AUGUSTE STRINDBERG

GİZLİ GÜNLÜK*

TÜRKÇESİ: IŞIL TÜRKŞEN

*SEL YAYINCILIK

*SEL YAYINCILIK günce

***SEL** YAYINCILIK
Babıali Caddesi Birlik Han No: 20 / 1
Cağaloğlu - İstanbul
Tel. / Faks: (0212) 511 10 05

ISBN: 975-570-070-6

Sel Yayıncılık 79

Günce 01

Dizi editörü:
Enis Batur

Gizli Günlük

Auguste Strindberg

Türkçesi:
Işıl Türkşen

Birinci Baskı
Ekim 1998

Kapak Tasarımı
Savaş Çekiç

Baskı
Ziya Ofset

Gizli Günlük

Auguste Strindberg

Türkçesi:
Işıl Türkşen

günce

Strindberg'in Kısa Yaşam Öyküsü

Auguste Johan Strindberg 22 Ocak 1849'da Stockholm'de dünyaya geldi. Ailesi soylu olmasına rağmen, mali problemler yüzünden babası gemi acentesi işleterek geçimini sağlamaktaydı.

Ailenin yoksulluğu, umursanmama hissi, büyükannesinin dinsel tutuculuğu ve onun getirdiği baskılar Strindberg'in çocukluğunu ve gelecekteki yaşantısını gölgeleyen duygusal güvensizliğin temellerini oluşturan sebeplerden en önemlileridir.

Strindberg'in öğrenim hayatı da, özel hayatı gibi oldukça çalkantılı geçmiştir diyebiliriz: Upssala Üniversitesinde ilahiyat öğrenimi gördü ancak bunu tamamlayamadı, daha sonra aynı üniversitede tıp okumaya karar verdiyse de bu bölümün diplomasını alamadı. Hayatını kazanabilmek için Stockholm'de serbest gazeteciliğe başladı, ilkokul öğretmenliği, oyunculuk gibi çeşitli işlerde çalıştı. İlk dramatik eseri **Olof Hoca**'yı 1872 yılında yazdı. Bu oyunda Strindberg'in, Shakespeare ile Henrik İbsen'in **Brand**'ından etkilendiği görülmektedir. İsveç'teki reform hareketlerini konu alan bu eser hiçbir zaman oynanmadı, Kraliyet Tiyatrosu'nun oyunu beğenmemesi Strindberg'in, kraliyeti, resmi kurumları ve gelenekleri daha da küçük görmesine yol açtı. Buna rağmen, geçim sıkıntısı yüzünden, Krallık Kütüphanesi'nde işe girdi (1874-1882).

1875 yılında, iki yıl sonra ilk evliliğini yapacağı Finlandiya asıllı oyuncu Siri von Essen ile tanıştı. Bu evlilikten dört çocukları oldu. 1879'da, Stockholm'ün bohem hayatını, sosyetenin sapkınlıklarını ve sahteciliklerini yergisel bir dille anlatan **Kırmızı Oda** adlı romanı büyük skandallar yarattı; yazar, bir anda İsveç'in ünlü kişilerinden biri haline geldi. Aldığı kötü eleştirilere rağmen, kitabın İsveç romanına yeni bir soluk getirdiği ve onu ileriye taşıdığı tartışmasız olarak kabul edildi. Aynı dönemde yazdığı ve modern İsveç toplumunu yeren 1881 tarihli **Şanslı Peter'in Gezileri** ve toplumsal ikiyüzlülüğü eleştirdiği 1882'de yayınlanan **Yeni Krallık** adlı eserinden sonra, ailesi ile birlikte İsveç'i terkederek Paris'e yerleşen yazar, altı yıl boyunca çeşitli Avrupa kentlerinde göçebe hayatı yaşadı. Bu dönemde ruhsal sağlığının oldukça bozulması, Strindberg'i daha da fazla üretmeye yöneltti. 1884'de yayınlanan ilk öykü derlemesi **Evlilik Öyküleri**, onun dinsizlikle suçlanmasına ve bu sebepten ötürü mahkemeye verilmesine yol açtı. Ne var ki, bu davadan beraat etmesine rağmen, Strindberg'in ruhsal dengesi artık iyice bozulmuştu; eşi Siri'yi kendisini akıl hastanesine kapatmaya çalışmakla suçluyor, tüm insanlığın ona kötülük yapmaya çalıştığına inanıyordu. Bunu izleyen dönemde Strindberg en çok başarı kazanan eserlerini oluşturdu: 1887'de Paris'te Theatre Libre'de oynanan **Baba** ve 1888'de yayınlanan **Matmazel Julie** adlı oyunlarında yazar, içinde yaşadığı toplumun tüm gelenek ve kurallarına karşı çıkarak, yapmacıklıktan uzak diyaloglar, gösterişsiz bir dekor, sembolist bir sahne donanımı ile natüralist akımın doruklarına ulaştı. Strindberg'in kendine özgü olan, psikolojik yaklaşımlar ile doğalcılık akımının tekniklerini birleştirerek yarattığı eserleri Avrupa tiyatrosunda yeni bir çığır açtı.

1889 yılında yeniden İsveç'e döndü, ancak bu geri dönüş Strindberg'in akıl sağlığının geri gelmesi için yeterli olmadı, aksi-

ne, yazar bunalımlarının sonucu olarak alkole bağımlı hale geldi ve üretmemeye başladı. !892 yılında eşinden boşandı, çocuklarının velayetinin annede kalması Strindberg'in durumunu daha da ciddileştirdi. Aynı yıl, yazar Paris'e geri döndü. Ertesi yıl ise, Avusturyalı genç bir gazeteci olan Frida Uhl ile evlendi, fakat bu evlilik de bir yıl sonra boşanma ile sonuçlandı. Strindberg, simyaya ve teozofiye yöneldi, gizemciliğe yakınlaştı, daha sonra katolikliğe kendini daha yakın buldu ama bu fazla uzun sürmedi. Yaşadığı bu dönemi **İnferno-Cehennem** adlı eserinde dile getirdi ve bir anlamda **İnferno**'nun tamamlanması ile birlikte, bunalımları da kısmen azaldı ve yazar yeniden Stockholm'e döndü. Ancak, Strindberg hiçbir zaman suçluluk duygusundan, güvensizlikten tam anlamı ile kurtulamadı. Bu öğeleri, büyük sükse yapan **Gustav Vasa , Erik XIV** isimli oldukça renkli olan tarihsel oyunlarında sık sık kullandı.

1889 yılında **Tschandala** isimli öyküsünde Nietszche'ci bir düşünceye yöneldi, 1890 tarihli **I Havsbander - Açık Deniz Kıyısında** isimli romanında bu düşünce pekişti. 1901'de Noveçli genç oyuncu Harriet Bosse ile evlendi, bu evliliğinden bir kızı oldu, ancak 1904 yılında eşinden boşandı. Bu evlilik Strindberg için büyük bir ilham kaynağı oldu. 1898-1904 yılları arasında yazdığı **Şam Yolu** adlı üç perdelik oyununda, ruhsal huzuru bulmak için oradan oraya dolaşan bir 'Yabancı'yı ve ona mutluluğu getirecek 'Kadın' karakterlerini betimleyerek, bir anlamda kendi hayatında beklediği mutluluğu yaratıyor, bunu da Bosse'den aldığı ilhamla yaptığını söylüyordu. Gene bu evlilik sırasında, **Ölüm Dansı, Rüya , Paskalya** -ki bu oyunda başrolü Harriet Bosse oynamıştır- , **Masallar** ve otobiyografik bir eser olan **Yapayalnız**'ı yazdı. Bu oyunlarında, Strindberg'in, geleneksel tiyatro tekniği ile ilişkisini kopardığını, simgeciliğe doğru yöneldiğini söylemek mümkündür.

Gotik Odalar-1904 isimli eserinde, ayrılığın acısının izleri görülürken, diğer bir yandan, **Kara Bayraklar-1907**'de, bir parçası olmayı reddettiği ve kendini mümkün olduğunca uzak tuttuğu, İsveç edebiyat çevrelerinin yozlaşması üstüne eleştiriler getirdi. **Ruhun Köşeleri-1907/1912**'de felsefi görüşlerini açıkladı. Bu sırada, yazarın genç tiyatro yapımcısı August Falck ile birlikte yönettiği küçük İntima Tiyatrosu için yazdığı kammarspeller-oda oyunları, yazarın dramatik tekniğini daha da geliştirdiğini ortaya koyuyordu. Bunların arasında en çarpıcı olanı kuşkusuz fantastik oyun **Hayaletler Sonatı**'ydı; bu oyun Avrupa tiyatrosunda daha sonra görülen gelişmelerin öncüsü oldu.

1910'da kaleme aldığı **İsveç Ulusu'na Söylev**'de Heidenstam'a yönelttiği saldırı, basında büyük tartışmalara yol açtı.

Strindberg'in uzun bir yaşam öyküsü sayılabilecek yapıtları, İsveç edebiyatının ve modern tiyatronun en önemli örneklerini oluşturmaktadırlar. İsveç edebiyatına kazandırdığı yalın, yeni ve dolaysız dil ve son dönem oyunlarında tiyatroda gerçekliğe karşı çıkışı, 1912'den sonra Almanya da gelişen ve Elmer Rice, Sean O Casey, Eugene O Neill, Luigi Pirandello ve Par Lagerkvist gibi modern yazarları etkileyen ekspresyonizm-dışavurumcuk akımını hazırladı.

Gizli Günce, Strindberg'in 1900-1908 yılları arasında düzenli olarak tuttuğu günlüğüdür. Bir anlamda, Strindberg dışavurumunu sadece bu yazılar aracılığı ile yapmıştır. Bunun dışında düşündüklerini, yaşadıklarını, hissettiklerini kimseye söylemediğinden güncenin Strindberg'in karmaşık, ağır bunalımlarla dolu iç dünyası hakkında elimizde bulunan tek kaynak olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, elinizdeki kitap, Strindberg'in sadece son eşi Harriet Bosse ile olan ilişkisini konu alan kısımları içermektedir.

1901

13 Ocak

Garip, sebzemsi bir koku beni aylardan beri takip ediyor, sanki her yerde o koku, o tat... Akşam *yatarken* gömleğimi çıkardığımda, üzerine sindiğini farkediyorum. Bunun açıklaması ne olabilir ki? Namuslu yaşamım mı, kadınsızlığım mı?

5 ocak

Evlilik'i bitirdim, içimde bu andan itibaren dramatik yaratıcılığım bir çeşit duraklama dönemine giriyor gibi bir his uyandı.

Paris gözümde tütüyor, yolcululuk planları yapıyorum.

8 Ocak

Bonnier'ye rastladım, bana Paris'e gitmenin hiç iyi bir fikir olmadığını söyledi. Basın kuryesi tarafından yollanan *Paris Yankısı*'nda soğuktan 9 kişinin öldüğünü okudum ve hevesim kırıldı. B'den[1] gitmemem gerektiğini söyleyen bir mesaj aldım. Gitmemeye karar verdim, çünkü bir önceki gün Tanrı'dan bana onun niyetini anlayabilmem için bir işaret göndermesini istemiştim.

1. Strindberg Harriet Bosse'u zaman zaman B. olarak simgeliyor.

9 Ocak

Balzac'ta şöyle okudum: Lucien sonunda bütünüyle sevilmişti, kadınların bir erkeği sevmelerinin ne denli ender bir durum olduğu düşünüldüğünde... (Kadın sevmez, erkek kadını sever, kadın sevilen taraftır.)

13 Ocak Pazar

Ayın 12 sinde *Créanciers ve Simoun*'u okuyan B., aynı gün bana hayalet olarak göründü. 13'ünde görüntüsü daha da yoğunlaştı, ve gece boyunca beni takip etti. B. ile ilk telepatik görüşme. Gece geldiği zaman ona "sahip oldum", telepatik olarak. Kendimi geceleri kadınların koynuna giren erkek şeytan gibi hissediyorum.

Bütün bunlar bana ürkütücü geliyor, Tanrı'ya beni bu tutkudan kurtarması için dua ettim.

14 Ocak Pazartesi

Sokakta iki kadının yanından geçtim, hava sıfırın altında 6 dereceydi ve soğuk bir rüzgar esiyordu. Gene o kokuyu duydum. Şehvet...

Akşamleyin, başka iki kadına rastladım, gene öyle kokuyordu, hiçlik gibi...

15 Ocak Salı

Bu nereye kadar böyle devam edecek? Berlin'e kaçmak istiyorum ama yapamıyorum.

Mme G. geçen sene AÖ ile telepatik temas halinde olduğunu, ya da uzaktan onun tarafında hipnotize edildiğini hissettiğini söylemişti. Ayrıca gençliğinde ona aşıkmış.

25 Ocak

Bu sabah Standvagen'de bir evin üzerinde, bir bayrak dalgalandığını gördüm. Çok hoşuma gitti. Yaklaşınca, bunun, gerçek bir Norveç bayrağı olduğunu farkettim, yarıya indirilmiş-

ti, bir armayı çevreleyen defne dalları ve ortasında da bir şeyler.

Bu neyi simgeliyor? Ya bu daha geçenlerde ölen İngiltere Kraliçesi Victoria'nın onuruna asılmış İngiliz bayrağı olsaydı? (B.'den iğrenme...)

Şu anda akşam ve *Folkungar Sagası* sahnelenirken ben evimde tek başıma oturuyorum. Bütün gerilimi duyumsayabiliyorum, zaman zaman gerginlik gevşiyor, herhalde perdenin indiği anlarda olsa gerek.

Ben de öylece hayatım üzerinde düşünüyorum: eğer yaşamış olduğum tüm kötü olayları yaşamak yerine, sadece tiyatro seyretmiş olsam, bu şekilde tüm bu ruh hallerini ve hayatın tüm şekillerini betimleyebilir ve oyun yazarı olabilir miydim? Oyun yazarı... Ben yirmi yaşındayken oyun yazarıydım, ama eğer hayatım sakin ve huzurlu geçmiş olsaydı, yazacak hiçbir şeyim de olmazdı...

28 Ocak

Piyanoda Mendelssohn'un *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'nı çaldım. Birden B'nin geleceği gibi bir duygu sardı içimi. O sırada hizmetçi, küçük bayan Valberg'in geldiğini söylemek için içeri girdi. Ben de onu kabul etmedim!

Bunun ardından, Euripides'in yapraklarını karıştırırken, karşıma şöyle bir satır çıktı: "kötü bir kadına kesinlikle ilgi duymamak lazım. Kötü kadınların ziyaretleri beni mahvetti."

Yeter artık!

Bir de şunu anımsadım: geçen sene sokakta çok garip bir şey olmuştu, kendi kendime acaba yeniden evlenmelimi yim diye sorarken aniden düşüp yüzük parmağımı incitmiştim.

4 Şubat

Maeterlinck'in Prenses Maleine'ini okudum. Sürekli olarak tütsü kokusunu ve tadını hissettim. (tütsü=sofu duası) Drama-

tik tiyatroda, Paskalya metninin İtalyanca okunması. Tütsü, Günlük ağacı = B. ayın 16'sı.

8 Şubat Cuma

Bu sabah *Şam Yolunda III* üzerinde çalıştım. Öğleye doğru traş oldum. *(Güzel B'nin resmini öptüm. Tanrı'dan onu kutlu kılması için dua ettim)* Sonra B. geldi, *(o kadar heybetliydi, öylesine güzeldi ki... Utandım...)* Bana *"Tanrı sizi kutlu kılsın, Paskalya'da o kadar güzel şeyler yazmış olan sizi"* dedi. *Bu kadın-çocuk şaheserin önünde* kendimi, gençliğini özlemle arayan yaşlı Faust gibi hissettim.

Gülümsediğinde ağzı tıpkı sekiz yaşında bir çocuğunkine benziyordu.

Şapkasının kenarından bir kartal tüyü[2] sarkıyordu, bluzunun göğüs kısmına ise garip bir mücevher takmıştı: altından bir kalp.

Strindberg'den Harriet Bosse'ye, 8 Şubat

Nazik Bayan Bosse,

Sonunda size Paskalya'dan bahsedebilmek ne kadar mutluluk verici, şu anda sanki söylemek istediğim her şeyi unutmuş gibi hissediyorum... Sizin gelişiminize müdahale etmek isteyen bir havaya girmekten ne kadar korktuğumu belirtmek isterim.

Bugün, siz bana o kadar nazikçe ve hoş bir şekilde teşekkür ettiniz ki, ben de size aynı şekilde teşekkür etmek istiyorum, ancak önce size Eleonore konusunda birkaç kelime sarfetmek, daha sonra da başka konulardan bahsetmek arzusundayım!

Ailesinin geçirdiği bir takım güçlükler yüzünden Eleonore, bazı kimseler tarafından hastalıklı olarak görülen, değişik bir ruh hali içine girer. Bir yandan ailesinin bazı üyeleri ile, diğer bir yandan tüm insanlık ve evren ile telepatik iletişim içinde ol-

2. Büyük olasılıkla buradan aldığı esinle olacak, ünlü şiiri Chrysatos'ta Strindberg, bu kartal tüyünden bahsetmiştir.

duğunu düşünmektedir, öyle ki "her insanın içinde İsa'nın bulunduğu" düşüncesi ona büyük bir acı vermektedir. Bu açıdan Balzac'ın Seraphita'sı ve Swedenborg'un yeğeni ile benzer yönlere sahiptir, ki ben sizden *Paskalya*'ya başlamadan evvel bunları okumanızı rica edeceğim, umarım beni haddini bilmez bulmazsınız. Ayrıca sizden Hannah Joel'in[3] *Au-dela*'sını, Madame Skram'ın[4] *Hieronymus*'unu ve özellikle Maeterlinck'in *Le Tresor des Humbles*'ünü de okumanızı rica edeceğim. Ancak demin de söylediğim üzere, ders almayı kabul etmemenizden çok çekinmekteyim.

Umuyorum ki başka bir zaman, yakında, Prenses Maleine hakkındaki izlenimlerinizi alabilirim ve Evlilik'i okuduğunuzda, ben size *Ölüm Dansı*'ndaki harika kız Judith'i sunabileyim.

Auguste Strindberg

10 Şubat Pazar

Uyandığımda kendimi harika hissettim. Güneş parlıyordu, kuzeydoğu yönünde pembe bir ışık gördüm. (Furusund.[5])

Hayatın bana yeniden gülümseyeceğini hissettim. Karlavagen'de yeni bir evin üzerindeki ilanda 1 nisana kadar 3-5 odalı daireler olduğu yazıyordu. (Evlendikten sonra, biz de gelip bu eve yerleştik.)

Bu akşam dışarı çıktım, şehir aydınlıktı... Müziğin camların üzerinde yapmış olduğu zafer dansı üzerimde çok garip bir etki bıraktı. (Hâlâ nedendir bilmem...)

11 Şubat Pazartesi

Sol elimin yüzük parmağını kestim, tam alyansımı takmış olduğum yeri, kocaman bir damla kan aktı.

3. Danimarkalı kadın yazar.
4. Norveçli kadın yazar. Romanlarında özellikle evli ve mutsuz kadınları işlemiştir.
5. Strindberg'in gitmeyi çok sevdiği İsveç takım adalarından biri.

Bütün gün yalnızdım, sakin bir ortamda Peladan'ı[6] okudum ve B'yi *düşündüm, kötü düşüncelerim için ondan özür diledim.* Akşam lambamdan göğsümün üstüne yeşil renkli bir damla ışık düştü, bütün gece nereye gidersem gideyim beni takip etti. Ya en büyük ışık, o da sonunda gelecek mi acaba?

B'nin ziyaretinden beri, sanki hayatımda yeni bir dönem başladı. Saflığı, güzelliği ve uyumu içime çekiyorum. *Şam Yolunda III*'ün ikinci perdesini, şu anda artık hayatıma tamamıyla girmiş olan B'den esinlenerek yazdım. Harriet ve ben zaman zaman telepatik olarak görüşüyoruz, birbirimizin varlığını karşılıklı hissetmenin mutluluğunu yaşıyoruz. (O beni bir sır gibi saklasa bile...)

12 Şubat

Dün gece: endişe...

Gece ikide uyandım, *o beni arıyordu, beni arzuluyordu... Ona sahip oldum.* B ile olan telepatik ilişkim ürkütücü derecede yoğunlaştı. Düşüncelerimde sadece onunla yaşıyorum, Tanrı'ya bu karmaşayı aydınlığa kavuşturması için dua ettim. Bunun sonu bir felakete varabilir...

Bu sabah ateşle ve göğsümde bir ağrı ile uyanmama karşın gene de sokağa çıktım. St.Jacques kilisesinin yaldızlı haçı Sinagog'un üzerinden tüm heybeti ile parlamaktaydı.

Döndüğümde, birkaç yıl önce ziyaret etmiş olduğum Maredson Manastırı'ndan bir mektup aldım.

Şu anda içinden geçmekte olduğum dönem hem korkunç, hem de muhteşem. Sanki ölüm kararını bekler gibiyim. Bazen beni sevdiğini düşünüyorum, bazen de sevmediğini. Tanrı nasıl uygun görüyorsa öyle olsun! Keşke ben neyi uygun gördüğünü bilebilseydim. Şu ana dek aldığım işaretler hem evet hem de hayır yönünde. Son ziyaretinde, bana o kadar güzel göründü ki, sanki odamda bir melek vardı. Kadınlarla barışmayı ge-

6. Strindberg'in çok sevdiği Fransız okültist yazar.

ne bir kadın sayesinde başarmayı umarak doğru olanı seçtiğimi düşünüyorum. Neredeyse üç gündür odamda işte, etkisi beni tüm pisliklerden arıtıyor, hiçbir iblisin gücü bunu başarmaya yetmezdi.

Eğer Kutsal Güçler benimle alay ediyorlarsa, buna katlanmaya da razıyım.

O gün, benim kaderim kararını verdi.

O kutsal, ulu, büyük aşk da gelecek mi bir gün? Bu, geçen yüzyılın parasal amaçlı evliliklerinin sonu olacak mı?

13 Şubat, çarşamba

Dünden daha da aydınlık bir gündü. Ateşim de düştü.

Bu akşam, B'ye bir mektup, kayın ağacı sapları[7] ve bir demet fulya yolladım. Tuhaf, dün, ateşliyken, her şey karanlıktı ve parçaları yerlerine oturtmak çok zordu, bugün ise ışık dünkü ile aynı olsa bile, odaların aydınlığı insanın içini açıyor.

Strindberg'den Bosse'ye, 13 Şubat,

Nazik Bayan Bosse,

Bu arada, cevabın gecikmeyeceğini bilsem bile, rolü bir an önce size ayırabilmek için, sizden bana ivedilikle "Kersti" için size güvenip güvenmemem gerektiğini bildirmenizi istiyorum.

Benim açımdan, bu mektubu yazdıran sabırsızlık değil, belki de şu an başka birine verilmekte olan bu rol için sizi kaybetmeme arzusu...

14 Şubat

Güneş parlıyor ama armoni yok. Bütün düşüncelerimi B kaplamış durumda, sanki her an gelecekmiş gibi. Tatlı, iyi, sevgi dolu... Beni kadınların ve tüm insanların iyiliğine inandıracakmış gibi...

7. Paskalya'da armağan edilen, üzeri tomurcuklu dallar. Kayın ağacı ise kırbaçla dövmenin ve aynı zamanda, baharın yeniden gelişinin sembolü.

B: 1- İkinci karıma, *Şam Yolunda* onun rolünü oynamıştı, 2- Kızkardeşim Anna'ya 3- Anneme, 4- Paris'te beni elinde tutmak isteyen Mlle. Lecain'e, ki o bunların hepsine benzer, çoğunlukla bana anne sevgisini hatırlatan bir his verirdi, bu hissi Mme Charlotte'ta da bulurdum, onun sıcak ve güzel yün mantosunun içine girmek isterdim, bir anne göğsünün sıcaklığını hissetmek istercesine... Ama Gaugin onun hem erkekleri hem de kadınları baştan çıkaran bir iblis olduğunu söylerdi. 5- Gülümseyişi oğlum Hans'ın dört yaşındaki gülümsemesine benziyor, tıpkı bir melek gibi. Sanki hepsine benziyor.

Her gece B'nin koruyucu meleğine onun iyiliğini sağlaması için dua ediyorum, beni de ona yakın kılması için. Bütün bunlar sadece bir yanılsama mı?

İblislerin melek kılığına girebildikleri de bir gerçek.

...Bütün sabah boyunca ölümcül bir iç sıkıntısı ile bekledim. Duvar saati yarımı gösteriyordu, gelmeyeceğini düşünerek sanki dünya durmuş, hayat bitmiş gibi ben de eridim, yok oldum. Tam o sırada, içeri girdi! Sade, yumuşak, iyi ve aynı zaman da da bir o kadar parlak, tıpkı geçen seferki gibi...

Ateşle ve dinginlikle konuşuyordu, bir yandan da konuşmayı tüm zevzekliklerden uzak tutuyordu.

Hayata yeniden geliyordum, onu görmenin mutluluğu ile o kadar heyecanlandım ki, birden ağlamaya başladım. Giderken, elini öptüm ve beni görmeye geldiği için teşekkür ettim. Ona simyacı dolabımı gösterirken, elim kanamaya başladı. Bana *"görüyorum ki sizin de kendi sırlarınız var"*, dedi, dolapta duran kağıtları işaret ederek.

Saat dörtte, bir ağlama krizine girdim -hiç sebepsiz ağladım, kendimin ve insanlığın sefaleti için, hiç nedensiz, karanlık bir mutluluk hissiyle ve o mutluluğa sahip olamamanın verdiği acıyla, gelecekte beni bekleyen mutsuzlukları önceden algılamanın azabıyla, ağladım...

16 Şubat,

B'nin mektubu beni yeniden mutlu kıldı ve sakinleştirdi.

Ona bir cevap yolladım, benim resmimi almaktan ne kadar hoşnut olduğunu söylüyordu.

O acayip tütsü kokusu bugün geri geldi, öncekinden çok daha yoğundu. Bunun B. olduğu fikri yüzüme bir tokat gibi çarptı. Hemen gidip bana yollamış olduğu mektubu kokladım, mektup da tütsü kokuyordu! Ama aniden koku midemi bulandırdı, önce çok güzeldi, heyecan vericiydi sonra aniden kokusu deliliğin, cadılığın parfümüne dönüştü. Sonuçta, mide bulandırıcı ve ürkütücü bir hal aldı...

*Harriet Bosse'dan Strin*dberg'e, *16 Şubat'a doğru*

Mösyö Auguste Strindberg,

Fotoğraf için teşekkürler. Onu yollamakla beni çok mutlu ettiniz. *Ölüm Dansı*'nın bir kısmını okudum. Bir anda çok fazla okuyamıyorum, bu oyun insanda çok ağır bir etki bırakıyor. Acaba bir kaç gün daha bende kalması mümkün mü?

Strindberg'den Bosse'ye, 16 Şubat

Nazik Mlle Bosse,

Size nazik diyorum çünkü geçen cuma günü çok naziktiniz ve Tanrı'ya beni kutsaması için dua ettiniz, yıllardır kimsenin benim için dua ettiğini zannetmiyorum. Ulu Tanrı'ya inanıp inanmadığınızı bilmiyorum ama dualarınızı kabul ettiğini biliyorum. Bunun ayırdında olmalısınız. Ben hastaydım ve karanlıkların içinde kaybolmuştum, birden bir ışık geldi, yanında sorunlara çözümler ve barış getirdi. İşte bu nedenledir ki benim için Tanrı'ya dua eden bu küçük, zarif eli öptüm. Gene işte bunun içindir ki, ağladım! Ve son ağlayışım dünkü değildi!

Pek tabii ki *Ölüm Dansı* biraz daha sizde kalabilir. Görüşlerinizi sabırsızlıkla bekliyorum ve bana dürüst olarak bu oyun hakkında ne düşündüğünüzü açıkça söylemenizi istiyorum.

Sizin Auguste Strindberg'iniz

17 Şubat Pazar

Dün gece: Sakin, muhteşem...

Uyandım, her şey aydınlık ve neşe doluydu. Kahve hoşuma gitmedi, süt içtim. Djurgarden'de dolaştım. Skansen'i bayraklarla donatıyorlardı. İki sokak köpeği ile oynadım. Stockholms Dagblad'da şöyle yazıyordu: Love is best. Günlük makalede aşk konusu işleniyordu. -Caritas, Eros-Amor değil.

Maeterlinck'de İtalya'ya yolculuk için turistik bir plan buldum. Richard Bergh'in keşfettiği İtalyan Manastırı'na gitmek için planlar yapmaya başladım. O garip sebzemsi kokunun yerine gelen tiksindirici tütsü kokusu bugün daha zayıftı. Gene yoğunlaşmasını ne kadar isterim!

Bu gece Slottsbacken'de yürürken, sokak lambalarının ışıkları ile oluşturdukları haçı gördüm. Bunu bazen görüyorum, her zaman değil.

18 Şubat

Yeterince sakin bir gün. Günlük kokusu iyice azaldı. *Şam Yolunda III* üzerinde çalıştım. Esasında günün büyük bir kısmını uyuyarak geçirdim. XXX.[8] Beni çağıran oydu, ben de cevap verdim...

19 Şubat

Bu akşam yatmaya giderken, B'nin varlığını ve tütsü kokusunu önce salonda hissettim, daha sonra ise odama geldi, öylesine yoğundu ki, benliğimi bir korku sardı....

20 Şubat

Şam Yolunda III'ün ikinci perdesi üzerinde çalıştım. B. geldi. Kibar, sevimli, alçak gönüllü. Hayata geri döndüm! İnce vualini hiç takmadı. Küçük çocukları seviyor. *Ölüm Dansı*'nı okumuş -Judith'in ilk aşkını onun da yaşayıp yaşamadığını sordum. Zavallı çocuk, cevap veremedi. O gittikten sonra, ye-

8. Strindberg'in burada ve bundan sonra kullandığı XXX işareti, telepatik sevişmeyi simgelemektedir.

niden gece oldu. Boynunun etrafında, ucundan iki küçük sivri siyah pençe sarkan bir kürk vardı. Tütsü kokusunu bir an için gene duydum, ondan geliyordu. Ama garip bir şey var, gece pamuklu gömleğimi değiştirirken, tütsü kokusunun benden geldiğini farkettim, daha önce bu "o garip sebzemsi" kokuydu. Bütün bunların sebebi nedir? Saat dörde kadar her şey sakindi. Sabah duamı ettim. XXX. Ona sahip oldum.

Bu günahkar bedenden beni kim kurtaracak?

23 Şubat

Sabah kendimi B'den kesinlikle koparmaya karar vermiş olarak yatağımdan kalktım. Onun iki portre resmini Almanya'ya yolladım, bu kendimi daha rahat hissetmemi sağladı.[9] *Şam Yolu III* üzerinde çalıştım.

Axel,[10] Richard Bergh,[11] Gyllensköld[12] ile Beethoven gecesi. Hoş bir akşam. Tanrı'ya yıllarca süren sefil hayatımdan sonra bana böylesi güzel bir yaratıkla tanışma fırsatı verdiği için şükrettim.

24 Şubat

Dün gece rüyamda leylekler gördüm. Şu anda oturduğum dairede -o Çin paravanını aldığımdan beri- iki tane, daha doğrusu üç tane leylek resmi var...

B., onun görüntüsü.

Öğleye doğru, Personne'a[13] bir mektup yazdım ve tiyatroya yolladım. Tiyatroda bir matine oyunu vardı ve B. de orada oynuyordu. Kasper'i[14] B'nin de oynadığı Simoun'la değiştirmek için izin istedim. Daha sonraki iki saat boyunca B ile dostane

9. Strindberg, Bosse'in resmini Alman çevirmen Emil Schering'e, aktrisin Almanya turnesi sırasında onunla bir görüşme ayarlaması için yollamıştı.
10. Strindberg'in erkek kardeşi.
11. İsveçli ressam.
12. Carlheim Gyllensköld, profesör.
13. N.Personne, karakter oyuncusu ve Dramatik Tiyatronun müdürü.
14. Strindberg'in o sıralarda yeni yazmış olduğu bir piyes.

bir duygu birliği içinde olduğumu duyumsadım, o kadar güçlüydü ki kalbim pır pır attı... Onun beni sevdiğini hissettim, bu beni çok mutlu etti. Kaderim sanki şu anda yeniden yazılmış gibi. Tütsü kokusu geldi, yoğunlaştı, ama rahatsız etmedi.

Artık tüm varlığım onunkiyle bütünleşmiş durumda...

Tanrım bana bu çıkmazdan bir kurtuluş yolu göster!

25 Şubat

XXX. Kendisini bana sundu, ben de ona sahip oldum.

Gene *Şam Yolunda III* üzerinde çalıştım. Öğle vakti, B. bana kitaplarla birlikte bir mektup yolladı: Katı, soğuk, ama gene de sevimli bir mektup.

HarrietBosse'den Strindberg'e, 25 Şubat

Mösyö A.S.,

Gün geçtikçe Maeterlinck'i daha fazla sevmeyi öğreniyorum. Onun sanatının, kendine özgü biçiminden dolayı, önceleri size garip gelen bir tarzı var; ancak daha sonra oluşturduğu havayı öyle bir yetkinlik ile renklendiriyor ki, bu okuyucuyu bir anda mest ediyor.

Öncelikle *Sept Princess*'i, *İnterieur*'u ve *Aveugles*'ü okumayı düşünüyorum.

Onu bana tanıttığınız için size teşekkür borçluyum.

Strindberg'den Bosse'ye, 25 Şubat

Mlle Harriet Bosse,

Yazışmalarımızın esas konusu hakkında sizden biraz daha sabırlı olmanızı rica edeceğim, unutmayınız ki karşılıklı konuşmalarımızın temel noktası Eleonore'dur. Size yolladığım kitapların amacı da budur. Role neredeyse dokunmaya bile kıyamadığınızı, onu o kadar narin bulduğunuzu söylüyorsunuz. Evet, işte bu sebeptendir ki ben de onu çözümlemek, parçalara ayırmak, hakkında sonuçsuz kalacak tartışmalar yapmak istemiyorum...

26 Şubat Salı

Bu sabah B'den kesinlikle kurtulmaya karar vermiş olarak uyandım. Dünkü mektubunu düşündüm, katı ve kibirli. Böylesine katı ve saldırgan bir ulustan[15] olan bir kadına özgürlüğümü, onurumu, varlığımı teslim etmek ne büyük kayıplara yol açabilir!

B'in görüntüsü bütün gün aklımdan çıkmadı, öğleden akşama kadar. Ben de kalkıp Gyllensköld'de bir yürüyüşe çıktım, onu düşünmekten vazgeçmek için. Bundan önce ise, B'ye soğuk ve katı bir mektup yazıp postaya vermiştim.

Bütün gün *Beyaz Kuğu* fikrinin sarhoşluğu ile gezindim.

27 Şubat

Dün gece: Yeterince sakin. XXX = (ona sahip oldum) *Beyaz Kuğu* fikrine takılmış olarak uyandım ve bütün gün bu konu üzerinde çalıştım. B. bana hiçbir işaret yollamıyor, tütsü kokusu yitmek üzere. Bu üç haftalık çile yüzünden acaba halesine[16] giremez bir hale mi geldim? Ya da onu halesi benimki ile ilişki kurduğu için temizlendi ve gelişti mi? Gün boyunca B. ile tüm ilişkilerden kendimi uzak tuttum, gene de zaman zaman onu özledim. Sonra da onu yoğun olarak çağırmama rağmen, bana hiç cevap vermedi. Aramızdaki bağ koptu mu?

Doğruyu söylemek gerekirse, bugün çok gri ve yeterince hüzünlüydü.

Strindberg'den Bosse'ye, 27 Şubat

Mlle Harriet Bosse,

Sizinle paylaşmak ve sizden dilemek arzusunda olduğum o kadar çok şey var ki... Lakin sanıyorum samimiyetim sizi yaraladı, iyi niyetlerim tarafınızdan tehdit olarak algılandı...

Artık sizden evime gelmenizi istemem hiç uygun karşılan-

15. Harriet Bosse Norveçlidir.
16. Aura

maz, buna cesaret de edemem. Gene de belirtmek isterim ki benim can sıkıcı sofram bugün saat ikide hazırlanacak ve saat iki buçukta toplanacak, siz de beni ziyaret ederek bana bu onuru layık görme konusunda özgürsünüz, şimdiye değin olduğu gibi. Eğer bu açıklamayı da nezaketsiz bulduysanız, beni affetmenizi rica edeceğim.

Şu an için başka bir çıkış yolu düşünemiyorum...

28 Şubat

Bu sabah B'ye nazik bir mektup yolladım.

Saat öğleden sonra 3'e doğru geldi. Siyahlar giymişti. Yumuşak, sevimli, iyi kalpli. Samimiyetle konuştuk. Geçtiğimiz günlerde ona çok sert davrandığımı hissettiğini vs... söyledi. Ben de ona *Şam Yolunda III*'ü verdim. Bu bir itiraftı...

Strindberg'den Bosse'ye,

Nazik Bayan Bosse,

Etkisini başka bir sebepden ötürü kaybetmeden, bir an önce gelip bana *Şam Yolunda* hakkındaki düşüncelerinizi söyleyin!

Eğer ben sizin yargılarınıza bu kadar güveniyorsam, bu sizin Dame rolünü oynamış olduğunuz içindir, anlıyor musunuz?

Sizin A.S.'niz

1 Mart

Kaderimin artık çizildiği hissi ile uyandım. B'ye, *Şam Yolu* hakkındaki düşüncelerini söylemesini isteyen bir mektup yolladım.

Daha sonra bütün günü onun gelmesini bekleyerek gerilim içinde geçirdim. (Saat şimdi 6 oldu) Bu akşamüstü, kahvaltıdan hemen sonra, onun geleceğinden kesinlikle emindim. Kokuyu duymadım, ama kalbim hızlı hızlı çarpıyordu. (Not: Bu sabah salondaki duvar saati kırıldı, üç gün önce ise kol saatim...)

(Bu akşam Brantig'den telefon geldi, cevap vermeyi reddettim.) Ne kadar garip, kendimi nişanlı gibi hissediyorum, bu-

gün Hanımefendi'nin odası için Bodafors kataloğundan eşya seçtim. Nişanlımın ziyaretinde yakışıklı görünmek için kendime yeni kıyafetler aldım.

Bütün bunların belki sadece bir şiir olduğunu düşünmek, ya da olacağını... O zaman ne olur? Eh, o zaman ben de güzel bir şiir yazarım. Hayal kırıklığının verdiği acı ise şarkıya dönüşür. Dante Beatrice'e asla kavuşamadı, Beatrice başka birisinin karısı olsa bile, Dante ona hep sadık kaldı.!

Bu akşam, onunla ilişkimizin zedelendiğini ve her şeyin bittiğini duyumsuyorum...

2 Mart

Almanya'dan B'nin vereceği temsil hakkında bir mektup aldım. İşte bu onun kafese konulduğunun resmidir! Geldi: Güzel, kırılgan, yumuşak, mantıklı. Ama hemen sonra, büyük kargaşalar çıktı! Yanında *Şam Yolunda III* vardı, ona yöneltiğim "Yabancı hayatının geri kalan kısmını manastırda geçirmeli mi?" sorusuna "Hayır. Onun daha yaşamda oynaması gereken sahneler var" cevabını verdi. Şimdi duvara bir yumruk atıp cesaret toplamak ve ona bunu sorma zamanıydı benim için. Ama ben daha soramadan o, bütün bunların üzerinden sanki kayarcasına aktı, gitti... (Esasında bu soruya evet cevabı veren bir mektup yazmıştı bana, ama ben o mektubu ancak 25 nisanda alabildim, bunun için o tarihe koydum onu).

Hislerimi açığa vurmak için, onun mührünün bulunduğu mektuplarından birinin üstüne, sanki bir rastlantıymışcasına, dört tane sicimi haç şeklinde koydum. Gülümseyerek bunun farkına vardığını belirtti. Gülüşü sanki karşısındakinin ona olan aşkını farkedip, onu suçüstü yakalayan bir genç kızınki gibiydi...

Şurası kesin, artık bu ilişkinin ondan ne beklediğinin farkında.

Benim için piyano çalmayı teklif etti! Ah! ...

3 Mart

B'ye duygularımı kesinlikle açıklamaya karar vermiş olarak uyandım. Uzun bir mektup yazdım ve postaladım. Herhalde şu anda eline geçmek üzeredir. B. evindeymis, mektubu almış. (Aynı anda, gökyüzü parladı, Baltık denizinin üzerinde masmavi bir aydınlık vardı.) En ufak bir koku zerresi hissetmedim, ama güneş aniden beni aydınlattı ve o kadar üşüdüm ki üzerime geniş kaftanımı giyip, şömineyi yakmak zorunda kaldım. Saat şu anda 4:30. Hiçbir şeyden emin değilim. Hiçbir şey sezinlemiyorum. Was will jetzt geschehen?[17]

Saat akşam dokuz oldu. Hiçbir gelişme yok. Endişeli ve gerginim. Bu arada B. ile hiç temas olmadı.

4 Mart

Saat 10:30. Hâlâ hiçbir gelişme yok. G.H.M.[18] Saat 11'de Schering'den B'nin resimleri hakkında görüşler sunan bir mektup aldım: überirdisch.[19] Hemen mektubu B'ye yolladım. Ama bir kelimelik olsun cevap bile gelmedi. Gerçi daha mektubu aldığını da sanmıyorum ya!

Şimdi saat 6. Hiçbir şey olmadı. Öğleye doğru iliklerime kadar dondum. Bir uyuşukluk çöktü üzerime.

B'ye bir mektup yazdım ve olacaklara boyun eğdim, o anda tütsü kokusu geri geldi. Bu neye işaret?

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 4 mart

Bay Strindberg,

Mektubunuz için teşekkür ederim, çok güzel ve sevgi doluydu.

Sizi tüm kalbimle temin ederim ki, size benden istediğiniz üzere bir yol gösterebilmeyi çok isterdim -ama Tanrım, bu o kadar, o kadar ağır bir sorumluluk ki!

17. Ne olacak?
18. Tanrı yardımcım olsun.
19. Ulu, soylu.

Eğer "Yabancı" için yaratmak istediğiniz kadın, onu elinden tutarak hayata bağlayacak, ona tüm güzellikleri yeniden keşfettirecek, dünyanın tüm aydınlık ve iyiliğini gösterecekse, kendini manastıra kapatmakla büyük bir hata etmiş olur.

Ama ya eğer o kadının bunu yapacak gücü yoksa!

Kadınının, düşlediği gibi yetenekli, akıllı ve güvenilir olmadığını farkettiğinde ne kadar büyük bir düş kırıklığına uğrar!

Ya eğer kadınının ruhunun, kendi yüce ruhunu izleyebilmek için çok sığ olduğunu düşünürse? O zaman, onun için tüm umutlar yok olacak, her şey sona erecek -öyle ki geceler bile ona her zaman olduğundan daha karanlık gelecek. Bunu düşünebiliyor musunuz?

Peki ya kadın? Acı çekecek, o büyük amacına ulaşamamanın verdiği acıyı çekecek. Halbuki onun amacı, erkeği tüm insanlıkla yeniden barıştırmaktı. Bu erkeğin de umduğu ve dilediğiydi. Kendisine yapılan tüm bu eleştirilere karşın, "Yabancı" onu elinden tutsa ve ikisi birlikte amaca doğru ilerleseler di, kadının ne büyük bir mutluluk duyacağını çok iyi tahmin edebiliyorum.

Şu manastırı da aklından çıkarsa...

Sizin Harriet Bosse'niz,

5 Mart

Mektubumu B'ye Strandvagen'in köşesinden postaladım. Daha sonra bir semt turu yaptım, bir cevap duymaya çalışarak Gref Magnigatan'ı geçtim... Sonra, Storgatan'ın köşesine vardım... Onun dairesinin pencerelerinden biri açıktı, pencereden ufak tefek bir kadın sarkmış, sokağa bakıyordu... Bu ne demek oluyor?

Bu arada, sabah odamda kahvemi içerken, içeride benden başka kimse olmamasına karşın, adımın fısıldandığını duydum.

Öğle, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'nı çaldım. Kafamı kötü düşünceler kapladı, B'nin resmini dolaplardan birine kaldırdım.

Tam o sırada, o geldi! Saat tam dörttü.

Saat 5'te ben nişanlanmıştım!

Tanrı bizi korusun! Beraberliğimizi kutsasın! Onun küçük pembe dudaklarını ve minik "süt dişleri"ni öptüm. Oysa bu sabah, her şeyi kabullenmiştim. Hayat ne kadar da garip!

Harriet Bosse, 1932

Hayatın onun için nasıl güç ve katı olduğunu, onu kadınlarla ve insanlıkla barıştıracak bir kadın, bir ışık bulmayı ne kadar arzuladığını söyledi. Daha sonra, ellerini omuzlarıma koydu, derin derin, sıcak sıcak baktı ve bana, ikimizin küçük çocukları olmasını ister misiniz Bayan Bosse? dedi. Ben neredeyse hipnotize edilmiş gibi saygı ile eğildim ve evet, teşekkür ederim, dedim. Böylece nişanlanmış olduk.

6 Mart

Tam ben kente inip yüzük almak için evden çıkarken, B'den onun rezilliğine karşı kendimi savunmaya almama yol açan bir mektup geldi.

Şimdi ona cevap verdim ve bekliyorum.

Bu sabah, gezintiden dönerken, ev sahibimin salon anahtarlarını iç taraftan taktığını ve kanepemi de bir yatak gibi düzenlediğini farkettim. Bu kadar çabuk mu karaya oturacağız? İşte her şeyin varacağı yer! İşte final, herşeyin varacağı yer!

Neden gecikilsin ki? Belki de anne olamıyordur? O zaman bütün bu bayağı eşleşmenin anlamı nedir?

Söz verdiği gibi saat 3:30'da onu bekledim. Gelmedi. Bir ihtiras ve kötü düşünceler fırtınası koptu.

Saat 6! Ancak şimdi gelebildi: Sarışın, sakin, baştan çıkarıcı, kararlı. Bana menekşeler getirmiş. Nişanımızı duyurmak için merkezi ajansa gittik. Akşamı Harriet ve Möller'ler[20] ile Rydberg lokantasında geçirdim.

20. Bosse'nin kızkardeşi şarkıcı ve oyuncu Dagmar Möller ve onun eşi mimar Carl Möller.

7 Mart
Harriet ile Rydberg'de harika bir akşam yemeği.

8 Mart
Lidingöbro'da akşam yemeği, Djurgarden'da araba ile gezinti. Kralla karşılaştım. Harriet, Möller'ler, Axel, Carl Larson, Richard Bergh ve Gyllenköld ile benim evimde Beethoven gecesi düzenledik.

Strindberg'den Harriet Bosse'ye, 31 Mart
Sevgilim,
Sen benim *Beyaz Kuğu*'msun. Dün, dünyamız kadar ağır alnımı senin küçük bir sema küresi olan başına dayadığımda, evrenin uyumunu hissettim, benim dünyevi ruhum gökyüzünden ve senin ruhunun ölümsüzlüğünden bir şeyler kazandı sanki. Bunu yazmam gerekiyordu, çünkü asla söyleyemezdim. Bunu sakla, çünkü bu gerçek, doğrudan bile daha gerçek, deneyimlerden bile, yaşanmış bir andan bile daha gerçek.
Senin Gustenin

Harriet Bosse, 1932
Nişanlı olduğumuz zaman, S. kibar bir kavalye gibi davranıyordu -çiçekler hediyeler yolluyor, benim hoşuma gidebilecek her şeyi yapıyordu. Hatta benimle Rydberd lokantasında yemek yemeyi bile kabul etti, halbuki o insan içine çıkmaktan nefret eder.
Faytona biniyordu, ama kaç kere bunu iptal ettirdik ve ben sevinçle otomobile binmek için hazırlandıysam da, sonuçta, o "hayır yapamam" sözü sertçe kapanan dudaklarından dökülürdü.
Nişanlılık zamanımızın anıları, sadece ben "bu ne kadar böyle sürecek" diyene kadar, son derece güzel ve ışıltılı. Strindberg bu dönemde son derece mutluydu, o kadar ki, bunun ona verdiği ilhamla Beyaz Kuğu'yu yazdı.

Strindberg'den Bosse'ye, 17 Nisan,

Sevgilim Küçük Bosse,

Dün senin neşeni o şekilde kaçırdığım için senden özür diliyorum, ama benden daha kuvvetli bazı Güçler var.

Evde kendi kendime, sakin sakin oturduğum zaman, her şey yolunda gidiyor, ama insanların arasına ne zaman karışşsam, Inferno yeniden başlıyor.

Bu yüzden bir aileye sahip olmaya can atıyorum.

Senin Strix'in

18 Nisan

Beni gerçekten çok seven Harriet'le harika saatler geçirdikten sonra, işte bugün herkese resmi olarak nişanlılığımızı bildirme hakkını elde ettik. Bu sabah sevincimiz çok büyüktü, ancak önümüze dikilen engeller de bir o kadar yüksek.[21]

Bütün gün yalnızdım, huzur içinde. Saat altıda, endişeler filizlendi. Harriet bu sırada Möller'lerdeydi. Saat 7:30'da Harriet'e gittim. Zehirlenmişti, üstelik arsenik hapları da yutmuştu, öyle şiddetliydi ki, kokusu bile duyuluyordu.

19 Nisan

Olaus Petri günü. Bugün resmi açıklama yapılacak. Saat 5'te kalktım, güneşin hayran olunacak renklerin arasından doğuşunu izledim. Işık ile aydınlanmış, yeşil püsküllü bir kalp üç kere yatağımın üstüne düştü. Bu akşam, Harriet ile yüzlerimizi yıkayarak batan güneşi izledik.

6 Mayıs

Üçüncü kez evlendim. Acılara karşı verilen cesur savaşlardan ve harika bir nişanlılık döneminden sonra... Çiçeklerle donatılmış salona, yeniden aydınlanan eve dönüş bir peri masalı gibiydi.

21. Strindberg, Frida Uhl ile Heligoland'da evlendiği ve Viyana'da boşandığından yasal işlemlerin yoluna konması için belli bir süre gerekliydi.

7 Mayıs
Uyum.

8 Mayıs
Benim ihtiyacı olan erkek olduğumu söylüyor -her bakımdan!. Onun benim kaderim olduğundan eminim, ona ilk eşim, diyorum. Evin içinde, acaba bütün bunlar gerçek mi, diye sorarak dolaşıyoruz, bize bunları elimizde tutma izni verilecek mi? Bütün bunlar bize ait değilmiş gibi hissediyoruz.

Bu yuvayı, benim 30 yıllık acılarımın meyvesi olan *Tiyatro Oyunlarım* sayesinde satın aldım.

Açıklaması olmayan bir arzu bende buradan kaçma ve bir tavan arası kiralama hissi uyandırıyor. O da bunu anlıyor!

Basın haftası ve Dagmar'ın[22] yönlendirmeleri sonucunda, anlaşmazlıklar başlıyor. Harriet maskeli baloya gitmek istiyor. Ben, gitmeyi tehlikeli buluyorum.

30 Mayıs
Açıklamalar. (Yatakları ayıralım)

31 Mayıs
Barışma.

22 Haziran
Harriet kırlara gitti. At arabasının yanında iki beyaz kumru, iki küçük çocuk.

23 Haziran
Bu gece *Charles XII*'yi bitirdim. Tam o sırada Gärget'den müzik sesi gelmeye başladı ve Mat de Mai'nin etrafında rüzgarla dalgalanmaya başladı. Harriet'in mektupları, aşk ve şefkat dolu.

22. Dagmar, Harriet'in başka erkeklerle tanışmasının sakıncası olmadığını söylüyordu, bu da Strindberg'i çok endişelendiriyordu.

25 Haziran

Harriet geri geldi. Seviçten havalarda uçuyor. Bana *Charles XII*'yi okuyor. Artık ilişkimizin sonsuza dek süreceğine eminiz, çünkü tam bir uyum içinde yaşıyoruz. Kymendö'ya yazlık bir ev kiralamak için bir mektup yolladım.[23]

Eğer bir sorun çıkmazsa yurtdışına gideceğiz. Harriet, evinde, o sakin, güzel ve deyim yerindeyse *namuslu* bir havası olan sarı odasında olmanın mutluluğu ile suları taşan bir nehir gibi. Odası tütsü kokuyor.

26 Haziran

Neşe ve umut dolu, göz kamaştırıcı bir sabah.

Kymendö'dan her yerin dolu olduğunu bildiren telgraf. Bunun üzerine, ülkemi, İsveç'i terketmemem gerektiğini, burada kalmam gerektiğini hissettim. H. kızdı. Akşam bir şey söylemeden, bir elveda bile demeden gitti. Acılarla dolu bir gece.

27 Haziran

Berbat bir sabah. Özlem, acı, umutsuzluk.

29 Haziran

Harriet'ten mektup. Danimarka sahilinde.

Harriet Bosse, 1932

Bir gün, Strindberg beni çok sevindiren bir şey söyledi: Almanya ve İsviçre'ye bir yolculuk yapacaktık. Tüm hazırlıklar tamamlandı, bagajlar hazırlandı, biletler ayırtıldı. Heyecanım tarifsizdi. Tam yola çıkacağımız sabah bagajlarımız arabaya yüklenirken, o hafifçe, "gitmiyoruz, güçler gitmemizi istemiyor" dedi. Sabırsızlandım ve sinirlendim. Üstüne üstlük beni teselli etmek için elime İngilizce, Fransızca ve Almanca kitaplar tutuşturdu. Bütün bunların üzerine, bir de yabancı dilde ki-

23. Strindberg'in çok sevdiği, ilk büyük eseri *Olof Efendi*'yi yazdığı, Stockholm takım adaları. Daha sonra burayı Gens de Hemsö adlı eserinde anlatır.

taplarla uğraşmam gerekiyordu! Ben de ona eğer benimle gelmek istemiyorsa, kendi başıma Danimarka'da Hornbaek'a gideceğimi söyledim. Ve de öyle yaptım!

Strindberg'den Bosse'ye, 29 Haziran

Üç gün boyunca terketmediğim manastırımda ağladıktan sonra, işte mektubunu aldım. Sevgilim, uzaklardayken bile -bizim için uzak diye bir şey olmasa bile, sadece seninle yaşadığımı, seni sevdiğimi hissetmiyor musun?

Bütün gün benimle birliktesin, senin kokun odandan bana kadar olan mesafeyi aşıp, içime giriyor!..

Bütün bunlar nedir böyle? Bu bir kanıt, umuyorum ki bu bir kanıt! Pişmanlık beni yiyip bitiriyor, ama bir yandan diyorum ki "başka türlü davranamazdım." *Gidemezdim,* ama seni engellemeye de hakkım yoktu! Olanlardan sonra!

1 Temmuz

Monopole otelinde kalan Harriet'i bulmak için Kopenhag'a gittim. Malmö'de Kramer'de kaldım. (Korkunç).

2 Temmuz

Harriet'le buluştum. Hornbaek'e gittik. Kroen'e indik.

10 Temmuz

Hornbaek'te, sarmaşıklarla sarılı Kırmızı Ev'de kaldık.

1 Ağustos

Berlin'gitmek için yola çıktım. Akşam Aachener Hof'a indim.

3 Ağustos

Harriet ile kavga ettikten sonra Charlottenburg'a yolculuk. Bir dehşet günü... O, fahişelerin gittiği bir kafeye gitmek istedi, ben reddettim.

7 Ağustos
Yeniden Karlavagen 40 numaraya dönüş.

9 Ağustos
Doktora gittik. Hamilelik teşhisi konuldu.

20 Ağustos
Çocuğun soyadının Bosse olması gerektiğini söyledi. Tartışma. Çatırtı. Bu akşam, bir ateş topu Koşer takım yıldızını yalayarak geçti.

21 Ağustos
Yeterince sakin bir ortam. Harriet'i ancak yemek saatinde görebildim. Bu gece, aynı saatte, yeniden bir ateş topu Kapella yıldızının yakınlarına düştü, sonra bir yıldız kaydı. *Paskalya* sahneleniyordu...

22 Ağustos
Uyandım, üzerinde çalışmakta olduğum *Engelbreht*'ten tiksinti geldi. *Koridor Oyunu* ve *Yerleştirme*'yi yeniden ele aldım. Birçok kere, dayanılmaz bir uyuma arzusuna kapıldım. Beethoven üzerine bir şeyler okudum.

Öğle oldu, Harriet'ten bir mektup geldi. Şöyle yazıyor: Sonsuza kadar gidiyorum . Şimdi ne olacak? Dini bir ağırbaşlılık ile ele aldığım bu konu da nedir?...

Bu, babamızın doğum günü ve Harriet'in bayramı.

Gyllensköld'den bir mektup aldım. İçeriği harika, sanki benim için yazılmış gibi, şu anda tam bir teselli.

Karısı onu çocuklarının doğumundan az önce terketmiş...

23 Ağustos
Yalnız. Üzgün. Çok ağladım. Hayatın, bizim ilk önce en içten duygularımıza yapılan zalim bir şaka olduğunu düşündüm. Hayat: Bir şarlatanlık!

24 Ağustos

Yalnız. Bu sabah ağlama krizine tutuldum. Daha sonra Gardet ye gittim. Dönerken, önce bir saç tokası, sonra da bir at nalı buldum...

25 Ağustos, Pazar

Yalnız. Çok ağladım. Dini bir kitap okuyarak teselli buldum.

Daha önce de benzer deneyimler yaşayıp, sonunda hep bir çıkış yolu bulmadın mı?

Günlüğümü ve Harriet'e yazdığım tüm mektupları okudum. Ulu ve güzel ne varsa, hepsi fışkırdı. Onun anısını kutsadım ve ona hayatıma yeniden ışığı ve mutluluğu kazandırdığı için teşekkür ettim.(?)

26 Ağustos Pazartesi

Bütün gün ağladım. Sabahtan akşama kadar, çalışma odam tütsü kokusu ile doluydu. (bu yılın şubat-mart aylarına bakınız) bazen taptaze, bazen azap ve endişe verici. Beni dostça düşündüğünü, hatta belki de beni özlediğini hissettim!

Strindberg'den Bosse'ye, 27 ağustos

Bana tek bir şey söyle! Sen onları bildiğin anda, dileklerinin neler olduğunu bana söyle!

Seni geri getirmek için bir yol bulamıyorum, neden gittiğini bile bilmediğime göre... Ama eğer, sen, kendi payına, benden bir laf bekliyorsan, yuvanın, tıpkı sen gitmeden önce olduğu gibi saf, seni beklediğini söylememe gerek yok sanırım.

A.S.

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 27 Ağustos

Neden gittiğimi anlayamıyor musun? En azından, arta kalan edep ve kadınlık onurumun kırıntılarını kurtarmak için, işte söyleyeyim neden gittiğimi.

Berlin'de, o unutulmayacak gün, kulağımda çınlayan suçlamaların ve o konuşma tarzın beni o kadar kirletti ki, senin en şefkatli sözlerin bile artık bu lekeyi çıkaramaz ya da saklayamaz!

Öyle bir utanç kapladı ki içimi, bütün bu olanlardan sonra hala senin yanında kalabilmek, sana tahammül edebilmek için, dünyadaki tüm kadınlardan daha da sefil olmam gerektiğini düşündüm.

Kendimi sadece gevşek davranmış olmakla suçluyorum, seni daha Berlin de terketmemekle gevşek davranmış oldum -mazeretim hasta olmamdı.

Ve eğer şimdi, sana geri dönersem, sen beni daha da fazla aşağılayacak, şu veya bu sebep yüzünden bana bir erkeğin en adi sokak kadınına bile söylemeyeceği sözlerin daha da beterlerini yönelteceksin.

Hayır, Gusten, tamamen kirlenemem, hem de şu anda beklediğim tapılacak çocuğu taşırken. Onun saf kalması gerek.

Şu son zamanlarda hayatımın çok hoş olmadığını tahmin edebilirsin, çünkü sen herşeye rağmen benim küçük çocuğumun babasısın ama ikimize de acı getirecek, hakedilmeyen hakaretlerle dolu iğrenç bir geleceğe doğru gitmektense, en azından hatıranı taze tutabilmek, bana verdiğin güzellikleri hatırlayabilmek için, ben gitmeyi tercih ediyorum.

Strindberg'den Bosse'ye, 28 Ağustos

Dün sana elimi uzattım. Bu, genellikle şu anlama gelir: Kötü olan her şeyi unutalım. Bu genellikle şu anlama gelir: Affet ve unut. Ama o eli tutmadın. Bundan pişmanlık duymazsın umarım!

İnsanın hoşuna gitmediği, insana acı verdiği halde, söylenmesi gereken sözler vardır. Senin şu geçtiğimiz zamanda bu kadar kötüye yorduğun, işte bunlardan biri. Ama bu son anda tehikeyi engellemek için, rayın üzerine konan işaret fişeğiydi.

Bana o fişeğin nasıl yandığını hatırlat! Çocuğumun benim adımı almasını istemiyordun. Sana eğer çocuğumun adının B. olduğu takdirde, hayatta ne kadar yaralanabileceğini hatırlattım, öyle ki arkadaşları onun gayri meşru olduğunu düşünebilirlerdi!...

Yeni evlendiğimiz zamanları hatırla... O gün, evlendikten sonra, benim bir erkek olmadığımı söyledin! Bir hafta sonra ise bütün dünyaya artık Bayan Strindberg olmadığını açıklamak istiyordun. Üstelik kızkardeşlerin de seni bekar kabul ediyorlardı. Bu nazik miydi? Bu aklı başında bir davranış mıydı?

Bu, eğer benim çocuğum değilse, o zaman demek ki bir başkasının olacaktı. Ama senin demek istediğin bu değildi, sen sadece beni zehirlemek istiyordun ve bunu da bilinçsiz bir şekilde yapıyordun. Bu yüzden ben seni uyandırdım, bir ateş parçası ile...

29 Ağustos

Korkunç! Özellikle balçığın içinde güzel bir şeyler bulmaya çalışmak, şu anda olduğu gibi... Allah kahretsin!

31 Ağustos

Aynı şekilde korkunç! Ah, o kadar gözyaşı!

1 Eylül

Tek başına yaşamak berbat!

Strindberg'den Bosse'ye, 2 Eylül'e doğru,

Her saat bana bir işkence. Eğer gelmiyorsan, buradan taşınmam gerekir. Benden ne bekliyorsun? Ne şartlar koyuyorsun?

Yarından itibaren, bu yuvayı, evimizi yıkmak, tüm anıları yok etmek -hepsini- ve sen gelmediğine göre, yeniden başkalarının eşyaları ile dolu bir odaya taşınmam gerekecek.

Sonra, Tanrı'dan bana seni unutabilmem için sabır vermesini dileyeceğim -adını, varlığını, ilk eşim diye seslendiğim seni...

Bir umut doğdu içimde: Elveda demeden, son kez Danimarka'ya gittiğin zaman, bana yazdığın mektupta "aşkım, bunlar da nedir böyle? Tanrı'nın bir öpücükle birleştirdiği ruhlarımız..." yazıyorsun.

Ve şu aşk sıkıntısı çığlığı ile sona eriyor: Ah, aşkım, dostum!

Artık o kadar ağladım ki, dışarıdan bakınca gözlerimin bundan solduğu belli oluyor; bedenimin içi ise, bunlarla yıkandı.

Harriet Bosse'den Strinderg e, 3 Eylül

Sana kesin bir cevap verebilmek için uzun süre kendimle savaştım. Sonuçta, ikimiz için, benim gelmemem çok daha iyi. Her sözün, her hareketin arkasında bir şüphe ile sürecek bir hayat beni öldürür. Sen de, kendi payına, ağzından kaçacak, sonradan pişman olacağın kelimeler sarfederek, şu hayali düşüncelerle tedirgin, işkence çekeceksin.

Küçük çocuğumuz iyi ve nazik olacaktır. Ona her zaman senin hakkında iyi şeyler söyleyeceğim. İstediğin gibi adı Strindberg olacak. Eğer yapabilirsen, senin Karlvagen'de kalmanın daha doğru olduğunu düşünüyorum. Orası senin yıkmaman gereken yuvan.

3 Eylül

Harriet'in mektubu. Bu ev cehenneme gitsin!

Büyük bir gökkuşağı. Bir atmaca ve bir kuzgun.

4 Eylül

Küçük bir ışık. "Çocuğuma" bir mektup yazdım.

Strindberg'in "Çocuğuma" mektubu, 4 Eylül

Çocuğuma, (Doğmamış Minik'e)

Çocuğum! Çocuğumuz! Aziz Jean günü çocuğumuz!

Büyüklerin eve gidip bir şeyler bekliyorlardı, tüm bekleyişler de uzun ve sıkıcı olabileceğinden, onlar da kendilerinin sıkıcı olduğunu zannettiler.

Bir şeylerin gelmesini bekliyorlardı, bilmiyorlardı ki, o bekledikleri zaten gelmişti, sessiz ve güzel kokulu bir odada, beyaz çarşafların altında, güneş ve altın gibi sarı duvarlı odada!

O zamanlar annen, annesinin ülkesini görmek istemişti, bu onun kalbini kanatarak yuvasından koparacak kadar güçlü bir istekti. Sen, aydınlık ve yeşil gürgen ormanlarının, mavi gölün yakınında taşınmalıydın annenin karnında, Güneyin ve Kuzeyin çocuğu!

Senin güzel annen, sana üç krallığın kıyılarını sulayan denizin mavi dalgaları arasında ninni söylüyordu -ve gece olduğunda, güneş batarken- sana ışık içirebilmek için bahçede güneşe karşı oturuyordu.

Güneşin ve denizin çocuğu! Sen ilk uykunu, sarmaşıklarla kaplı kırmızı bir evde, içinde daha nefret fısıltıları edilmemiş, hatta saf olmayan hiçbir şeyin düşünülmemiş bile olduğu beyaz bir odada uyudun!

Sonra, karanlık bir yolculuk yaptın, Günahlar kentine bir hacca çıktın, o yolda babanın ağlaması, annenin ise gözyaşlarıyla biten o yolu öğrenmesi gerekiyordu. Sonra, altın odaya sen geldin, seni şefkatin beklediği, güneşin geceleyin batmadığı yere; daha sonra ise kaçırıldın.!

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 4 Eylül

Çocuğum, benden sana nazik ve güzel düşüncelerin için teşekkürlerini iletmemi istiyor.

Harriet

6 Eylül

Bugün resim yaptım.

Birkaç seneden beri ilk defa, aklıma intihar fikri geliyor.

Sebep: Şu anda, bu kadının, bir gidip bir gelerek, ruhumun en güzel kısımlarını toplayıp, onları yanında nasıl götürdüğünü, beni toplum içinde nasıl küçük düşürdüğünü anlayabiliyorum. Kendimi onun tarafından kirletilmiş hissediyorum. Yabancılar onu kirlettikleri bakışlarıyla, beni de kirletiyorlar. Ay-

rılmış olmamıza rağmen, kendimi bu kadın yüzünden boğazıma kadar çamura batmış hissediyorum, çünkü, uzaktan bile olsa, onun varlığını seziyorum. Schopenhauer bunu yasal kıskançlık olarak betimlemiş. Karım hakkında düşüncelerim bir yabancının kurduğu şehvet dolu düşler gibi. Beni kendi istemimin dışında, dolaylı olarak yoldan çıkarıyor.

İntihar en büyük günahtır! Ama Danton, Caton'un[24] kendi aşağılık hayatının üzerine çıkamadığı, ancak bu günahlar dünyasını terkederek Cehennemden kurtulduğu kanısındadır.

Ruhumun, karımın şu anda içinde gezinmekte olduğu bayağılık dünyalara bağlanmış olduğunu hissediyorum. Benim için delice görkemli, olağanüstü güzel olan ve şimdi kötü bir şakaya dönüşen bu aşk hikayesi, beni, hayatın bir seraptan başka bir şey olmadığına, en güzel hikayelerin bizi hayattan tiksindirmek için sabun köpüğü gibi eridiğine kesinlikle ikna etti. Bu dünya, bizim evimiz değil; biz bu sefil varoluşa katlanabilmek için aşırı iyiyiz.

Ruhum bu kadına aşıktı, ama evliliğin ani olması beni soğuttu. Zaten hiçbir zaman bir kadının güzel ruhuna duyulan aşkın, onunla alçakça çiftleşme gereği doğurmasını tam olarak anlayamadım. Aşkın organı, dışkı yapma organlarından biriyle aynı. Ne karakteristik değil mi! (Hegel de aynı şeyi söylüyor, bense bunu dört yıl sonra keşfettim!) Ama ben, sadık karım olmayan bir kadınla, ruhsal evliliğimi de sürdüremem, çünkü, şimdi o başka bir erkekle ilişki kurmakta özgür, fakat aynı anda benim ruhumun da sahibi, bu şekilde benim ruhumu o erkeğin ruhuyla, ya da o erkeğin vücuduyla veya her ikisiyle birden harmanlayabilir!

E.V. Harman aşkın, kadın ve erkeğe, üremelerini sağlamak için, doğa tarafından yapılan kötü bir şaka olduğunu söyler...

Hayat beni tiksindiriyor, bu onun her zaman yaptığı bir şey! Her şey değersiz! Yapmam gerekenleri yerine getirdim ve yeterince işkence gördüm. Artık alıp başımı gitmeye hakkım ol-

24. Caton, Jules Cesar Roma'sının yıkılmasından sonra intihar eder.

duğunu düşünüyorum! Bu sefer, ben hayatı fazla ciddiye aldım ve işte o bana utanmazca davrandı!

Hep böyle oldu zaten! Genç olduğum zaman, inançlı ve idealistken, benimle alay edilirdi! Maddeci olduğumda ise, idam edildim! Hayata ve kadınlara laf anlatılmıyor! Ne yaparsam yapayım, hep kötü oldu! Ve hep azarlanan ben oldum!

Ahlak dışı davrandığım zaman, azarlanıyordum, ahlaklı davrandığım zaman ise, beni daha da fazla azarladılar!

İnsanlar kötü doğmazlar, ama yaşarken kötüleşirler. Demek ki, hayat bir eğitim olamaz, daha iyi olmamızı sağlayan bir ceza da değildir, sadece canımızı acıtır! Hayatımızı sürdürebilmek için, başkalarına kötülük yapmak zorundayız, sırf yolumuzun üzerinde duruyor olsalar bile...

Ben bir aile hayatı ve bir kadın için doğmuştum ve bunlara sahip oldum da! (aşk ve kadınlar üzerine olan deneyimlerimi konu alan şu son düşüncelerim, *Şam Yolunda*'nın 3. bölümünde yer alıyor.)

Boyun eğme! Evet, gerçekten, bu benim son girişimimdi. Bu arada, herşeye dayanırken, sonunda aşağılanmaya ve çirkefliklere de katlanılır hale geliniyor, ama bunu yapmaya asla hakkımız olmuyor!

7 Eylül

Berbat bir gün. Resim yaptım.

Bu sabah, yolun üzerinde zıplayan, tek ayaklı bir güvercin gördüm! (bunu 1906'da, Harriet'i tek bacaklı gördüğüm rüyaya benzetiyorum)...

Kadınlarla hiçbir şey çözümlenemiyor, ne yapılırsa yapılsın, sonu hep kötü oluyor. Bir gün size *uçkuru düşük* derler, ertesi gün ise *Aziz Joseph* diye çağırırlar. Onların ne arzu ettikleri asla bilinmez, *duygusal ya da namuslu* olup olmadıkları da... Bir gün bir çocuk olur, o zaman onlar bu nasıl oldu ki? diye kendilerine sorarlar. Hah, işte o zaman zehirlerini etrafa yaymaya başlarlar. Erkeğin baba olma sevincini kıskanırlar, fahi-

şelikle suçlanacaklarını bilseler bile, gene de onu bu zevkten mahrum etmek için ellerinden geleni yapmak isterler. Bu şüpheyle uğraşmak, işte zincirinden boşanmış bir cehennem!

Kadınlar genellikle zevkler bakımından hayal kırıklığına uğramaktan yakınırlar. Bir erkek ise, yakınacağına ölmeyi yeğler. Kadının aklına, erkeğin kendini de onu kullanarak aşağılayacağı gelmez. Bunlar, karşılıklı suçlamaların sonsuz sıkıntıları, sanki cennetin anahtarları yatak odalarında bulunuyormuş gibi!

Harriet'e bir mektup yolladım. Dün hastaymış, eve iki doktor getirtmiş. Bugün hâlâ yataktaymış. Ne oldu ki?

Strindberg'den Harriet Bosse'ye, 8 Eylül'e doğru,

Harriet, bir manastırda, ya da başka bir şekilde acılarıma son vermeden önce, bana uzun bir mektup yaz ve neden artık beni göremeyeceğini açıkla...

Harriet Bosse'den Strindberg'e,

Benim Sevgili Gusten'im,

Sana uzun bir mektup yazmam gerekirdi, ama o kadar hastaydım ki, hâlâ da öyleyim, düşüncelerimi toparlayamıyorum, bu yüzden o uzun açıklama mektubunu ancak daha sonra yazabilirim. Ama bilmen gereken bir şey var, bu da benim eve gelemeyeceğim, yapamam, yapamam! Eğer sana acı veriyorsam lütfen beni affet!!!

8 Eylül

Harriet'in mektubu. *Gelemeyeceğini* söylüyor.

Caton: günahların köleliğinden kurtulmak için verilmiş özgür kararın sembolü.

Bu akşam beni Möller'lerdeki bir toplantıya getirtti. Onu gördüm. Bir aktris gibi davrandı, bir şeyler elde etmek ister gibi. O kadar değişmişti ki, on dakika sonra kalktım ve ona, sizi tanımıyorum, benim için bir yabancısınız, dedim. Sonra da

elveda demeden oradan ayrıldım. (Nenny Geijerstam a benziyordu.)

9 Eylül

Sarı oda boşaltıldı. Tanrı bana acıdı ve içimin kan ağlamasına rağmen, buna tahammül edecek gücü verdi...

11 Eylül

Kuyruklu piyano gönderildi. Harriet en mutlu ve en güzel saatlerini orada yaşamıştı. İlahi bir güzellik, onu sadece ben görebildim!

13 Eylül

Harriet geldi. Suçlamalar başladı, tabii ben onun sayısız kötülüklerinden birkaçını hatırlattığımda, hemen gitti. Dört ay boyunca ciğerimi kemirdi, bense ona olan saygımdan, sesimi çıkarmadım.

O gittikten sonra sakinleştim ve hiç pişmanlık duymadım...

16 Eylül

Hayatıma son verme fikri yeni değil, sekiz yaşındayken başlamıştı. Ama şu anda, yeniden, kaçınılmaz bir görev gibi içimde uyanıyor. Bu kadın giderken, ruhumun sahip olduğu en güzel ve en asil ne varsa aldı götürdü. Uzaklarda gezindiğini, benim İnferno zamanında yıkamak için o kadar uğraştığım ruhumu yeniden pisletmekle uğraştığını seziyorum. Onun aracılığıyla, başka kadınlarla, başka erkeklerle yasak ilişkilere girmek istiyorum. Bu beni tedirgin ediyor. Kendi cinsimden insanlarla ilişkiye girmekten her zaman korkmuşumdur. Karşımdaki tarafından bir arkadaşlık ilişkisinin vıcık vıcık, aşka benzer bir hal aldığını hissettiğimde, bu beni ilişkiyi bozacak kadar korkutur. (Bununla birlikte, küsmelerin sebebini diğerlerine asla açıklayamadım.)

Caton: günahların köleliğinden kurtulmak için verilmiş öz-

gür kararın sembolü. Evet, onu şu anda böyle algılıyorum işte. Ve "karar" olgunlaşıyor. Bu hareket, onun iyiliğine olan güvenimi kendisine kanıtlamak için, kendimi Tanrı'ya kurban etmek olarak yorumlanabilir, çünkü benim hiçbir şeyden korkum yok, şimdiye kadar acı çekerek her şeyin bedelini ödedim. Bu yiğit cesaret eyleminin yapılması gerekiyor. Dehşet günleri! Binlerce gözyaşı! Ah, mutsuzluk!

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 20 Eylül

Sevgili,

Bu gece saat tam ikide, etrafımda bir şeyin, tutuşarak beni uyandırmaya zorladığı hissi ile kalktım. Masamın üzerine koymuş olduğum birkaç tane gülüm vardı, onların bana doğru, sıkıntı ve yorgunlukla, kocaman, bıkkın ve donuk gözlerle bakarak eğildiklerini gördüm...

Sonra, kalbim şiddetlice çarpmaya başladı, sebebi olmayan bir yürek daralması beni sarmaladı.

Senin Harriet'in,

Strindberg'den Bosse'ye,

Arkadaşım,

Sadece mektubuna teşekkür etmek için, sana donuk gözlerle bakmayacak güller yolladım...

Saat ikilerde kalp çarpıntıları ve yürek daralmalarıyla uyanmana gelince, *İnferno*'yu oku! Bunun ne anlama geldiğini anlayacaksın.

Arkadaşın Strindberg

Harriet'Bosse'den Strindberg'e, 21 Eylül

Sevgili,

Kokuların en lezzetlisiyle bütün odayı dolduran hayran olunacak çiçekler için teşekkürler. Kim benden daha fazla sofradaki anlarımızı özleyebilir zannediyorsun? Ya içinde seninle olmanın sevincini?

Strindberg'den Harriet Bosse'ye, 22 Eylül

Benim Pek Sevgilim,

Benim yanımda oturmaya hakkın olmadığına üzülüyorsun. Kim engelliyor ki? Bana söyler misin?

Az bir zaman önce, Tanrı'nın önünde, hayatın boyunca benimle olacağına yemin ediyordun!..

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 22 Eylül

Eğer yeniden birleşirsek, bu senin için yalnızca çirkinlik anlamına geleceğinden artık seninle olamam. Ya da belki de bundan korkuyorum! Aramızdaki gelecek bir kavgada, ya da ikimizden birinin dile getireceği bir sonraki dilekte bomba yeniden patlayacaktır. Ben değişmeyecek fikirlerimle ve sen, seninkilerle. Hiç kuşku yok ki, -bir noktaya kadar, birbirimize boyun eğebiliriz.

Benim için senden, bir kez daha, "benim seni aşağıya çektiğimi" işitmenin ne demek olacağını hayal et -seni doruklarda görmek isteyen benim için!

Zaman zaman, çılgın bir gülme krizine kapılıp, önüme çıkan herkesi neşeyle kucaklamak isteyebilirim -sen bunu anlamak istemiyorsun. Eğer ben bundan vazgeçersem, kurur ve ölürüm. Üstelik, beni böyle konuşurken görmek seni üzerdi. O zaman bizim için bundan daha iyi ne olabilir tatlım?

Eğer söylediklerimden sonra beni geri alma riskine giriyor ve kendini etrafındakileri, mesela benim gibi, anlayışla karşılayacağına söz veriyorsan, o zaman ben de seni anlamaya çalışır ve geri dönerim.

22 Eylül Pazar

Dehşet günü. İntihar saplantısı.

Akşam Harriet geldi, kalmayı tasarlıyordu. Bana kendisini deliliğin eşiğinde sandığını anlattı. (Nedenini bilmeden, benim evimden Munk-bron'a inmiş. Sonra bütün gece sabaha kadar divanının üzerinde oturmuş).

23 Eylül Pazartesi,

Brahegatan 7 numaraya taşındım. Harriet'le birlikte Lidingöbro'da kahvaltı yaptık. Hayat bu! Tam bir uyum, her şey ışıltılı! *Kraliçe Christine* adlı oyunum bitti.

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 23 Eylül

Sevgili,

Her zaman ki gibi düşüncelerim sana eşlik etmekteler.

Keşke onlarla birlikte oturduğun yeni mekanda senin olmasını istediğim tüm iyilikleri hissettirebilseydim sana! Bütün üzgün ve hasta düşüncelerinin cevaplarını ve kendin için dinlenceyi bulabilmen için!

Bu akşam Louise'le konuşmak için Karlavagen'e gittim, ama evde kimse yoktu. Işıklar sönmüş, kapalı. Bundan sonra hiçbir şeyin orayı aydınlatamayacağı kadar karanlık... Olup bitenler o kadar garip ki... İyi geceler -bu akşam ellerimi alnının üzerine koyabilmek isterdim.

Senin Harriet'in,

24 Eylül

Brahegatan'dan baş döndürücü bir hızla taşındım.

(İşte Brahegatan'da olanlar: yerleşme sırasında, kapının kilidi bir daha kapanmayacak şekilde yerinden oynadı; gömme dolap fenol kokuyordu; herşey leş gibiydi ve çekmecelerde ev sahibinin eşyalarını benimkilerin arasında tutmam gerekiyordu, bahçede piyano dersleri ve halı dövülmesi. Ertesi sabah, yatak odamdaki şömineyi yerle bir ediyorlardı.)

Karlavagen'e geri döndüm. Harriet beni görmeye geliyor.

25, 26, 27, 28 Eylül

Dehşet günleri. Kendi elimle ölüme gitme arzusu gitgide yoğunlaşıyor, yakında karşı konulmaz olacak.

Neden ölmek istiyorum? Günahların esaretinden kurtulmak. Tanımadığım, kötü bir şeyden kurtulmak! Bütün günahlar için kendimi kurban etmek! Tanrı benden bu güveni bekli-

yor. Kanım geçmişimi yeniden satın alacak ve acı çekme arzum silinecek.

Bunun sorumlusu Harriet değil! Onun hayatımda görünmesi, onun deyimiyle bir misyondu. O benim hayatımın son güneş ışığıydı, bunun için ona teşekkür ediyorum. Onu o kadar çok sevdim ki, bunun için cezalandırılmam gerekiyordu!

Geçmişim? Bir şarinin hayatının ipleri karmakarışık edilebilir mi? Kendisinden dersler aldığımız geçmişten pişmanlık duymaya hakkımız var mı? Ya sahneye kendimizi çıkarmadığımız için? Yapabildiğimiz gibi yaşadık, istediğimiz gibi değil! Benim gibi çamura batmış muamelesi görmek esasında başlı başına bir ceza! Yaptığım kötülükleri, bilgisizlikten ve boş bulunduğumdan yaptım- tıpkı diğerleri gibi! Ve bunlar için yeterince cezalandırılmadım mı? (*Şam Yolunda*'nın 3. kısmına bakınız.)

Harriet'in bazen ilahi olan güzelliğini gördüğümde, titrerdim. Kadını erkek ve çocuk arasında bir bağ olarak gören eski inancım paramparça oldu. Kadının özünün üstün, ama erkekten daha alçakta olduğunu söylüyorum. "Doğru bir laf etmeyi bilmez o."

Harriet'in dairemizde bulunduğu sürece, hava aydınlıktı, mecazi olmayan, somut anlamda. Ama her zaman değil! Genellikle tersi söz konusuydu! (Nasıl olur da ışık geceden doğabilir? Çünkü bu kadın gölgelerin krallığından geliyor, "dünyaya gelmiş en kötü kadın". Kendisini 1901 tarihli mektuplarından birinde böyle tanımlamıştı.) Bu arada, onun ışıltılı (?) küçük ruhu gecelerimi yenmeyi başaramadı ve ben bunun farkına varıp beni kurtarmasını istediğimde, her şey için çok geçti!

"Benim zavallı arkadaşım" dedim, "gitmek kesinlikle bana düşer, böylece de sana özgürlüğünü ve ışığını kazandırmak." Kuşkular, belirsizlik, tartışmalar.

4 Ekim

Djurgardsbrunn'da akşam yemeği. Sonra evime geldik. XXX. Harriet ertesi gün bana taşınmaya söz vererek gitti.

5 Ekim

Harriet... Işıklar içinde geri geldi. Tanrım!

İşte bu barış! Operadaydık, *Aida* dinledik!

10 Ekim

Barış ve ışık! Bu arada bunun fazla uzun sürmeyeceğine dair endişeler seziliyor.

18 Kasım

Hindu dininin doktrinleri üzerinde çalıştım.

Tüm dünya, bir görüntüden başka bir şey değil. (= Boşluk, ya da buna bağlantılı hiçlik.) Birincil Kutsal Güç (Maham-Atma, Tad, Aum, Brahma), Maya (ya da Yaratıcı Güç)'nın onu baştan çıkartmasına izin verdi.

Böylece, Kutsal Kaynak kendisine karşı günah işledi. (Aşk günahtır, aşk oyunları ise olabilecek en büyük cehennemden bile daha dehşet vericidir.) O halde dünya sadece bir günahtan ibaret, eğer dünya varsa tabii, çünkü her şey esasında bir rüyanın görüntüsünden başka bir şey değil (bu sebeptendir ki, benim *"Düş"* adlı piyesim de hayatın bir görüntüsü zaten). Çile çekmenin amacı da bu hayalden kurtulmak. Bu durumda, bu çaba aşk güdüsüyle, hatta bütününde, zevkten dört köşe, yan gelip yatmayla tövbekarların acı dolu hayatları arasındaki sürekli dengeyle çelişki içinde.

Bu bana evrenin gizeminin çözümü gibi görünüyor.

İşte *"Düş"* ya da *"Büyüyen Şato"*yu bitirmek üzereyken, *Edebiyat Tarihi*[25] kitabımda bulduklarım...

Ayın 18'inin sabahıydı. Aynı sabah *"Şato"*yu (*Atlı Süvari'nin Kışlası*) sanki doğan güneşin ışıklarının içinde gördüm. Hindu felsefesi *İndra'nın Kızı*'nın ve *Kapının Sırrı*'nın açıklamasını verdi: Hiçlik. Bütün gün Budizm hakkında okudum.

25. Strindberg Hindu dini hakkında bu bilgileri Arvid Ahnfelt'*in Histoire de la Litterature Mondiale* adlı kitabından bulmuş.

1902

Harriet Bosse, 1932

Ben küçük Anne-Marie nin doğmasını beklerken, Strindberg bana dikkatli ve iyi davranmaktan vazgeçmedi. Gene de bazen, o nazik feminizm konusunda söylenmekten kendini alamıyordu. Strindberg'in bıyıkları titrer, ben ağlardım, sonra odasındaki lavaboya gider, ellerini sinirli ve çabuk hareketlerle birçok kere yıkardı. Onu heyecanlandıran bir şey olduğunda bunu hep yapardı, sonra da fırtına dinerdi.

1901'de olduğu gibi, Strindberg yazı şehir dışında geçireceğimize söz vermişti. Yaz için uygun bir yer konusunda tartıştık, fikirlerimizi paylaştık. Sonunda Strindberg'in Stockholm'de kalmaya karar vemesinden korkuyordum. Bense, her zaman sevmiş olduğum doğayla kucaklaşmak, Karlavagen'deki fazla evcimen hayattan biraz olsun kendimi koparmak istiyordum.

Yalnızlığımdan yakınıyordum, bazı zamanlarda bu yakınmalarıma: Nasıl yalnız olduğunu söylersin ki, sahnedeyken arkadaşlarınla birliktesin, ayrıca bütün seyircilerin de seninle zaten! gibi cevaplar alıyordum. Zaman geçiyordu ve biz Stock-

holm'e yapışmış kalmıştık, bunun üzerine ben küçük kızla birlikte Ravsnas'a, gençkızlığımda sahilinde bir sene süren bir tatil yapmış olduğum Maelar Gölü'ne gitmeye karar verdim.

1 Ocak

6 Ekimdeki eve geri dönüşünden itibaren, 25 Mart'a kadar Harriet Minik'i bekliyor olacak.[26]

Hava sakin ama ağır. Satranç oynuyoruz, piyano çalıyoruz. Harriet heykel yapıyor, kitap okuyor, etrafta geziniyor. Nadiren misafir geliyor. Axel bazen Beethoven çalıyor.

9 Ocak

Harriet tığ ile kendine siyah bir yakalık işledi, akşam saat 8'de yattı. Çocuk düşüncesi onu sevindiriyor.

8 Mart

Harriet akşam ve gece boyunca hamileliği sebebiyle rahatsızlandı. *Tuhaf* bir gün. (Geceleyin kıyafetlerim alev aldı). Harriet "geliyor" dedi, ben ebeye telefon etmek için yatağımdan fırlarken, robdöşambrımın kürkü gece lambasının aleviyle tutuştu ve birden her taraf alevler içinde kaldı. Üstüne üstlük bu yanlış bir alarmdı!

25 Mart, kilise töreni günü,
Kızımız akşamüstü saat 7:15'de dünyaya geldi.

5 Nisan, cumartesi
Açıklamalar! Karanlık dakikalar!

6 Mayıs
Evlilik yıldönümümüz!! Çiçeksiz. Yalnızca, *Axel* geldi.

26. Strindberg küçük kızı Anne-Marie'den çoğu zaman bu isimle bahsediyor. (Lillan)

14 Haziran
Uzun bir soğukluk döneminden sonra her şey iyi gidiyor.

15 Haziran
(Kavga. Sofradaydık. Akşam yemeği.)

3 Temmuz
Tam anlamıyla korkunç. Gene de sonu iyi bitti. Harriet, gayet arkadaşça, şehir dışına gitti.

Strindberg'den Bosse'ye, 4 Temmuz
Çok Sevgili Eşim,
Doğal olarak önce her şey sakindi, bir deprem sonrası gibi, yıldırım parçalarıyla... Ama daha sonra bu sakinlik bana fazla gelmeye başladı. Senin parkenin üzerinde kaçına kaçına yürümeni, küçük endişeli ruhunu, kapanmayan kapıları, ve belki de (?) en çok çocuk odasından gelen ağlamaları... Birbirimizi düşman gibi terketmiş olsaydık, bunun ne kadar amansızca korkunç olacağını düşündüğümde mutlu oluyorum ve bu sakinliği bir dinlence olarak algılamaya çalışıyorum.
Yalnızlığın içinde, sen benimlesin, ama eğer yanımda biri varsa yok oluyorsun ve temas kesiliyor.
Küçük Kocan, Gusten

Harriet Bosse, 1932
Strindberg küçük Anne-Marie'ye ve bana duyduğu özlemle eriyip bitiyordu. Kendini şehirde tek başına bulunca, bu yalnızlığın ağırlığı omuzlarına çökmüştü ve bizim yanımıza gelmek istiyordu. Ama bu asla gerçekleşmedi. Bunun sonucunda anlaşmazlıklar başgösterdi. Ben kendimi hücreye konmuş bir mahkum gibi hissediyordum, o ise benim evde kalmamı doğal buluyordu. Ancak, alttan almak onun için sadece birkaç an süren bir durumdu. Alttan alabilmek için çok dengesizdi. Hemen yeniden alevleniyordu.

Bizim yollarımızı ayıran konu özellikle büyük yaş farkıydı. Strindberg hayatını yaşamıştı, benim daha kenarından bile geçmediğim birçok sahilde yüzlerce kez dolaşmıştı.

23 Temmuz
Harriet'ten katı bir mektup. İlk kez olarak ona açıklık ve ciddiyetle cevap verdim.

26 Temmuz
Harriet geldi. Akşam yemeği yedi. Yeniden gitti. Başka çocuklarımızın olması konusunda emin değil.

1 Ağustos
Harriet geldi. Ve yeniden gitti. Herşey çok güzeldi, aşk doluydu!

2 Ağustos
Bu sabah Harriet'ten geleceğini bildiren bir telefon geldi. Öğle, fikir değiştirmişti.

1 Eylül
Gyllensköld, Geijerstam ve ben Rydberg lokantasına gittik. Daha sonra, evde korkunç bir gece yaşadım.

2 Eylül
Bu günün ilk yarısı neredeyse hayatımda yaşamış olduğum en berbat deneyimi geçirdim. Akşamüstü saat 5'te her şey değişti.

14 Ekim
Bu sabah tütsü kokusunun kendisinden geldiğini farketti ve bunu ben de farkettim. Daha sonra bütün gün boyunca bu koku beni takip etti. Koku aynen ilişkimizin ilk başlarında duyduğuma benziyor. 4 şubat 1901'de, ben *Maeterlinck*'in *Pren-*

ses Maleine'ini okurken, Harriet de *Paskalya*'yı gözden geçirirken ortaya çıkmıştı.

Bu koku beni heyecanlandırıyor, ama aynı zamanda dehşetle de harmanlanmış. (Cadılık ve delilik).

24 Ekim Cuma

"Güzel Ada ve Kötü Ada"[27] piyasaya çıktı. Simoun'u oynadığı tiyatrodan Harriet'i almaya gittim. Le Caveau des Francs-Maçons... Dönüş zevkli bir gezintiydi. Evde kitap konusunda ağız dalaşı.

18 Kasım

Harriet'in *Dagmar* ile konsere gitmesi gerekiyordu. Ben bunu şüpheli buluyordum. Birkaç saat sonra *Dagmar*'ın hasta olduğunu ve gelemeyeceğini bildiren bir telefon aldık.

19 Kasım

Yeniden tütsü kokusu, çok kuvvetli.

20 Kasım

Bayan Key[28] ziyarete geldi, gayet yerinde sebeplerden dolayı tarafımdan kapıya konuldu.

22 Kasım

Harriet kalktıktan sonra, sofrada şöyle garip bir olay oldu: Nişan yüzüğümün arkasına taktığım, üzerinde safir bir taş olan alyansım parmağımdan parkenin üzerinde düştü, ama nişan yüzüğü yerinden oynamamıştı bile. Buna hiçbir açıklama bulamıyorum!

27. Furusund adasına Strindberg tarafından verilen isimler. *Rüya* adlı oyunun Fransızca versiyonunda bu isimleri kullanıyor.
28. Ellen Key, yazar, kadın hareketinin gelişmesinin sembolü. Harriet'in Björson'un 70. Yılı nedeniyle yapılacak kutlamalara katılmasını istiyordu. Strindberg onun karısını etkilemesinden korkuyordu.

1903

4 Mart

Akşam, tam Harriet *Per Ggynt*'te Lindberg'i izlemekten döndükten sonra, aramızda korkunç bir sahne patlak verdi, Korkutucu bir akıl karışıklığı ile yattım. Pişmanlıktan öleceğimi sandım. O sırada dini kitabımdan şöyle bir pasaj okudum: "İşte bir zamanlar alaya aldığımız kişi, acı sözlerimizle hakarete uğrattığımız, biz kendini bilmezlerin! Hayatını delilikle, ölümünü kalleşlikle izledik. Onun Tanrı'nın çocukları arasında önemi neydi? Nasıl azizlerin kaderini paylaşıyor?" *Bilgelik Kitabı, V,3,4,5.*

Genellikle çok sert olan bu kitap, bu akşam anlayışı ile beni teselli etti. Öyle ki, kalbimde taşıdıklarımı hoyratça söylemiş olsam bile, dile getirerek iyi yapmış olduğum izlenimi ile uykuya daldım.

Elbette gece birçok kere uyandım ama güzel rüyalar gördüm, o kadar güzel ki, daha önce hiç böylesini görmemiştim.

5 Mart

Bu sabah lezzetli bir huzur hissi içinde uyandım, sanki tüm acılar evimi terketmiş. Ev bana temiz ve huzurlu göründü (tıpkı Harriet'in geçen yaz gittiğinde olduğu gibi).

Ne kadın ne çocuk görmeden sabah gezintime çıktım. Gece yağmur yağmıştı, bahar havası, güneş ve yumuşak bir rüzgar. İnsanlar hakkımda iyi düşünüyorlar.

Geziden döndüğümde, evde bir ölüm sessizliği kol geziyordu. Herkes gitti zannettim. Ama sadece Hanımefendi çıkmıştı. Bunu yazarken tarifi imkansız bir sakinlik beni çevreliyor. Geri geldi!

6 Mart

Evde karanlık, bunaltıcı, zehirli bir hava var.

Boğucu günler. Sakin ama tehdit edici. Minik hastalandı.

15 Mart Pazar

Ben tam yolculuğa çıkmayı düşünürken, bir sandalyenin üzerinde unutulmuş bir gazetenin manşetinde dev harflerle *"yolculuk yapmayın!"* cümlesini okudum. Bunu Harriet'e gösterdim. Bir saat sonra, üzerine öldürmeyeceksin yazılı bir kağıt bırakmış. Ne demek istedi? Onu öldürmek gibi bir niyetim olduğunu mu sanıyor?

18 Mart

Kavga! Harriet bir avukata boşanma konusunu görüşmek için telefon etti. Hanımefendi nin ve çocuğun odalarının her tarafı tahtakurusu dolu.

19 Mart

Yalnız! Korkunç!

20 Mart

Bu sabah alyansımı Harriet'e geri verdim. Daha sonra telefona gittim. Odama döndüğümde, alyans masamın üzerindeydi. Bu hareketle onun sorun istemediğini düşündüm. Çok garip, özgürlüğümü geri almak istiyordum, ama onun bana hâlâ bağlı olduğu fikri bir çeşit tatmin duygusu verdi, hatta nere-

deyse neşe. İçim rahat, yazmaya koyuldum, saat 1'e kadar. Sonra birdenbire, çekmeceme koyduğum alyansa bir bakmak geldi aklıma: Bu onun alyansıydı! O sırada hissettiklerim, onları nasıl çözerim bilemedim...

4 Nisan

Bu gece evdeyken birden içim sıkıldı, Harriet'in hayati bir tehlikede olduğunu düşündüm, sonra da ölüsünün benim Minik le birlikte oturduğum eve getirildiğini. Çok üzüldüm.

27 Mayıs

Elektrik bütün gece açık kaldı!!! (Harriet tarafından bir kötülük.)

28 Mayıs

27'si gecesi, saat 11'e doğru sevimli Harriet bana güzel haberler getirerek eve geri döndü. Bana iyi geceler diledi, öptü ve sonra gitti.

Saat 1.30 da beni uyandırdı ve kendince haklı bir nedenle beni azarladı: Aşçımız Ellen'le ilişkim olduğunu zannediyormuş! Yemin ederim ki bunun hiçbir temeli yok! Zavallı Harriet beni kıskançlıkla zehirlemeye kalkmıştı, işte şimdi kendisi şeytan tarafından esir alınmış halde!

9 Haziran

Harriet ve Minik Blidö'ya gittiler.

22 Haziran

Ben de Blidö'ya gittim. ...

6 Temmuz

Bir sürü rezalet sahnesinden sonra Blidö'yu terkettim.

31 Temmuz

Harriet şehirde. Axel'e telefon edip onu almasını istedim ama gitmedi. Harriet eve gelmedi. Onu özlemedim.

1 Ağustos

Evden Harriet'e ait tüm bibloları attım.

15 Ağustos

Harriet bu sabah şehre geldi, ama ondan haber almadım.

Sabahleyin güller aldım, açık renkli olanlarından istemiştim, ama akşama kadar kararan koyu renkli olanlardan geldi. Axel evde, Brahms çaldı, bu sinirlerimizi bozdu ve hepimizi huzursuz etti. Lambalar iyi yanmıyordu, büfeden bir çatırtı sesi geldi, yer sallandı, duvar saati tiktakladı.

Sonra Harriet'ten bir telefon aldım. Hüzünlü ve yumuşaktı (Beni seviyor musun?). Biblioteksgatan 30 numaralı eve taşınmıştı, ama burası hiç iyi bir yer değildi.

Harriet Bosse 1932

1903'ün sonbaharında küçük kızımla birlikte eşyalı bir daireye taşındım. Bu arada Strindberg ile görüşmeyi kesmedik. Sık sık bizi görmeye geliyordu ve ve pazar günleri gidip onun evinde akşam yemeği yemek Anne-Marie ve benim için bir tür gelenek halini almıştı. böylece günlük yıpranmalar sona erdi, birbirimizi daha önce hiç olmadığı kadar mutlu ediyorduk. Bazen Strindberg'in acı bir şekilde yalnızlığının farkına vardığı oluyordu, o zamanlarda ben şöyle mektuplar alıyordum:

Strindberg'den Bosse'ye, 25 ağustos

Ben ne durumdayım? Senden çocuğunun koparıldığını düşün ve sonra da kendi durumunu hayal et!

Benden ne istiyorsun? Artık özgürsün, benim yanımdayken pek özlediğin huzur ve mutluluk artık senin, sorunlarının kaynağının ben olduğumu görebiliyor musun?

Sana çok gördüğüm neşeyi içine çek, ama beni acımın saflığıyla başbaşa bırak.

21 Ağustos

Geceleyin, önce Harriet'in kötülükle saldırdığı hissiyle uyandım. Sonra rüyamda, çalışma odamda divanın üzerinde yattığımı gördüm, birisi bana Minik'i getirdi ve onu okşamam için uzattı. Küçük suratını ellerimin arasına aldım, ona bakmak için ama gözlerimi açamadım, her yer karanlıktı; kördüm... Hemen uyandım ve çok ağladım. Minik'in hasta olduğunu zannediyordum. Yeniden rüyamda Minik'i gördüm.

22 Ağustos

Luther oyunu üzerinde çalıştım. Bütün gün Harriet'in dostane varlığını odamda hissettim. (Tütsü kokusu.)

5 Eylül

Yeniden Biblioteksgatan 30 numarada oturan Harriet ve Minik le buluştum. Harriet kuyruklu bir piyano aldı. İlk kez çalmaya kalktığında, nişan yüzüğü kırıldı. Daha sonra ağzını, üzerinde notaların durduğu tahtaya çarptı ve dudağı şişti.

Ekim

Harriet gideli iki yıl oluyor.

Şimdi, o ve ben, yaşadığımız en güzel anları tadıyoruz. Her bakımdan uyum dolu! Ayrı yaşıyoruz ama öğle ve akşam Minik, o ve ben görüşüyoruz.

1 Kasım

Harriet, Minik ve ben Djurgarden bahçesine bir yürüyüş yapmaya hazırlanıyorduk. Harriet kapısının önünde faytonun gelmesini beklerken, sokağın köşesinden iki at başının belirdiğini gördü ve işte faytonumuz dedi. Atlar ilerleyince bir cenaze arabası çektiklerini gördük.

Bu bir uyarı mı?

2 Kasım
Harriet ile nedensiz bir kavga.

3 Kasım
Yalnız!

5 Kasım
Bu sabah, Şato'nun güneş tarafından aydınlandığını gördüm. Aklımın salimliği... Banergatan'da bir pencerede "defnelerle taçlandırılmış bir zafer" gördüm. Djurgar'den de toplanmış arkadaşlarımla karşılaştım. Her tarafa bayraklar asılıyor! *"Keçi ile Vahşi"*yi bitirdim.
Harriet akşam geldi.

2 Aralık
Harriet öğle yemeğine geldi. Sonra, sarı odaya girdik! Bir çocuğumuz olması endişesi? Akşam Harriet ve Minik'e gittim. Harriet aşırı derecede sinirliydi, korktum. Dönerken, her gün bir yaprağı koparılan duvar takvimlerinden birinin bir sayfasında, etrafı güllerle süslenmiş bir çocuk resmi gördüm. Eh, bu demektir ki bir çocuk daha olacak!

4 Aralık
Oyunum *Gustave Adolphe* iyi tuttu.
Sabah, tüm camlara güneş vuruyordu. Defne ve palmiyelerle dolu bir araba beni takip etti. Gül ve altın renkleri.
Akşam Harriet geldi, çok hoş bir atmosfer. ...

1904

22 Ocak
Doğum günüm. Harriet elinde güllerle eve geldi.

23 Ocak
Yine kavga, bininci kere.

24 Ocak
Akşam yemeği için sofradayken, Harriet'in güllerinden düşen yapraklar, tabakların üzerinde ağlayan kırmızı kalplere benziyorlardı.

1 Şubat
Akşam, Harriet geldi. Boşanmaktan konuştuk. Kavga! Gitti, galiba son kez. Korkunç!

7 Mart
Harriet geri geldi.

20 Mart Pazar
Annemin ölüm yıldönümü. Djurgarden'de, Harriet ve Minik'le birlikte arabayla bir tur attım. Düşünce ve davranışları bakımından, Harriet nişanlılığımızdaki gibi nazikti. Sarı oda-

da uyuduk. Bir çocuğumuz olmasından endişe. (Ondört yaşında bir kız gibi davrandı.)

27 Mart Pazar
Harriet ve Minik akşam yemeğinde. Akşam tiyatroda, Harriet o kadar hastalandı ki, temsil yarıda kaldı.

29 Mart
Harriet Saltsjöbaden'e gitti.

9 Nisan
Harriet'ten boşanma isteğini bildiren mektup.

Harriet Bosse, 1932
Tüm dünyanın gözleri önünde bu şekilde, ikimiz de ayrı ayrı kendi köşelerimizde oturmaya devam edemezdik. Ya kendimize çeki düzen vermemiz ya da ayrılmamız gerekiyordu. Sonuçta boşanmaya karar verildi. Evliliğimin her yönden paramparça olması ve tiyatrodaki yorucu işim yüzünden çok yıpranmıştım.

Strindberg'den Bosse'ye,
Arkadaşım,
Gerçekten basit bir avukatın bizim başaramadığımızın üstesinden gelebileceğini mi zannediyorsun? İlişkimizin gücü bu kadar mı? O zaman öyle olsun, ama sen istediğin özgürlüğe sahipken, kendi iradenle ilişkimizi sürdürmeye devam ettin. Resmi evliliğimiz bizi birbirimize bağlayamadı, ama sen boşanmanın bizi ayırabileceğini sanıyorsun. Öyle olsun! Evlilik sözünün beni bağladığını düşündüğümden, benim açımdan bu boşanma avantajlı olacak: Hoşuma giden kadınlarla beraber olurum, evimi kendi zevkime göre döşerim, bana uyan hizmetçileri işe alırım, istediğim gibi düşünür, istediğim gibi davranırım, etrafımda bana uyarılar yapacak kimse olmaksızın...

13 Nisan

Harriet bir avukata gitti. Boşanma işlemleri başladı.

18 Nisan

Boşanmayı imzalamak için avukattaydık. Büyük bir ciddiyetle sakin durdum. Akşam Axel ve Gyllensköld kendiliklerinden bana geldiler. Beethoven çalındı. Venüs heykelini (evlendiğim gün Jason heykeli ile birlikte almıştım) bir kenara kaldırdım, çocuklarımın resimlerini ortaya çıkardım. Harriet sabah telefon etmiş, gayet arkadaşça konuşmuştu.

19 Nisan

Yarın *Gotik Odalar* piyasaya çıkacak.

Hasselbacken'e gittim, hayran hayran kuşkirazı ağacını ve verandanın penceresini seyrettim. Harriet'le evlendiğim zaman o masada oturmuştuk, üzerine güneş vurmuştu. Neredeyse hiçbir şey hissetmedim, sadece özgür olmanın hafifliğini duydum, olanlara üzülmedim, aksine bunun aydınlık ve güzel olduğunu düşündüm. Her ne kadar çirkin de olsa...

Üç yıl önce bugün evlenme ilanımı bastırıyordum.

24 Nisan Pazar

Djurgarden'de gezindim. üç kez IX, 9 rakamına rastladım. Su kenarında gezinirken üzerinde mavilerle Harriet'i gördüm. Hâlâ tam olarak o muydu yoksa değil miydi emin olamıyorum.

Akşam, batan güneş yönünde, üzerlerinde ağaçlar ve sağlam şatolar bulunan yamaçlar, dağlar ve tepe şekilleri oluşturan bulutlar gördüm (Walhalla'nın *"Rhin'in Altını"* eserine benziyor). Üç yıldan beri, kuzey-doğu, doğu yönünde aynı şekilleri oluşturan bu bulutları görüyorum, güneş battıktan hemen sonra. Artık bu bulutların gerçek bir anlamı olduğuna inanmaya başladım, çünkü şekilleri hep aynı. Bunlar yansımalar (ya da serap), bize yabancı olan dünyevi yerlerden gelen gölge-

ler. Swedenborg, dünyanın bizim bilmediğimiz bazı noktalarında oturan güçlü varlıkların olduğundan bahseder...

Harriet Venedik Tiyatrosu'nda oynarken, aniden çenesinin yerinden çıktığını ve artık konuşamayacağını sanmış. Bir doktor çağırmak zorunda kalmışlar!

6 Mayıs

Axel, Rich.B., C., Gylennsköld ve Nordström akşam sonbahardan önce son kez geldiler. Axel Beethoven'den *9.Senfoni*'yi ve *g majör konçertoyu,* Egmont'dan *Açılış*'ı çaldı. Hiç bu kadar heyecanlanmamıştım. Neşeli ve heyecanlı bir ortam! Geceyarısına doğru, elektrik ışığı bizi karanlıkta bırakarak gitti. O zaman Harriet ile aramda her şeyin bittiğini anladım. Bu daireye, sonsuza kadar elveda dedik. Bir şamdan verdiler, yatmaya odama gittim. Balayı gecelerimizin muhteşemliğini hatırladım ve sanki o anları yeniden yaşadım. Bu arada, çok gariptir, evlendiğim tarihi hatırlamadım, ta bu akşam saat 7'ye kadar! Bunun üzerinden üç yıl geçti.

7 Mayıs

İçimde büyük sıkıntılar duymama rağmen gene de *İnferno* ve *Efsaneler I* yeniden okudum. Hâlâ Tanrı'nın niyetini anlayabilmiş değilim: Kurallarımız yüzünden acı çekmek zorunda mıyız ? Cezalandırılmalı ve korkutulmalı mıyız?

16 Mayıs

Harriet'ten kibirli ve kötülük dolu, yüzsüz bir mektup aldım.

Akşam Axel geldi. Muhafız Alayı Kışlası - Büyüyen Şato çok uzun zamandan beri ilk defa batan güneşin ışınlarıyla aydınlandı.

17 Mayıs

Kapımın önünde beyaz bir haç gördüm. Paskalya yortusu hüzünlü ve soğuk geçti.

24 Mayıs

Bu sabah penceremi açtığımda, karşıdaki evlerden birinin çatısında birbirini kimseden saklanmadan okşayan iki beyaz kumru gördüm. Harriet'ten heyecan ve sevgiyle dolu bir mektup geldi.

27 Mayıs

Bu sabah postadan Schering in yolladığı, içinde Budizmle ilgili metinler olan bir kitap çıktı. Başlığı görünce gözlerim yerinden fırladı: İntihar İzni. Bir de Buda'nın şu sözlerini: Bugünden başlayarak, üç ay sonra, görevlerini tamamlamış olan kişi, sonsuz huzura erecek.

Harriet'ten mektup geldi ve yeniden barıştık. Paris e gittikten sonra, Aziz Jean gününü geçirmek için Furusund'a gelmek istiyor.

Şimdi aniden aklıma geldi: Geçen sene Harriet'in yatağına ayak yaptırmak için marangoza sipariş vermiştim ve marangoz ayakları tabut şeklinde yapmıştı.

Strindberg'den Bosse'ye, 27 Mayıs

Sevgilim,

İnsanın en iyi duygularıyla hareket etmesi iyi değil mi, özellikle bu duygular insanı dürüstlük ile hareket etmeye davet ederken?

Birbirimizden ne kadar farklı olsak da, karşılıklı olarak birbirimizi çekmemiz yeterince açık bir işaret değil mi?

Nasıl senin mesleğin, tiyatron varsa, benim de yazarlık mesleğim var. Başka hiçbir ortak nokta yok, sadece ev, çocuk ve arkadaşlar. İkimizin de ayrı ayrı arkadaşları olursa birbirimizden uzaklaşır ve sadakatsizleşiriz. Ama bizim karı koca olarak yaşamamız gerekiyor, çünkü ben senin vücudunu da en az ruhunu sevdiğim kadar seviyorum ve her ne kadar bu zaman almış olsa da şu anda birbirimizi daha iyi tanıdığımıza inanıyorum, sana o ilk gecemizde söylediğim gibi...

28 Mayıs

Harriet mektubu aldıktan sonra ilişkimizi kesti ama sonra fikir değiştirdi.

30 Mayıs

Bu sabah, ayaklarımı kapıdan dışarı atar atmaz, üzerinde "Zafer" yazısı olan bir atlı araba önümden geçti.

Harriet yemeğe geldi ve biz yeniden "barıştık". (Bir çocuk olmasından endişe!)

31 Mayıs

Çatırtılar! Bir kez daha. Richard Bergh, Gyllensköld ve Axel geldiler.

1 Haziran

Saat 13'de Minik ile birlikte Furusund'a gittim. Benden boşanmak için akşam Kopenhag'a gidecek olan Harriet sahilde kaldı, bize eliyle elveda işaretleri yaptı. Hiç heyecanlanmadım, sadece buz gibi bakışlarla inceledim, genç ve güzel bir kadına sahip olmuş olduğumu düşündüm, bu bakımdan kendimle gurur duydum. Gemide Svennberg'e rastladım. Çok eğlendik.

Furusund'da güzel bir akşam. Biraz huzursuz bir gece.

2 Haziran

Muhteşem bir sabah. Tek başıma Monte Bello'ya gittim. Dört yıllık aradan sonra işte yeniden buradayım; denizin kollarının takımadaları ve küçük adacıkları sarmalayışını görür görmez sanki yeniden benliğimi buldum. Köpmansholm adasının yedigen burnunu gördüğüm an -geçen yıl Blidö'den ve Harriet'in yaygaralarından kaçarken önünden yelkenliyle geçmiştim- yeniden saflığı, özgürlüğü ve sakinliği bulduğumu hissettim.

Şimdi Harriet ile olan ilişkimin başlangıcına ait birçok ayrıntı hatırlıyorum. Nişanlanmadan birkaç ay önce, gecenin orta-

sında aniden uyanmıştım, yatağımda otururken Harriet'in varlığını odamda hissetmiştim. Nişanlanmamızdan önce ona sahip oldum, ama ondan bunu isteyen ben değildim, o beni arzulamıştı. Nişanlıyken, Harriet'i evinde görmeye gidiyordum, o zaman üzerime garip bir ağırlık çökmüştü, öyle ki "kendimi çok ağır hissediyorum, sanki döşemenin kalınlığının içinden geçerek dünyanın merkezine doğru çekiliyor gibiyim" diyerek divanının üzerine uzanmıştım. (Hafiflemenin tersi olarak). Evliliğimiz başlarında, sevişirken Harriet'in baldırlarına kramplar girerdi.

İlk gece, Harriet o kadar ikinci karıma benziyordu ki, içimi bir korku kaplamıştı. Üstüne üstlük, ilk gecelerimiz kabus tarafından rezil edilmişti. İkimiz de, kalbimiz pır pır çarparak iç sıkıntısıyla uyanırdık hatta yatağı terketmemiz gerekirdi.

3 Haziran

Harriet şu anda Danimarka'da olmasına rağmen, sabahları onun menekşe gibi yumuşak dudaklarının beni öptüğünü hissediyorum, sanki çok yakınımda.

4 Haziran Pazar

Axel geldi. Beethoven gecesi. Harriet o kadar yakınımda ki neredeyse Stockholm'de hatta Furusund'da olduğunu düşünüyorum.

6 Haziran

Sabah Harriet öylesine yakınımda gibiydi ki... Neredeyse odadaydı...

Akşam bir kartpostal geldi, Köln'den ve Korsör'den yollamış. Köln'den gelen 4 Haziran tarihli, yani geçen pazar. Demek ki bugün Paris'te ve ben onun varlığını odada hissediyorum! Çok sevimli ve nazikçe yazmış, boşanmayı unutmuş gibiydi.

17 Haziran

Harriet'ten, üzerinde Notre Dame kilisesinin resmi olan bir kartpostal geldi, benim için bir mum yakmış, geçen pazar...

22 Haziran

Harriet geri geldi! Gece yatakta yüzüne baktım, sanki dönüşüme uğramış gibiydi, yüzü uzun ve ovaldi, (Miss Hopp's daki yüzü gibi mi acaba?); o kadar yoğun ve muhteşem bir koku salgılıyordu ki, kendimden geçtim, neredeyse bayılıyordum. Bazen onun sıradan bir insan değil de üstün bir varlık olduğunu düşünüyorum, doğa üstü...

18 Temmuz

Kavga! Ben kente gidiyorum.

9 Ağustos

Harriet'e veda etmeden Furusund'dan ayrıldım. Akşam Axel ve Gyllensköld geldiler.

22 Ağustos

Bugünün adı Harriet. Gidişinden beri üç yıl geçti. Akşam yemeğine geldi, keyifsiz gibiydi, çocuk olmasından endişe...

23 Ağustos

Harriet öğle yemeğine geldi. Çok kızgın bir şekilde masayı terketti.

3 Eylül

Hayat korkunç şekilde çirkin. Biz insanlar, o kadar iblisçe kötüyüz ki eğer bir yazar gördüğü ve duyduğu her şeyi yazsaydı, kimse bunları okumaya tahammül edemezdi. İyi, saygıdeğer, sevilen insanların yanındayken -aklımdan silmeye çalışmış olsam bile- duyduğumu hatırladığım öyle şeyler var ki, ben asla bunlardan bahsedemezdim, zaten bunları hatırlamak da is-

temem. Eğitim ve kültür sanki sadece hayvanların arkasına saklandığı maskeler, erdem ise bir masal. Yapabileceğimiz en iyi şey ise düzeysizliğimizi saklamak. Hayat o denli utanmaz ki ancak bir domuz ondan zevk alabilir. Bu hüzünlü hayatta güzelliği bulabilen olsa olsa bir domuzdur!

Yaşamak hiç şüphesiz bir ceza. Bir cehennem. Kimileri için bir araf, ama kimse için bir cennet değil. Hatta, yakımızdakilere acı çektirmeye ve canlarını yakmaya zorlanıyoruz. Sadece görüntüler, yansımalar, yalanlar, doğru yoldan uzaklaşma, kötü kalpler, oyunlardan ibaret. "Sevgili Dostum" demek "En Baş Düşmanım" anlamına geliyor "Sevgilim" ise "Nefretlim" olarak yazılmalıydı...

6 Eylül

Harriet'ten kendini aşağılayan bir mektup geldi. Tiyatrodan ayrılmak ve benim yanımda kalmak istiyormuş. Bu arada, ben de Millar'a mektup yazıp boşanma işlemlerini yürürlüğe koymasını istemiştim.

29 Ekim

Minik beni terketti. Harriet Finlandiya'dan geri döndü.

Ayrı olmamıza rağmen, yoğun bir temas. XXX.

Harriet Bosse, 1932

1904'de Helsinsfors yolculuğum sırasında Strindberg'den boşandım. Daha önceki yıllarda olduğu gibi Strindberg sık sık bizi ziyarete geliyordu, Minik ve ben ise her pazar akşamı yemekte ona misafirliğe gidiyorduk.

6 Aralık

Ayın 5'inin gecesi ve bugün gün boyunca Harriet ile yoğun temas. Ben "*Kara Bayraklar*"ı yazarken, *"Büyüyen Şato"* gizemli bir aydınlık içinde duruyor. Kulenin terasının üzerinde iki tane beyaz şekil var.

10 Aralık

Nobel Ödülleri günü.

Dün akşam ona, ayın 9'unda, on beş gün önce yazmış olduğum mektubu yolladım. 27 Ekim'de boşandık.

20 Aralık

Harriet'ten mektup, anlattığı birçok başka şeyin arasında diyor ki, evvelsi gece, mimar Möller'in yağlıboya portresi duvardan yerde duran bir çiçeğin üzerine düşmüş, ama öyle garip düşmüş ki sanki onu oraya bilerek birisi koymuş gibiymiş. Bundan korkan Möller'ler Noel'de Paris'e yapacakları yolculuğu ertelemişler.

21 Aralık

Möller'ler gene de gittiler! Ama sadece Kopenhag'a. Harriet'in mektubu. Uzaklardaki Kadın...

24 Aralık, Noel arifesi

Tuhaf bir gün. Kendimi evde tek başıma kalmaya hazırlamıştım. Saat 6'da, Emil Sjögren geldi. Telefon çaldığında, o piyano çalıyordu. Arayan Harriet'ti Noel arifesini onunla geçirmemi istiyordu. Ben de gittim! Her şey sakin ve hoştu. Saat 10'da Inez ve Alf geldiler, yemek yedik. Sokakta Inez düştü ve bütün parasını karların içinde kaybetti. O sırada, Harriet'in kızkardeşi Dagmar'ın aynı yerde nasıl düştüğünü ve bileğini burktuğunu anlattığını anımsadım. Nasıl yerde kala kaldığını, yardım istediğini, ayağa kalkamadığını... Sonunda birileri el uzatmış, faytona bindirmişler de evine gidebilmiş. Bir hafta boyunca yatakta kalmış! (Beni karımdan ve çocuğumdan ayıran odur!)

1905

Strindberg'den Bosse'ye, 1 Ocak

Sevgilim,

Sana Noel arifesi için teşekkür etmeliyim, o geceyi en güzel hatıralarımdan biri olarak saklayacağım. Seni, sana yakışan bir çerçeve içinde görmüş oldum: Yalnız kraliçe, en güzel mücevheri olan çocukla birlikte. Ve anneyi, gece için çocuğunu soyarken gördüm! İşte yatak odanın havası her zaman böyle olmalı!

Sen, tüm onurunla, yanında bir erkek istedin! Bu, şimdi düzeltilmiş olan bir yanlıştı! Ama bu çocuk yüzündendi. Ben de pek tabii ki kendimi onurlandırılmış hissettim.

Bizim görünen bağımız kopmuş olabilir, ama görünmez olanı değil. Ben bu şekilde güzel olduğunu düşünüyorum, uzaktan seni Gök'ten gelmiş gibi görüyorum. Bizim gerçek insanlar olduğumuzu değil de, yukarılardan derinliklere fırlatılmış yaratıklar olduğumuzu düşünüyorum. Bu yüzden fiziksel kılıflarımız bize sakil geliyor, bu yüzden kendimizi rahatsız hissediyoruz.

Bu gece, gece yarısı, kokunu, ona cevap verdiğim bir çağrı olarak hissettim! Zaman zaman kendime bunun bizim ailesi olmamızı isteyen ve bizi birbirimize doğru iten küçük bir ruh olup olmadığını soruyorum kendime...

1 Ocak

Soğuk ama sakin ve güneşli bir gün. Sabahleyin benim bulutlarım Şato'nun üzerinde belirdiler. Bu bulutlar Rügen'in yüksek bir sahiline benziyorlar, şekilleri ormanlarla kaplı tepeciklere ve içeriye doğru kazılmış küçük vadiler gibi. (Platon'un *Phedon*'una bakmak gerek). Bu arada aynı biçimi alan ve bana hiç yabancı olmayan manzaralar var. Demek ki bunlar birer serap, Swedenborg'un bahsettiği, üstün yerlerin atmosfere yaptığı yansımalar. (Lhassa manastırı bu buluttan kalelere benziyor. Hellwag'ın *Dünyanın Yeni Halk ve İlkeleri*'ne bakmak gerek, yeni baskıya.)

Axel, Maggie, Anna, Martha ve Hugo Froding geldiler. Harriet'in mektubu, aşk dolu.

3 Ocak

Bu sabah, antrenin kapısı açıktı, gidip kapattım ama kendiliğinden iki kere daha açıldı. Bu ölüme işaret!

Harriet ile eskisi gibi görüşüyoruz!

21 Ocak

Bu sabah Millar'dan boşanmanın faturası geldi. 196 kron tutmuş. 196 altının atomik ağırlığı. Sokağa çıktım, her yana bayraklar asıldığını gördüm. (Harriet'le evlendiğimiz o küçük papaz evini de böyle donatmışlardı, boşanmamızın resmen ilan edildiği gün de.)

31 Ocak

Harriet hasta. Bu sabah "ölümden döndü".

Karanlık ve kötü hava.

1 Şubat

Daha aydınlık. Güneş Büyüyen Şato'yu aydınlattı. Kızkardeşim Anna geldi. Başka konuların yanında, viyolonsellerden de bahsettik. Ben viyolonsel solosunu hayvan böğürtüsüne ben-

zettim. Akşam saat 10'da yatarken uzaktan bir viyolonsel solosu duydum. İşte binaya taşınan yeni bir tip ve ben ona tahammül etmek zorundayım!

Akşam Harriet'e gittim. Bir masa servisi konusunda acımasız bir kavga ettik!

10 Şubat

Harriet'in yüzü geceyarısından sonra değişime uğradı: Yaşlandı ve çirkinleşti. Geceleri onun içinde yaşayan bir başkası kendini dışa vuruyor. Uyurken her zaman çirkindi, çirkin ve tiksinç...

Onu faytona kadar geçirdim, eve geri çıkıp kapıyı kapattım, ama kapı kendiliğinden açılıverdi...

6 Mayıs

Harriet'le evliliğimin yıldönümü. Bu sabah Hasselbacken restoranına gittim. Evlendiğimiz gün önünde oturduğumuz pencerenin önündeki kuşkirazı ağacından bir dal kopardım. Akşamı Harriet'te geçirdim. Bugünün hatırlanmaya değer nesi olduğu hakkında konuştuk.

Hayatın sefillikleri, gelecek yaz vs.. üzerine ciddi konuşmalar... Dönerken, çatıların üzerinde bir şenlik fişeği gördüm. Bu keyfimi daha da arttırdı...

Harriet Bosse, 1932

1905 yazında, Minik ile birlikte Hornbaek'e gittim. Buranın anısı bende çok değerliydi. Evliliğimizin ilk yılında oraya oturmaya gittiğimiz zaman bu ülkeyi o kadar sevmiştim ki... Strindberg ise Furusund'a döndü.

17 Haziran

Çarşafların ve yastığım üzerinde güzel kadın suratları gördüm. Biri Harriet'in, diğeri ise bir rahibenindi. Bütün gün Harriet'i hissettim, damağımda kalan bir tat gibi...

18 Haziran

Bu sabah, görünürde hiçbir sebep olmaksızın, masadan bir tahta parçası düştü. Çatırtı!

Harriet'in mektubu, aşk dolu. Hornbaek'te sıkılıyor.

8 Temmuz

Çarşamba ve perşembe günleri, Harriet'in çok acı çektiğini hissettim. Dün, yani cuma günü, ona geri gelmesini istediğimi belirten bir mektup yazdım.

Harriet Bosse, 1932

1905 sonbaharı, Göteborg Büyük Tiyatro'sundan bir teklif aldım. Göteborg'daki tatilimden sonra, Almanya'da tanıma ve çalışma amaçlı bir yolculuk yaptım.

5 Eylül

Göteborg'da, Castegren'in[29] evinde kalan Harriet'ten mektup geldi. O kendi *İnferno*'sunda...

6 Eylül

Bu sabah, Sirishov koyunda sahipsiz bir sandal vardı. (12 Haziran 1903'de aynı yerde beyaz bir yelkenli tekne vardı.)

Strindberg'den Bosse'ye, 13 Eylül

Sevgili Dost,

Anne-Marie'nin varlığı kesinlikle bir ışık kaynağı, ancak ailenin üçüncüsü eksikken melankoli de pek uzaklarda olmuyor... O artık Minik değil, o yüzden ben kendimi fazlalık gibi hissetmeye başlıyorum. Hayatla ilgili tüm bağlarımdan kurtulmak, buradan gitmek istiyorum, beni dünyaya ve hayata bağlayacak tüm zevkleri birer birer kaybediyorum.

29.Victor Castegren, 1907'de İsveç Tiyatrosu'nda *Rüya*'yı sahneye koyan yönetmen.

Yapacağım son şeylerin üzerinden şöyle bir geçip sonra da her an yelkenleri indirmeye hazır olmalıyım.

Sirishov koyunda, üç yıl önce beyaz yelkenlinin durduğu yerde, beyaz bir sandal karaya oturdu. Şimdi sekiz gündür orada ve gene de kimse onu çalmaya kalkmadı. Acaba beni bekleyen de bu mu, diye kendime soruyorum... Acaba, küçük sandalın beklediği ben miyim, beni almaya mı geldi yoksa, diye soruyorum kendime?

Yolculuğa hazırım! Tüm hayatımı kendimi buna hazırlayarak geçirdim!

Senin Auguste Sg.

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 14 Eylül'e doğru,

Gusten, seni o kadar seviyorum ki! İyi geceler.

Harriet

1 Kasım

Strandvagen'de dolaştım, "arındırılmış" bayrakların selamları ve dalgalanmaları. (Bayrak asma günü!)

6 Kasım

Harriet akşam Göteborg'dan geri döndü. Akşam ona gittim.

21 Kasım

Harriet Berlin'e gitti. Minik ise İnez Ahlqvist'te kalıyor.

29 Kasım

Endişe! Karanlık. Ne olacak hiç bilmiyorum. Berlin'deki Harriet'i hissediyorum, sıkıntılı.

Strindberg'den Bosse'ye, 8 Aralık

Sevgili Harriet,

Şu sürdüğümüz hayat göz önüne alındığında, birbirimizden kopabileceğimize inanabiliyor musun?

Sen orada, o yabancı ülkede endişelendiğin zaman, benim kalbim sanki seninkiymiş gibi çarpıyor.

Bazen senin o sıcak ve kutsal ışığının yanağımın üzerinden geçtiğini hissediyorum ve o zaman benim adımı iyi dileklerinle yinelediğini duyuyorum.

Bazen ise, seni tenimin içinde hissediyorum ve o zaman ben "Sen" oluyorum...

Auguste Sg.

1906

1 Ocak

Güneş... Bu sabah çiçeklerle Harriet'i ve Minik'i görmeye gittim. Harriet ile huzur ve aşk dolu dakikalar.

13 Ocak Cumartesi

Akşamı Harriet'te geçirdim, saat 10'a kadar onunlaydım. Kalmamı istedi ama gittim...

14 Ocak, Pazar sabahı

Huzursuz bir gece geçirdikten sonra uyandım, Harriet'ten koptuğumu hissettim, kaçma planları yaptım. Saat 10.30'a doğru Harriet'ten bir mektup geldi. Bunun bir elveda mektubu olduğuna emin, büyük bir heyecanla mektubu açtım. Bu bir aşk mektubuydu, tutku dolu... Bu arada, sabahleyin, hasta olduğunu, bu yüzden akşam yemeğe gelemeyeceğini telefonla bildirmişti. Ben de hastaydım, ama gene de akşam onu görmeye gittim. Gece kalmam için yalvardı, ama kalmadım...

15 Ocak

Akşam Harriet'teydim. Zehirli ve bir o kadar da ağır bir ortamdı. Orayı terketmek zorunda kaldım. Bana tam bir Inferno günü geçirdiğini söyledi; korkunç, tarifsiz.

21 Şubat

Tatsız, karanlık ve kavga dolu bir dönemden sonra, Harriet, kendini yemeğe davet ettirdi. Şarap satıcısı yanlışlıkla bir şişe şampanya yollamış. Biz de Harriet'in doğum gününü kutladık, ayın 19'unda kutlayacağımıza... Işık ve neşe! Minik'i Inez e yolladık. Yalnız kaldık.

27 Şubat

Akşam Harriet'e gittim. O hasta. Güzel, kötü kalpli, üzerinde açık yakalı elbisesiyle yatakta yatıyordu. Bunalım... Dün akşam, neredeyse bana bir elveda mektubu yazacağını söyledi. Bu benim keyfimi o kadar kaçırdı ki, okşamalarına hiç karşılık vermedim, bu da onu küplere bindirdi. Hemen oradan kaçtım.

Evimi karanlık basmıştı...

28 Şubat

Bütün gün boyunca hava kapalıydı. Harriet'ten telefon geldi, canım cevap vermek istemedi. Her şeyin bittiğini hissettim. Tamamen karanlık...

1 Mart

Öğleye kadar karanlık ve ağır bir hava vardı. Bir anda, ondan ve çocuktan bana doğru bir ışığın geldiğini hissettim. Harriet telefon edip kendini akşam yemeğine davet ettirdi. Geldi... Her şey bir anda yeniden aydınlandı. Güzel bir akşam yemeği hazırlayıp, şampanya ve çiçekler almıştım. O da piyano çaldı. Harikaydı.

2 Mart

Akşam Harriet'teydim, Minik banyo yaptı. Herşey aydınlık, sıcak ve huzurluydu...

Tanrım, artık ne olduğunu sen biliyorsun!

5 Mart
Harriet Finlandiya'ya gitti.

Strindberg'den Bosse'ye, 13 Mart
Tatlı Çocuk,
Bugün, ayın 13'ünde, beni her zaman olduğundan daha fazla boğuyor ve sinirimi bozuyorsun...

Senin Auguste Sg

2 Mayıs
Bu sabah Hasselbacken'e gittim, balayımızın kuşkirazı ağacı yeniden yeşermiş. Evlilik günümüz 6 Mayıs 1901'di.

3 Mayıs
Harriet Finlandiya'dan geri döndü.

22 Eylül
Dün gece Levertin[30] öldü. Aydınlık bir sabah, Malmö'den güzel haberler geldi. Auguste Palme'in yönettiği *Matmazel Julie* başarılı olmuş.

Gönlüm rahat, bu sabah Strandvagen'e indim, oradan Hamngatan'a devam ettim; Klara kilisesini ve okulunu gördüm, etrafındaki evlerde ne kadar çok anım vardır... Vasagatan a doğru devam ettim, Klara Mahalle Okulu'na baktım, orada çalışmıştım. Vasateatern tiyatrosunun önünden geçtim, *Olof Hoca* ve *Mutlu Pierre* orada oynanmıştı. Yeniden Kungsgatan'a çıktım, orada korkunç bir portremi gördüm. Hötorget'ten, Badstugatan'dan ve Oxtorgsgatan'dan, önce Seippel'lerin[31] sonra Wieselgren'lerin[32] oturduğu evin önünden

30. İsveçli yazar, şair ve eleştirmen. 1890 kuşağından, Strindberg'in 1880'li yıllarda başını çektiği natüralist akımın en önde gelen karşıtlarından.
31. Strindberg'lerin aile dostu danışman S.Seippel.
32. Strindberg'in Kraliyet Kütüphanesi'nden kütüphaneci arkadaşı.

geçtim. Yeniden Regeringsgatan'a vardım, Axel'in evinin ve Jacob Okulu'nun önünden, evin eşyalarını aldığım mobilyacının önüne doğru yürüdüm. Ama sürekli olarak Stureparken'e, Harriet ve Minik'e doğru çekildiğimi hissettim. Sonunda, aklıma, oraya Minik'in okul taksidi ve Harriet'e parfüm hediyesi ile birlikte gitmek geldi. Yolda birçok parfümerinin önünden geçtim, hepsi kapalıydı, sonunda bir tane açık bulabildim ama orada da benim istediğim Leylak kokusu yoktu, ben de Müge parfümünü aldım. Daha sonra, bir çiçekçi aradım, bulamadım. Stureparken caddesi, 3 numaralı apartmana girdim. Güneş parlıyordu, hava çok güzeldi, Harriet ve Minik sevimli ve minnettar davrandılar.

Sonra, Karlavagen'e geri döndüm ve şöyle düşündüm: bu tıpkı bir Agoni'ye benziyor, hani ölüm yanıbaşınızdayken, tüm hayatınızın bir anda gözünüzün önünden geçtiği o ana... Bana şu ana kadar olan yaşamımı gözümün önünden geçirme fırsatını veren bu bir buçuk saatlik sabah gezintisi üzerine bir şeyler yazmayı düşündüm.

Dönüşte, hayatım bana oldukça aydınlık ve yalın göründü, boğucu bir şeyin yokolduğunu farkettim; kendime bugünü tatil ilan ettim ve bir bayram kutlar gibi neşelendim. Güzel mektuplar aldım, hatta elime para bile geçti. Levertin'in ölümünü saat ikiye doğru öğrenmiştim. (sabahın onunda mı ne ölmüş). Ne kadar anlaşılmaz! Ben hayatımım içinden geçerken, o ölüyor. Harriet'in de bir parfüm alacağı varmış! (Halbuki o herif leş gibi kokardı)...

6 Ekim

Kızkardeşim Anna'nın evlilik yıldönümü. Tam 5 yıl önce bugün, Harriet, 22 Ağustos 1901'de kavga ettikten sonra eve geri gelmişti. Bugün Harriet'in adını taşıyor ve aynı zamanda babamın doğumgünü.

Bu sabah, Sirihofsviken'de iri ve yalnız bir köpeğe rastladım, bir burunsalık takıyordu. Kapımın önünde de bir at gördüm,

o da bir burunsalık takıyordu. Auguste Bondeson'un yaydığı pis kokular mezarından bana kadar geliyor, tıpkı Levertin'in NDS için yazdığı eleştiri Svenska Dagbladet'te yayınlandığı zaman olduğu gibi. Bondeson, ölmeden birkaç sene önce, çocukluğunun masumiyetine geri döndüğünü ve yeniden iman bulduğunu söyleyerek babasıyla alay etmişti. Bondeson delirdi, onu tımarhaneye kapattılar, sonra da öldü.

Akşam Harriet'teydim. Ortam ağır ve zehirliydi, her şey yanlıştı... Beni okşadı, sevdi, ama soğuk davrandım. Kendini geri çekerken, yüzü Mrs. Hopps'unkine dönüştü.

28 Ekim, Pazar

Dün gece, saat iki civarında, Harriet'in düşmanlıkla saldırdığı hissi ile, çarpıntı ve korkunç bir baş ağrısıyla uyandım. Aynı eskiden bir keresinde, yatak odamızda, saldırmak için beni hipnotize etmeye çalışırken uyandığım gibi. O sırada rüyamda onun beni kışkırttığını (Gyllensköld'le birlikte) ve benim de dayanamayarak ona bir tokat attığımı görüyordum. O ise sadece kötü ve alaycı bakışlarla cevap vermişti. Tanrıdan onu ailesinden, arkadaşlarından ve yuvasından koparması için dua ettim (onun beni kopardığı gibi), solucanlar tarafından canlı canlı parçalanmasını diledim. Yeniden uyuduğumda Harriet'le ilgili düşmanlık dolu rüyalar gördüm...

5 Kasım

6 Ekim'den beri Harriet'ı görmedim. O gün Harriet aşığı Castren'ı[33] beklerken, ben ikinci plana atılmak istemediğimi söyleyip onu terketmiştim.

10 Kasım

Önemle hatırlanacak:

Harriet'ten kendimi kopardığımdan beri,

33. Bosse'nin turne sırasında tanıştığı Finlandiya edebiyatı tarihçisi.

1) yeniden Hıristiyanlığın özgür yolunu buldum;
2) en baş düşmanlarımla barıştım (G. af G., Paul, Philp, Sigurd, Wirsen[34]), hatta Levertin'le bile.

Kendimi ölüme hazırlarmış gibi yaşıyorum. Harriet'le beraber olduğum zamanlarda yazdığım güzel şeyler şimdi bana onun kötülüğüne tepki olarak yaratılmışlar gibi geliyor... Ben, o güzellik imajını yaratarak, ara sıra da olsa onu iyiliğe doğru yönlendirmeyi başarabilmiştim! Kendi ifadesine göre, o, "dünyaya gelmiş en kötü yaratık"tı!

28 Kasım

Her gün Harriet'in varlığını yoğun bir şekilde hissediyorum. Gece, rüyamda doru atlar tarafından takip edilen beyaz atlar gördüm. Onlardan öylesine korkmuştum ki kaçmaya çalışıyordum, ama tam o sırada düştüm, beni izleyen beyaz atlardan biri de üzerime yattı, emekleyerek kendimi kurtarmaya çalıştım ve başardım.

Bu sabah, büyük beyaz bir atın çektiği bir araba yolumu hiç de hoş olmayan bir biçimde kesti. Tam ben kenara çekilmeye çalışırken (rüyamı düşünerek), arkamdan doru bir atın çektiği fayton üzerime geldi, arabacı bağırdı, neredeyse eziliyordum.

Bu akşam Harriet telefon etti, sadece Ranft'ın[35] sahnelemek istediği *Efendi Bengt*'in Karısı'nın temsilinden söz etti, ben de bunu hiç tavsiye etmediğimi söyledim, o zaman konuşma aynı geçen sonbahar bu konudan bahsederken aldığı şekle büründü, aynı kelimelerle... Ben de konuyu kapattım. Harriet'le 6 Ekim'den bu yana, tam yedi haftadır, ne konuşmuş ne de görüşmüştüm. Konuşma sırasında hiçbir heyecan duymadık, ilişkimizi gizlilik içinde sürdürmüş olmamıza rağmen bu konuşmayı yapabildik. Artık her şey bayağı geliyor...

34. Gustav af Geijerstam, Adolf Paul, Alfred Hedenstierna (lakabı Sigurd), Carl Wirsen. Bu kişilerin hepsi Strindberg'in şu ya da bu sebeplerden kavga ettiği yazar dostları. Hugo von Philp ise üvey erkek kardeşi.
35. Auguste Ranft, İsveç Tiyatrosu'nun sahibi.

14 Aralık

Harriet 6 Ekim'den beri ilk kez beni görmeye geldi. Akşam da ben ona gittim. Hiçbir şey değişmemişti, hiçbir açıklama da yok! İki aydan fazla bir süreden sonra!

15 Aralık

Harriet ayağını yaraladı.

Harriet'i ve Minik'i eskiden olduğu gibi sık sık görüyorum. Herşey aynı, ama tam olarak değil. Soğukluk, kötü düşünceler, sahtelik!

23 Aralık, Noel arifesinden önce

Harriet ve Minik akşam yemeğine geldiler. Auguste Lindberg de bir hediye ile geldi.

Harriet ve Minik'i sık sık görüyorum ama bu yüzeysel bir durum, benim düşmanlarımla samimi oluyor!

31 Aralık

Çatırtılar! Harriet'ile tartışma. Sebep ise benim akşam onun evine gitmek istememem.

1907

9 Ocak

Akşam kendi evimdeydim, Harriet'e gitmek istemedim. Hava aydınlıktı. Şu anda, karanlığın ondan geldiğini düşünüyorum ve kendimi özgür bırakmak istiyorum. Geçen seferki barışmamız sırasında, onu her zaman olduğundan daha da aptal, ama bir o kadar da kendini beğenmiş ve kötü kalpli bulmuştum! Kara ve zehirli!

10 Ocak

Akşam Minik'ten onu görmeye gelmemi isteyen bir telefon geldi. Ben de gittim. Sakin ve barışçıl bir güzellik...

20 Ocak

Harriet ve Minik akşam yemeğine geldiler. Ruth ve Minik Auguste Lindberg'e gittiler.[36] Harriet sarı odada kaldı (son kez)...

8 Mart

Akşam Harriet ve Minik ile birlikte *Mutlu Pierre*'in tanıtım kokteyline katıldım. Şimdi ne olacak?

36. Minik'in bakıcısı, Harriet'in hizmetçisi.

10 Mart, Pazar (Kutsal Hafta pazarı)

Karanlık, tehditkar bir ortam, korkunç, tek başımayım. Dün gece oynanan *Mutlu Pierre* ile ilgili hiçbir haber almadım. Yemek sırasında, aniden tüm iştahım kaçtı ve korkunç bir hisse kapıldım XXX. Bu nefessiz kalma hissi saat 6'ya kadar sürdü. Saat tam 6'da, Harriet'ten, *Mutlu Pierre*'in çok beğenildiğini bildiren bir telefon geldi. Bu öğleden sonra yaşadıklarımın hiçbir dış etki ile bağlantısı yok, olaylar kesinlikle göksel dünyada gelişti. Bu olanlar tıpkı 1901'de Harriet'in yokluğunda yaşadıklarıma benziyor, aynı hisler, aynı intihar takıntısı, ama daha az canlı.

15 Mart

Her şey aynı, zehirli, kötü, bütün sıkıntılarının suçunu bana yüklüyor. Masum!..

26 Mart

Anna gitti! Alma evde çalışmaya başladı. Sakinlik, temizlik ve iyi duygular... Akşam yemeği için özenli bir yemek. Harriet telefon etti! Gece, içkiler midemi bulandırdı.

27 Mart

Apsentli bira içmeye başladım!

29 Mart

Alma, mahvettiği bir yemek için ona yönelttiğim eleştirilere kızıp gitti!

30 Mart

Temizliği kapıcı yapıyor, bana yemek getirdiler (domuz yemi). Korkunç! Paskalya günü, akşam yemeğini Minik ve Harriet'in yeni evlerinde yedim. Bu ev o kadar olağanüstü bir güzellikte ki, sanki sadece o ikisi için yaratılmış, dileklerim gerçek oldu!

1 Nisan
Sophie geldi. Herşey hiç bu kadar kötü olmamıştı!

14 Nisan Pazar
Yalnız. Bu akşam, ruh halim biraz iyileşti. Biraz punç içtim, onbeş gündür tadına bile bakmamıştım. Tam ben bardağımı dudaklarıma götürürken, alt katta birileri dans etmeye başladı, bu keyfimi daha da arttırdı.

15 Nisan
Gene kırmızı bir tüy buldum, ama bu sefer sokakta.
Bugün, *Rüya*'nın tanıtımı yapıldı (saat şu anda 10 buçuk). İşin garip tarafı şu ki, bu oyun Harriet, daha en küçük çocuğum doğmadan beni terkettiği 1901 yılının Ağustos-Eylül aylarında, 40 günlük acının sonunda yazılmıştı. Şimdi, 40 gün boyunca cehennem havasının solunmasından ve onca acıdan sonra, oynanıyor...
Güneş parlıyor. Tütüncünün çatı katı pencereleri açık kalmış, duvarda çerçevelerin gölgesi parlak bir beyazlıkla resimler çiziyor.
Kafamda sakin ve olacaklara razı endişeler var, bu akşam oyunun oynanmasını hangi felaketin engelleyebileceğini düşünüyorum. İnsanlarla dikkatli bir şekilde konuştuğum doğru, ama evrenin kurucusuna tavsiyelerde bulunmak da kendini beğenmişlik olur (hatta belki de bir küfür)... Hayatın göreceli hiçliğini, anlamsız zıtlıklarını, kötülüğünü ve çalkantılarını reddetmiş olsam, bu gerçekten övgüye değer olurdu, insanlara razı olma yeteneğini vermek koşuluyla tabii. İnsanlara yaşamın içindeki göreceli masumiyetimizi ve suçluluğumuzun kaynağını göstersem, pek tabii ki bunun da kötü bir yanı yok... Ancak...
Şu anda Harriet'ten bir telefon geldi: "Bütün bunların sonu Tanrı'nın ellerindedir." "Bu bütünüyle benim fikrim" diye cevap verdim ve ekledim, "acaba bu oyunun oynanmaya hakkı

var mı diye kendi kendime soruyorum." (sanıyorum Kutsal Güçler bunun kararını verdiler bile, prömiyerin yankılarına bakacak olursak, tabii eğer oynandıysa.)

Bu dakikada bile bir pazar havası var. Büyüyen Şato'nun duvarındaki beyaz şekil görülebilir bir hal aldı. Son zamanlarda, aklım ölüme ve ölüm sonrası hayata takılmış durumda. Dün Platon'un *Time* ve *Phedon*'unu okudum. Şimdi ya da yakın bir zamanda ölüp ölmeyeceğimi merak ediyorum. Şu sıralar *Ölüler Adası* üzerinde çalışıyorum, konusu, ölümden sonra yeniden uyanmakla ilgili, ama çekincelerim var, hayatın dipsiz sefilliğini açığa vurmaktan korkuyorum. Birkaç zaman önce, esasında çok içten olan bir oyunu yaktım, bu da beni ölesiye korkuttu. İşte anlamadığım da bu zaten: Adiliği saklamalı ve insanlara yağ mı çekmeli? Aydınlık ve güzel şeyler yazmak istiyorum ama yapamıyorum, buna hakkım yok, benim için bu gerçek olmanın getirdiği dehşet verici bir ödev, hayatın çirkinliğini açıklamak için hiçbir ifade şekli yeterli olamaz.

Saat 11 oldu!... (prova öğle olacak.) *Rüya*'nın provasına katıldım ve bu beni derinden yaraladı; bunun oynanamayacağı kanısına kapıldım. Bu kendini beğenmişlik ve kesinlik acaba bir hakaret mi? Dengesizim ve korku içindeyim. (Lanetli.) Öğle yemeği yemedim; saat yedide restorandan soğuk bir şeyler ısmarlayıp yedim. Bu arada, editörden benim Oda Tiyatro'mun üç piyesini getirdiler.

Son kırk günlük dini meditasyonlarım sırasında, Job'un Kitabı'nı okudum, bir yandan da kendime sürekli olarak doğru bir adam olmadığımı tekrarladım, ama Eliphas'ın Job un maskesini indirdiği 22. Bölümde şunları okuduktan sonra: "Kardeşlerinin haklarını çiğnedin durdun! Çıplakların bile elbiselerini aldın! Susamışlara bir yudum su vermedin, açlara bir lokma ekmeği çok gördün!" "Senin kötülüğün büyük değil mi? Günahların sonsuz değil mi? "Job'un Kitabı'nın bana verdiği tüm teselliler bir anda eriyip yok oldu! Kendimi yeniden terkedilmiş, yapayalnız buldum. Zavallı bir ademoğlu kendini neye

bağlayabilir ki? Neye inanması gerekir? Eğer kötülük düşünüyorsa bu onun kabahati midir?

Dün Platon'un *Time* ve *Phedon*'unu okudum, içinde birbirine o kadar zıt bilgelikler buldum ki, gidip tüm dini kitaplarımı çöpe attım ve tüm kalbimle içimden "Tanrım sen ki çocuklarını seversin"[37] duasını okudum. Şimdi ne olacak? Tanrı yardımcım olsun, O nasıl uygun görürse öyle olsun!

Akşam Castegren bana geldi, ikimiz de umutsuzduk. Sakin bir gece...

16 Nisan

1904'de yazdığım *Kara Bayraklar*'ın bazı yerlerini düzelttim. Bu kitabın bir canilik olup olmadığını ve yayımının durdurulup durdurulmaması gerektiğini kendi kendime sordum. İncil'i karıştırırken, Jonas'ın kitabına bir göz attım, hani peygamberin saklanmak zorunda olduğu halde vaaz vermeye zorlandığı bölüm.

Bu beni yeniden rahatlattı. Ama gene de bu berbat bir kitap!

17 Nisan

Rüya bugün oynanıyor. Sabahleyin yumuşak bir kar yağdı. Job'un Kitabı'nın son bölümünde Job'un, kendi yaradılışını çok sorguladığından ötürü, Tanrı tarafından nasıl cezalandırıldığını okudum. Job af diliyor, affediliyor.

Her şey sakin ve griydi, saat 3'e kadar. Tam o sırada Greta[38] gelip Upsala'da Mayıs ayındaki Linne Bayramı nedeniyle bana fahri doktorluk verileceğini, ayrıca *Rüya*'nın çok tutulduğunu haber verdi. Akşam evde yalnızdım, saat 8'de kapım çalındı, genç bir kız, isimsiz bir hayranım tarafından yollanan bir paket getirdi: Üç tane gülle süslenmiş bir defne dalı, üzerinde de "Gerçek" "Işık" "Özgürlüğe Kavuşma" yazan bir not. He-

37. İsveç'te akşamları çocuklara okutulan dua.
38. Strindberg'in ilk evliliğinden olan kızı.

men sobanın üzerinde duran Beethoven'in başına yerleştirdim, çünkü ona çok şey borçluyum!

Bugün çocuklar yakamı hiç bırakmadılar. Sabah, tam kapımın eşiğinden geçerken, yanında küçük bir kızla bir kadın gördüm, sonra da eve geri dönerken, arkamdan gürültü yapan bir çocukla bir yaşlı kadın geliyordu; o kadar rahatsız oldum ki, geçip gitmelerini bekledim, ama ne çare? Tam onları geçmeye karar verdiğimde, yaşlı kadının çocuğa dişlerini göstererek bana bak, gidip elalemin kapılarını çalmayı kes bakayım dediğini duydum. Sonra, öğle vakti, ben sarı odada uzanmış dinlenirken, yan evde, dayak yiyen bir çocuğun korkunç çığlıklarını işittim.

Bunun anlamı nedir? Bu *Rüya*'ya bir cevap mı? İnsanlar=Kötü çocuklar! Auguste Falk beni görmeye geldi![39]

Tütüncünün çatısı kapalı, ama içinde kocaman, gri bir kaz gördüm (esasında bu bir gübre arabasıydı)...

Şato bu akşam çok karanlık. Komşunun guguklu saati çaldı! Bu oldukça nadir bir durum! Eskiden bu benim için bir dehşet işaretiydi, oysa şimdi bir mutluluk işareti! Gece saat 11'de, Harriet, Castegren ve Ranft beni arayıp *Rüya*'nın çok sükse yaptığını söylediler. Tanrım şükürler olsun!

18 Nisan

Aklımda fırtınalar! Nefret bana saldırıyor, hatta başarımın ardından, uzaktan Harriet'in piyesin mahvolmasına yemin ettiğini, özentisinden nefretle dolduğunu bile görebiliyorum! Falk beni görmeye geldi!

Kırk gün süren oruç, karmaşa ve ızdırap döneminden sonra, avuçlarımın içinde derin çivi yaralarına benzer izler çıktı (dağlanmış gibi!). Bu benim için Paskalya mı? Yeniden çarmıha mı geriliyorum? İsa'yı çarhıma gerdiğim gibi? Devamlı ölümü düşünüyorum ve bir felaket bekliyorum!

39. Strindberg'in kurduğu İntima Tiyatrosu'nun gelecekteki müdürü.

Tam bir aydır apsentli bira içiyorum işte! (Gizli düşmanlık).

21 Nisan

Pencerelerimden birinin kenarında, Benertagan 31 numarada, beyaz bir kotra duruyor (oyuncak), dümeninde de mavi şapkalı bir çocuk var. (Djurgardsbrunn'daki beyaz tekne gibi.) Daha sonra, içinde beyaz elbiseli bir kız olduğunu farkettim.

Harriet ve Minik beni görmeye geldiler, çok nazikti.

Bugünlerde, Schering bana Klinger'in *Ölü Çocuklar* konusu üzerinde yaptığı ıslak kazı resimlerini yolluyor. Bu bir çocuk ölümünün ön belirtisi!

Bu acılı altı hafta sırasında, bana başka şeylerin yanında tatsız ve temiz olmayan besinler de verilirken ve ben Job'la uğraşırken: "Tatsız tuzsuz yemek yenilir mi? yumurtanın beyazının kokusu var mıdır?" Ezechiel'in 4. bölümünde şöyle bir cevap buldum: "İnsan dışkıları ile pişireceğin, arpadan bir pasta yiyeceksin." (Ve Tanrı ilave etti: İşte İsrailoğulları lekelenmiş ekmeklerini böyle yiyecekler, ben de onları avlayacağım...) Ve yakınmalardan yorulan peygambere tezekten ekmek yapma yeteneği bahşedildi... (Kudüs'ün yıkılışının görüntüsü.)

Daha sonra, ben bunları Axel'e anlatırken, yıldırımlar ve gökgürültüleri ile büyük bir fırtına koptu.

22 Nisan

Geçen çarşambadan beri *Rüya* çok iyi gidiyor. Demek ki izin verilmiş bulunuyor, amà bunu anlayana kadar çok acı çektim... İçimde bir uyum eksikliği halen var, ama tam olarak da değil...

23 Nisan

Akşam Axel geldi. Ona, bana pis bir yemek verdiklerini anlattım, o kadar ki Tanrı'ya bunun için şükür bile edemedim. (Halbuki bir dilenciye yemek alabilmesi için birkaç kuruş vermiştim.) Aynı anda, mavi bir yıldırım salonun pencerelerini

aydınlattı, hemen ardından da gök gürültüsü patlak verdi ve bu tam üç kere tekrarlandı.

25 Nisan

Aklımda ufak aydınlanmalar. Kuzeyden kocaman bulut kümeleri geliyor.

Akşam Harriet ve Minik geldiler.

26 Nisan

Karanlık!

Ben uyuşuk, işsiz, umarsız biriyim, hiçbir şey yapmak istemiyorum, Linne Sistemi üzerine bir şeyler yazmaya çalıştım, ama ilgimi kaybettim.

Öğleye doğru ölümcül bir soğukla titredim, yemek yedim ama hiç iştahım yoktu. İncil'i karıştırırken, Job'un Kitabı'ndaki küfürler ve hakaretler üzerine düştüm.

Öğle uykusundan sonra, penceremden termometreyi söktüklerini farkettim. Bu termometreyi ne ben ne de o takmak istemiştik (çünkü beraberliğimizin uzun süreceğine inancımız yoktu), bu yüzden termometre bir süre sağda solda gezindi durdu, ondan sonra bir çekmeceye tıkıldı. Sonra Harriet evi terkedince, onu pencereye astım. Neden şimdi yerinden sökülmüş ve bunu kim yapmış olabilir?

Bütün gün Harriet'in nazik varlığını hissettim, çok nazik (aşırı!).

Bu akşam Harriet *Rüya*'da çok başarılıydı...

1 Mayıs

Harriet bir turneye çıktı. Minik öğle yemeğine geldi, soğuk ve yabancıydı, Bayan Möller onu iyi eğitememiş.

2 Mayıs

Aklıma biraz daha aydınlık! İdylles ve Pastoral'ı düşünüyorum.

Öğleden sonra uyudum ve rüyamda gençliğimin, 1871'in, Dalarö adasını görerek heyecanla uyandım.

9 Mayıs

Harriet'ten mektup! -Bütün gün yalnızdım!-

Acı çekiyor ve yakınıyor! Ben bunu biliyordum zaten, ona kimin acı verdiğini biliyordum!

Strindberg'den Bosse'ye, 12 Mayıs

Harriet,

Sana yazmaya ihtiyacım var mı? Ben nasıl senin duygu ve düşüncelerinin akışını biliyorsam, sen de benimkileri biliyorsun... Senin bana yazdıklarını, ben zaten biliyordum, bunu bana kimsenin söylememiş olmasına rağmen. Sen acı çektiğin zaman, senin yakınındayım ve ben de seninle birlikte acı çekiyorum, ama sen mutlu olduğunda, seni her zaman takip edemiyorum çünkü hayat seni benim düşmanlarımın yanına doğru itiyor. Benim dışımda gelişen ve doğru olmayan bir başarı beni mutlu edemez!

Şimdiden yaz mevsiminin büyük yalnızlığına alıştım ve hayattan artık hiçbir şey beklemiyorum, çünkü her şey o kadar narin, geçici ve solmaya mahkum ki...

Evini göremiyorum, çünkü şu anda içinde bana yabancı kimseler var, ama evin o kadar muhteşem bir güzellikte ki, sanki tam sen ve Minik için yapılmış gibi, benim dualarımın gücü sayesinde. Seninle konuşamam, çünkü söylenebilecek hiçbir şey bulamıyorum; canım seni görmek istemiyor çünkü seni ne zaman ve ne şekilde istersem görebiliyorum zaten...

İnsanlar ve hayat bizi garip bir şekilde ayırmaya çalışıyorlar, ama sanıyorum ki bir gün, başka bir yerde gene de buluşacağız çünkü biz zaten sadece görüntülerden ibaretiz ve görüntü olmaktan başka bir seçeneğimiz de yok...

Senin,
İsimsiz

14 Mayıs

Öğleye kadar Harriet'in samimi ve dostane varlığını hissettim, sonra yokoldu.

16 Mayıs

Kara Bayraklar'ın son kısımlarını düzelttim. Şimdi bana yapacak son iş olarak sonuncu bardağı boşaltmaktan başka bir şey kalmıyor.

18 Mayıs

Harriet sabahtan öğleye kadar beni takip etti! Ondan bir kartpostal aldım, Lund'daymış. Samimi bir şekilde beni arıyor ama bu bana ağırlık yapıyor. Akşam hastalandım, göğsüm, boğazım, midem...

19 Mayıs

Harriet'in Minik'e rastladığı hissine kapıldım.

Neredeyse bir aydan beri, alt katta oturan Kaptan M.'den hiçbir ses gelmiyor; ne mekanik piyanosundan ne de fonograftan. Zannersem buradan gittiler. Birkaç gün önce, piyano sesi duydum ama hemen kesildi. Ellen onların boşandığını ve kocanın evde tek başına kaldığını söyledi. Bu beni çok etkiledi. Kocanın aşağıda, sessizlik içinde nasıl acı çektiğini duyumsuyorum!..

Öğleden sonra, uyandığımda, alt kattan mekanik piyanonun ve fonografın sesini duydum. Aynı zamanda da iki kadın sesi. M. nin karısının ve çocuklarının geri geldiğini sandım ve çok mutlu oldum. Tam o sırada, aileden olması pek mümkün olmayan kadınların şarkı söylediklerini ve dans ettiklerini duydum; tamamen farklı bir tonda söylüyorlardı. Evin yoldan çıkmış kadınlarla dolu olduğunu düşündüm ve bu zıtlık beni o kadar etkiledi ki ağlamaya başladım.

Bir yuva ve aile benim için bu kadar değerli; kuru, katı ama saf ve kutsal olsun! (Hayat da bunu bana verdi zaten.) Akşa-

ma doğru gürültüler sona erdi ve gece olunca sessizlik yeniden hükmünü kurdu.

Boşanmış ve şimdi yeni ilişkileri kutluyormuş!

Kendimi savunamamak da'kesinlikle benim kaderimin bir parçası! Tam ben doğru yolu ararken beni yanıltıyorlar, bir de buna adalet diyorlar!

Eğer şu son yıllarda geçirdiğim deneyimleri, yani şu son zamanlarda aklıma takılanları yazmaya kalksaydım, kimse bana inanmazdı. Gene de *Tarihi Minyatürler*, sayfa 379'da bunlardan, ucundan da olsa söz ettim. Tüyler ürpertici... Buna çare bulma arayışları da boşuna...

Bosse'la evlenince, hemen bir çocuk yaptık. Ama o bu büyük onuru bana çok gördü, kıskançlığından çocuğun doğumundan önce beni terketti. Benim yatak odasını terketmemi bir bahane olarak ileri sürdü.

Gerçek şu ki yatak odasını terketmemi o istemişti çünkü hamilelik onun benden tiksinti duymasına sebep olmuştu! Sonra geri geldi, çocuk doğdu. Daha sonra da, çocuk istemedi ama aynı anda da evlilik hayatına devam etmeyi arzuladı. Buradan da tatsızlık ve mide bulantıları doğdu. Önce ayrıldık, sonra boşandık. Sonra yeniden barıştık ve ben onun aşığı olarak yaşamaya başladım, hâlâ da öyleyim. O halde ben soruyorum: nerede yetersiz kaldım? Eski saygınlığımı yeniden kazandığım doğru! Ama benim tüm karşı koymalarıma rağmen, yalanlar devam ettiğinden, saygın falan değilim! 50 yaşındayken, bir koca olmak için yeterli değildim, ama 58 yaşında, bir sevgili olabiliyorum! Yüce! Çok yüce!!!

Bugün, yortu gününde, tek başıma yemek yedim, evet, tek başıma. Masadayken, iki güvercin salonun penceresine gelip camı gagaladılar. Onlara ekmek verdim, camın arkasından beni incelemeye devam ederek yemeklerini yediler. Bitirdiklerinde, birbirlerine sarıldılar, sonra da uçup gittiler. Bu bana Harriet ve Minik'in pazar ziyaretlerini hatırlattı, pazar günü yemeklerimiz gözümün önüne geldi.

20 Mayıs Pazartesi

Dün gece, saat üçte çalan duvar saatinin sesiyle uyandım. Aynı anda bir anahtar sesi duydum, sonra da demir kapı kolunun çınlamasını, önce iki sonra da üç kez. Korkmadım, ama bütün bunların bir uyarı olduğunu düşünerek ışıkları açtım. Rüyamda, elimden kaçırdığım canileri ve ceketimin cebinde çoğalan bir altın lira gördüm.

Swedenborg okuyorum. Başka gezegenlere olan ziyaretleri sırasında, dünyanın gördüğü en çirkin yer olduğunu söylüyor, çünkü insanlar düşündüklerini ya söylemiyorlar, ya da düşündüklerinden farklı şeyler söylüyorlar. Ayrıca, insanların yönetenleri ve krallıkları var, ki bu da dünyadan başka hiçbir yerde yok, oralarda canlılar sadece çekirdek aile içinde yaşıyor ve yalan söylemeyi bilmiyorlar. Swedenborg, İsveç ulusunun dünyanın en berbat toplumu olduğunu da ilave ediyor, Ruslar ve İtalyanlar da şöyle söylemiş: "İsveçliler Avrupa'nın en kötüsü, çünkü düşündüklerini asla söylemezler!" Çok doğru!

Bugün kendimi iyi hissediyorum, sabah yürüyüşüne bile çıktım. Öğle yemeği sırasında Ellen'le tartıştık, önüme domuz yemi gibi tatsız bir yemek getirmişti! Önlüğünü geri verdi! Şimdi ne olacak göreceğiz bakalım! (Kaldı.)

24 Mayıs

Bu sabah erkenden Harriet ile yoğun temas! Gün boyunca yanımdaydı, varlığı akşama doğru yoğunlaştı. Bunun dışında ağır bir gündü, hiç renk yoktu...

Harriet benden bir şekilde nefret etmesine rağmen, onunla olan tüm temaslar uyumlu geçiyor ve sanki bir ışık getiriyor. Zaman zaman benim nasıl biri olduğumu farkediyor ama dışarıdan zararlı etkiler o zamanlarda hemen ortaya çıkıveriyorlar... Harriet kesinlikle üstün ve şeytani bir doğadan geliyor. O tanıdığım en kötü ve en hain yaratık, bir anlamda en aptal ve en çirkini, ama aynı zamanda bütün bunların tersi de olabiliyor!

29 Mayıs

Kara Bayraklar basıldı. *Mavi Kitap* hakkında çok iyi şartlarla bir anlaşma yaptım. Şehirde, evimde kalmaya karar verdim...

Harriet Bosse, 1932

Bir pazar günü Strindberg'e gittim ve ona piyano çaldım. Rahatsız olmadan çalabilmek için de evlilik yüzüğümü, içinde pırlanta ve safirler olanı, çıkartıp piyanonun üzerine koydum, ama giderken orada unutmuşum. Eve gelince, Strindberg'i arayıp yüzüğü güvenli bir yere koymasını rica ettim, o bana yüzüğün orada olmadığını söyledi. Her tarafta aradık, parkeleri bile söktük, ama bir sonuç alamadık, yüzük yok olmuştu. Ertesi pazar akşam yemeğinde, kaybolan yüzükten bahsediyorduk, servis yapan hizmetçinin tepkisi bana biraz aşırı geldi ve ondan şüphelendim.

11 Haziran

Tanımadığım bir kadından Harriet'in geçen sene kaybolan evlilik yüzüğünü Ebba'nın çaldığını söyleyen bir telefon geldi. O yüzük 17 Şubat 1906'da kaybolmuştu. Garip olan şu ki, tam bu telefon gelmeden önce, ben değerli taşlarla ilgili bir kitapla ilgileniyordum ve içindeki resimler tam yüzüğün taşlarının renklerinde olan resimlerdi (iki pırlanta ve bir safir), kitap hâlâ yanımda açık duruyor...

12 Haziran

Bayan Kreuger yüzüğü geri getirdi. Ben de onu bir veda mektubu ile birlikte Harriet'e yolladım, onun ziyaret isteğini de geri çevirdim!

13 Haziran

Harriet'ten mektup! Aşk dolu! Bu akşam guguk kuşunu net bir şekilde duydum...

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 13 Haziran

Bu yüzük hikayesi ne kadar da garip.

Hayat ne kadar da garip.

Sevgilim, aşkım, evet seni böyle çağırabilirim, bunu hissediyorsun, bunu biliyorsun, kimse senin yerini alamaz!

Artık beni görmek, bizi görmek istemiyorsun. Seçimine saygı duyuyorum ve seni anlıyorum...

Her şeye rağmen gene de beraberiz, şimdi anlıyorum ki, ne olursa olsun, benim hayatıma ilerde başka bir erkek girse bile, sen oraya öyle bir renk kattın ki, seni unutmama imkan yok...

Sen kesinlikle benim sağda solda gezdiğimi ve başkalarıyla eğlendiğimi zannediyorsundur. Ne kadar da eğleniyorum! Hayır! Ben de aynı senin gibi, bu dünyayı terk etmek, kendimi öldürmek istiyorum, eğer beni buraya bağlayan küçük kızım olmasaydı, bunu çoktan yapmış olurdum!

Hüznümün derinliği tarifsiz, bundan sonra beni hiçbir şeyin mutlu edebileceğini sanmıyorum...

Şimdi şehir dışına gidiyoruz. Bu benim boğazıma iyi gelecek, sanıyorum ki Are'a gidiyoruz. Zaten benim için neresi olduğu hiç farketmez...

Ne olursa olsun, seni çok seviyorum, benim için çok değerlisin, büyük acılarla da olsa hayatıma bir anlam verdin...

Elveda,

Senin Harriet'in

Strindberg'den Bosse'ye, 25 Haziran

Sevgililerim,

Neşeden çok acıyla ayrılıyoruz, ama nasıl olsa aynı şehirde yaşayacağımızdan, selamlaşamayan hayalet-anılara dönüşmek yerine birbirimizle anlaşmamız daha iyi olur diye düşündüm. Bu yüzden ikinizi pazar günü saat üçte yemeğe davet ediyorum.

Sizin,

Auguste Strindberg

29 Temmuz

Harriet ve Minik geldiler, ama Ellen gitti, o yüzden yemek yiyemedik. Saat 5'e doğru ben soğuk bir şeyler hazırladım. Sonra Ruth geldi!

22 Ağustos

Bugün Harriet'in adını taşıyor, babamın doğumgünü, altı yıl (1901) önce bugün Harriet doğmamış çocuğumuzu da alarak hiçbir sebep yokken çekti gitti. Aynı gün, Chevre yakınlarına bir meteor, Cocher kuyruklu yıldızını sıyırarak düştü. Bir sene önce bugün, Pegase takımyıldızında yeni bir komet keşfedildi.

Mavi Kitap'ın bazı yerlerini düzeltmekle meşgulüm, bu eserle birlikte benim bu yaşamda görevimin de biteceğini hissediyorum. Söyleyeceğim her şeyi söyledim...

6 Ekim

Anna'nın doğumgünü, 2) 1879'da Paris'e yapamadığım yolculuğun yıldönümü, 3) 1901'de Harriet'in ve çocuğumun geri gelmesinin yıldönümü. Ben Anne-Marie ile birlikte bir araba gezintisi yapmayı planlıyordum ki, tam o sırada iki aydır görmediğim Harriet faytonla geliverdi.

24 Aralık, Noel Arifesi

Yalnızlık ne kadar da ağır! Harriet davet etti, ama kabul etmek istemedim. Auguste Lindberg beni görmeye geldi. Akşam, Axel Jaderin'den ve Tor Aulin'den telefon geldi. Bütün gün ve gece tam anlamıyla yalnızdım!

Strindberg'den Bosse'ye, 24 Aralığa doğru,

Artık hiç karşılaşamıyoruz, bu çok acı verici...

İşte sonu gelmeyen elvedaların yedinci yılı, ben yeterince acı çekmedim mi?

Senin içinde yaşadığın dünya ile sonsuza kadar küstüm.

Çocuğum önce annesinin göğsünden koparılmıştı, sonra da onun aklını çaldılar...

1908

26 Şubat

Minik ve ben birlikte arabayla bir gezinti yaptık. Harriet'le uzaktan yeni bir temasımız oldu!

3 Nisan

Akşamüstü saat 5 sularında, Harriet'in varlığını hissettim. Aynı anda, üst katta eşyaların yerlerini değiştiriyorlardı. Koşarak yukarı çıktım. Daha sonra Minik'i evine bıraktım. Harriet bizimle Karlaplan meydanının yanına buluştu, faytonla gelmiş. Onu tanıyamadım, çok ufak tefekti, aynı zamanda çirkin, üstelik silik görünüyordu... Bir yabancıya selam verir gibi ona merhaba dedim.

4 Nisan

Akşam, Minik ziyarete geldi. Bana Harriet'ten bir mektup getirmiş, Harriet nişanlanıyormuş Wingard'la[40] Minik söyledi. Ona Wingard'ın nazik olup olmadığını sordum, "öyle" dedi. Biraz sonra, Minik ile kelime oyunu oynarken, benim için kalpsiz kelimesini oluşturdu.

40. Oyuncu Gunnar Wingard. Bosse ile 1911'de boşandılar, Wingard 1912'de intihar etti.

5 Nisan Pazar

Bütün gün havada bir gariplik sezinledim. Yedi yıl önceki nişan günümü yeniden yaşıyorum. Akşam kendimi iyi hissettim, Romeo'yu oynadım; Harriet'in dostane varlığını yanımda duyumsadım, sanki yeniden nişanlanmışız gibi!

7 Nisan

Bu sabah evden erkenden çıktım; günlerden pazar gibiydi, hatta neredeyse pazar olduğuna inanacaktım. Harriet'le paylaştığım hayatın en güzel zamanlarını anımsadım. Şimdi benim için bir ölüden farksız... Bu yüzden onunla ilgili sadece güzel anıları hatırlıyorum, sanki o ölmüş gibi arkasından ağlıyorum... Bütün bu olanlar için kendimi suçluyorum, kendi kendime işkence ediyorum...

Mavi Kitap'ı bir kenara koydum! Ölmüş aşktan kalan görüntülere ağlamaktan başka hiçbir şey yapmadım... Görüntülerin bu kadar kuvvetli olabileceğini kim bilebilirdi ki!

Bütün bunların bir sonu olmayacak mı? Sonsuza kadar bu şekilde mi sürecek? Bütün bunlarla kendine şiirsel bir hava mı katmaya çalışıyor yoksa? O şiirselliği asla yakalamamaya özen göstererek. Akşam, Schubert'in Serenat'ının çalındığını duydum: "Sana doğru, yavaşça, gecenin içinden akar benim şarkım..." ama nerede çalındığını bilmiyorum.

8 Nisan

Gün boyunca, ruhum aydınlıklar içindeydi. Harriet'in kitaplarının faturasını ödedim, makbuzu da yolladım. Harriet'le ateşli bir temas içinde olduğumuzu hissettim. Beni arıyordu... Onun mutsuz olduğunu zannediyorum! *Beyaz Kuğu*'su bu akşam Helsinki'de oynanacak. Yollamadığım bir mektup yazdım...

Strindberg'den Bosse'ye, 8 Nisan

Nişanlanacağını söylüyorsun, ben bunu zaten biliyordum.

Ama sana mutluluk dileklerimi sunamayacağım, çünkü böyle bir dileğim yok. Çocukla ilgili hiçbir endişem yok, çünkü Tanrı'ya inancım sonsuz.

Gene de, her şeye rağmen, sana yedi yıl öncesinin o harika ilkbaharı için teşekkürlerimi sunmak istiyorum, çünkü yirmi yıllık sefaletten sonra, sonunda, ilk kez hayatıma biraz da olsa ışık girmişti... Ancak yazı yazamıyordum, beni tereddütte bırakan hislerle doluydu içim... Pazar günü de aktı gitti, pazartesi ise iş günüydü, bunu da kaderine razı olmuş bir sessizlik izledi. Bir senedir seni ziyaret etmediğimi biliyorsun, tabii bunun sebebini de...

Sonra, salı günü geldi, bu dündü! Sabah evden çıkarken, bana sanki bir pazar günü yaşıyormuşuz gibi gelmişti! Kentin ve benim dairemin çehresi değişmişti. Sen ölmüştün! İşte o zaman, geçmiş yeniden kapımı çaldı, tam oniki saat boyunca geçen yedi yılımı yeniden yaşadım.

Pişmanlıklar, sert sözcüklerin, ihmal edilenlerin pişmanlıkları, bir ölünün arkasından hissedilenler... En az sevimliler yok oldu, sadece güzellikler su yüzünde belirdi...

Yalnız, önemli bir nokta var! Evlendiğin zaman Minik'i benimle bırakmanı istiyorum! Yoksa benim buralardan uzaklara gitmemi mi istiyorsun?

Bizim için sokakta karşılaşmak acılı ve uygunsuz olur. Çocuğu bunlardan esirgemek gerekir!

Alıp başımı gitmeli miyim? Burada, rahatsızlık veriyormuşum gibi hissediyorum; görünmez ipler bu daireden çıkıp, duyulmaz ses dalgalarını hedeflerine ulaştırıyorlar...

Bağımız zedelenmedi, ama kesilmesi gerekiyor. Beraber ilk günlerimizi hatırlıyor musun, sırf bizi düşünerek, bize zarar veren, bizi yıkmaya çalışan o kötü ruhların saldırılarını hatırlıyor musun!

Ne istediğini bana söyle, ama bu olacakların bizi korkudan titretecek karanlık yıkıntılara sürüklemesine izin vermeyecek şekilde kendini ayarla!

Strindberg'den Bosse'ye, 9 Nisan

Bu ikili hayatı yaşamak istemiyorum, başkalarının cinsel hayatına karışmak çok saçma... Seni başka birisinin karısı olarak hatırlayacağıma, sanki bir ölüymüşsün gibi arkandan ağlamayı tercih ederim.

Kendi hayatına geçimsizlik soktun, çünkü bilmelisin ki "göksel dünyada" yaşayan sadece sen ve ben değiliz.Yıldırım arkadan veya yandan da çarpabilir, ikimizden birini öldürebilir, belki de şu anda senin en çok özleyeceğin kişiyi...

Şimdi senden rica ediyorum: Beni rahat bırak! Herkes gibi, uykudayken ben de hareketlerimden sorumsuzum, bir o kadar da savunmasızım. Ya sonra? Utanıyorum, bunun canilik olduğunu düşünüyorum!

10 Nisan

Tüm sabah boyunca, mektuplarımızı okudum. Heyecandan ağladım, beni ne kadar etkilediler, hepsi çok güzel ve yüceydi! Harriet'e duygu yüklü bir mektup yazdım ve bunu ona 1901'de yazdığım bazı mektuplarla birlikte yolladım. Gün boyunca Harriet'le yoğun bir temas halindeydik.

Şu sıralar yaşadıklarım o kadar garip ki! Harriet'in arkadaşıyım. Beni arıyor. Az yemek yiyorum, az içiyorum, giyiniyorum, peki kim için? Nişanlı gibiyim, 1901'de yaşıyorum, Harriet'in genç halini görüyorum, tıpkı yedi yıl önce olduğu gibi, göz alıcı, mükemmel, doğaüstü bir güzellik!

11 Nisan

Dün akşam Castegren e bir mektup yazıp, Harriet ve nişanlısı için *Beyaz Kuğu*'yu yeniden gösterime sokmasını rica ettim. Bütün gece boyunca mektup yanımda kaldı, yollanmamış bir şekilde. Bu gece iki kere Harriet tarafından şiddetle arandım, sonunda bu çağrıya cevap verdim. Ama cevap vermemin sebebi, dün gece saat 10 buçuğa doğru, Harriet'in büyük bir yürek sıkıntısı içinde olduğunu hissetmemdi. Bu sabah

Harriet'e ve Castegren'e mektuplarını gönderdim. Mektupta Harriet'e *Beyaz Kuğu*'da oynayıp oynamayacağını sordum...

Strindberg'den Bosse'ye, 11 Nisan

En azından bir şey biliyorum, senin gerdek geceni canlı çıkartamayacağım; bu özendiğimden değil, sadece olacakları hayal edebildiğim için...

Eh, iyi o zaman! Ben de kendi kanlı gerdeğimi kutlarım! Tanrı bunca eziyetten sonra bunun için bana izin verir herhalde! Ölümsüz ruhum ve ben kirlenmeden buralardan ayrılmış olurum! Kendime, "o adamın benim karıma dokunmasına ne gerek vardı?" diye tekrarlamamın ne faydası var! Sıradan bir karı koca hayatı yaşamadığımız doğru, adamın da o zaman bunu yapmaya hakkı var! Gene de o benim eserim! Bana ait! Herşeye rağmen! O adamın dokunduğu, benim Harriet'te yaşayan bir parçam! Onun okşadığı kişi benim, bu yüzden gitmem gerekiyor!

Neden beni bırakmıyorsun? Benim gibi bir yaşlıdan ne istiyorsun? Ruhumu al, senin olsun istersen, ama beni bırak!

Bunun sonu kötü olacak!

Şimdiye kadar seni benden ayırmaya çalışanların başına neler geldiğine hiç dikkat etmedin mi? Çoğunun başı kötülüklere bulaştı, ya öldüler, ya karılarını ve çocuklarını kaybettiler! Bunların olması için ben hiçbir şey yapmadım, onlar için kötülük dilemeye asla cesaretim olmadı, bunun ne kadar tehlikeli olduğunu bilirim ben...

İşte bu yüzden, size bir zarar gelmesinden o kadar korkuyorum ki, eğer böyle bir şey olursa, çok acı çekerim...

Onun için bırak beni!

Birden fazlasına aynı anda sahip olmaya hakkın yok! İki tane! Bu cinayet! Canilik!

12 Nisan Pazar

Dün gece, kendimi sanki yeniden evlenmiş gibi hissettim.

Hem de kavgasız bir evlilik... Bu sabah, ona bir mektupla birlikte çiçekler yolladım.

Strindberg'den Bosse'ye, 12 Nisan

Artık bana sadece, hani geçen sefer de elini avucumun içine aldığım zaman olduğu gibi, "benimle bir çocuğunuz olmasını arzu eder misiniz?" sorusunu sormak kalıyor. Sen, tıpkı Anne Marie'nin zaman zaman yaptığı gibi, gülümsemiştin...

Esasında geçen cumartesi gecesi, bunun böyle olacağını biliyordum, ama olacakları kabullenebilmek için fazlasıyla kibirliydim...

Benden bir çocuğun daha olmasını ister misin Harriet?

13 Nisan Pazartesi

Dün gece, saat 11.30'dan itibaren Harriet'e sarıldım, onun yüzünü gördüm, nefesini duydum, o minik elini öptüm. Daha sonra, balayı zamanlarımızda olduğu gibi, birbirimize iyi geceler dileyerek, sarılıp uyuya kaldık.

Sekiz gündür yaşamakta olduğum bütün bu harika deneyimler de ne demek oluyor acaba?

W. ile nişanlanıyor, ondan sonra da gene benim yanıma kaçıyor. Genç evliler gibi yaşıyoruz, birbirimize yazıyoruz, ben ona sabahları çiçekler yolluyorum. Daha yeni damat olmuş gibiyim, az yemek yiyiyorum, içmeyi bıraktım, giyinip kuşanıyorum, ama kim için?...

Tanrıya beni bunlardan kurtarması için dua ediyorum, etime bir kıymık batırmasını ve bana bir tokat atarak uyandırmasını istiyorum! Ama o kılını bile kıpırdatmıyor! Harriet beni istediği zaman mutlu oluyorum ve bunun için kendimi hiç suçlamıyorum. Bütün bunlar ne demek oluyor?

Bugün, sabahın erken saatlerinde, tütüncü dükkanının yakınındaki limonluğa bahçıvanın arabalarla toprak taşıdığını gördüm. Yedi yıldan beri o bahçenin ve limonluğun hazırlandığını görüyorum. Bu sekizinci yıl, işte sonunda bitti!

Akşam boyunca Harriet ile temas halindeydik. Saat 10'a doğru, o kadar şiddetli bir kalp çarpıntısı geçirdim ki, elimi kalbimin üzerine koymak zorunda kaldım ve bir anda bu kalbin benimki değil, Harriet'inki olduğu hissine kapıldım. Birden sakinleşti ve durdu, Harriet'in öldüğünü sandım! Derken daha sakin bir şekilde yeniden çarpmaya başladı. Uyumuşum. Bir ara uyandığımda endişeler yeniden başladı, (nişanlısının onu dövdüğünü zannettim, bana mektupta, "karşı koyduğunu, savaştığını" yazmıştı). Gece yarısına doğru, kollarımın arasında, barış ve huzur dolu bir mutlulukla dinleniyordu. Gece boyunca üç kere uyandım ve ona bir erkeğin karısına davranacağı şekilde davrandım.

14 Nisan

Bu sabah evden çıktığımda kendimi daha genç hissettim. Kötü niyetim olmaksızın, bir aptallık yaptım. Bütün olan biteni bir mektupla Harriet'e anlattım ve yolladım. Daha sonra onun düşmanlık dolu varlığını hissettim. Akşam da yok oldu, varlığını duyumsamıyorum, ne düşmanlığını ne de tersini...

Strindberg'den Bosse'ye, 14 Nisan

Dün gece neler oldu bilemiyorum, ama kalbimi neredeyse patlama noktasına getirdiniz! Senin küçük kalbin, benim göğsümüm içinde öyle büyük bir şiddetle hızlı hızlı çarpıyordu ki, elimi üzerine bastırdım, tam o sırada sustu, çarpıntılar bir anda kesildi. Çok tuhaftı, senin öldüğünü sandım...

Sonra, içinde senden başka hiçbir kadını düşünmediğim sadık mavi yatağa yattım, seni kollarımın arasına aldım, o minik yüzünü görebildim, nefesini hissettim, gece boyunca elini tuttum, onu öptüm ve eskiden olduğu gibi kulağına "iyi geceler, sevgilim, benim sevgili karım" diye fısıldadım.

Acaba Beethoven, Die Ferne Geliebte'yi çağırır mıydı?[41]

41. Uzaklardaki sevgili anlamında.

Gerçek böyle, sen benim yoluma çıkmadan önce bunu anlayabilmek için fazlasıyla çocuksuydum...

Bu nedir? Sadece biz Tanrı'nın çocuklarının yaşayabileceği daha yüksek bir hayat mı yoksa daha yüksek bir boyut mu! Bir solucana bunu açıklamaya buradan mı başlamak gerek? Hayır, Agnes, Indra'nın kızı! Hayır! Burada kafirlere yer yok! Onlar tapınağın dışında kalsınlar!

Önümde bir cinayet işlenmiş gibi afalladım! İkiyüzlünün teki olmak istemiyorum, bunun için Tanrı'ya yalvardım! Ondan eğer memnun kalmazsa beni cezalandırmasını istedim. Ama o bana ceza vermedi, ay ışığının odamı aydınlatmasına izin verdi, geceleyin minik, güzel karımı yanıbaşıma koydu!

Yapabiliyorum, demek ki buna hakkım var! Ama unutmamak gerekir ki, bu gizem sadece karanlık köşelerin kuytularında masumane! Gündüz, gün ışığının altında, bu bir günah! İşte insan o zaman duvarları yumrukluyor!

15 Nisan

Dün gece, Harriet geldi ama kokusunu hissedemedim. Ancak, sabah başka bir şey olmuştu. Saat ikide ve beşte, telepatik temaslar. Djurarden'de üzerimde paltoyla yaptığım harika bir yürüyüşten sonra yeniden eve döndüm. O sırada Harriet o kadar yoğun ve muhteşem bir şekilde geri geldi ki ona dün yollamış olduğum mektubu okuduğunu hissettim. Bu his saat ikiye kadar devam etti, sonra ortadan kayboldu, endişeler içinde onu bekledim. Özenle kahvaltımı ettim ve içki de içmedim. Ayağa kalkıp pencereyi açtığım zaman koskoca Beyaz Bayraklar ordusu beni selamlayarak sokaktan geçti. O zaman her şeyi anladım ve gözyaşlarından erime noktasına geldim. Hemen çalışma masama gittim ve günlüğü açtım. Tam o anda beni heyecandan çılgına çeviren bir gül kokusu odayı sarmaladı. Öğle yemeğinden sonra biraz dinlenmek istemiştim ama o kadar sıkıntılıydım ki, yedi senedir ilk defa öğle uykusuna yatmadım. Harriet birçok defa aradı, ama buna sadece gece, namuslu ka-

ranlığın içinde iznimiz olduğunu öğrendiğimden çağrılarına karşı koydum.

Akşam Axel geldi, ağır, bunaltıcı bir hava vardı. Harriet yoktu. Sonunda gece oldu, Harriet geldi, onu gördüm, bütün gece boyunca benimle uyudu! Saat 2'de ve saat 5'te...

16 Nisan, Kutsal Perşembe

Güneşli bir sabah yürüyüşü yaptım. İnsanlar bana sevimli sevimli gülümsediler, sanki bilmediğim bir şeyi biliyorlarmış gibi bir halleri vardı... Harriet'e bir mektup yazdım: Bana iki kelime olsun bir şey söyle! (onun serbest olup olmadığını bilmiyorum!)

Strindberg'den Bosse'ye, 16 Nisan

Bana iki kelime olsun bir şey söyle! Hiçbir şey bilmiyorum, ama bu sabah sokaklarda ve caddelerdeki insanların bakışları o kadar anlamlıydı ki!

Bana iki kelime olsun bir şey söyle! Sen kesinlikle benim herkesin bildiği şeyi bildiğimi düşünüyorsun, ama böyle bir şey söz konusu değil! Bir şekilde ben de biliyorum, sezgilerim yoluyla, ama tüm insanların bildiği şekilde değil! Etraftan hiçbir şey duymadım!

16 Nisan, Kutsal Perşembe

Sabah, *Paskalya*'nın genel provası vardı. Harriet'in rolünü Flygare[42] oynuyor. Saat 4 buçukta evdeydim, bir saat kadar uyudum. Daha sonra, kötü kalpli, tehditkar bir Harriet'in geldiğini hissettim. Anne-Marie geldi! Bir bilezik takmıştı. Bunu ona kimin verdiğini sordum, "W. Amca" dedi. Aman Tanrım bu ne biçim kötülük! Sen ne kadar kötü bir kadınsın! "Yaratılmış en kötü kadın." Tanrı bu günahından ötürü seni affetsin!

42.Oyuncu Anna Flygare, daha önce Harriet'in oynadığı Eleonore rolünde.

Bu arada, 4 Şubat 1901'de, *Paskalya*'nın İtalyanca okunması sırasında başlayan ilişkimizden bu yana, her zaman duyduğum koku tütsü kokusu oldu, o tarihten önce garip, sebzemsi bir koku duyardım.

Akşam İntima Tiyatrosu'nda *Paskalya* oynanırken, tek başıma Haydn'ın *İsa'nın Yedi Son Kelimesi* parçasını çaldım. Harriet'le bir temas olduğunu duyumsadım, ama önemi var mı ki? Saat 10'dan sonra Falck'dan bir telefon geldi: *Paskalya*'da işler yolunda gitmiş. Saat 10 buçuktan sonra Harriet aramaya başladı, kararsız bir hali vardı, saat 5'te beni bulana kadar bu böyle sürdü, ama buluşma neşesiz geçti. Aramızda nefret vardı! Ve ruh yoktu! Ruh (aşk) olmadan, neşe nasıl olsun...

Strindberg'den Bosse'ye, 17 Nisan

Dün, yani perşembe sabahı, sanki bir defa daha yeni evlenmişim hissi ile uyandım, senden iki kelime etmeni istedim, hani o senin bildiğin, insanların bana söylemeni istedikleri ama senin dudaklarının arasında saklı tutmak istediğin o iki kelime.

Dün sana ne sözcüklerle, ne de düşüncelerle, hiçbir şekilde kötülük yapmadım, hatta kötü bakmadım bile!

Akşam cevabın geldi!

Bana kolunda Serf'in bileziği ile çocuğunu yolladın! Artık o çocuk bana ait olmaktan çıktı! Reddettim, reddettim! Bundan sonra onun minik ruhunun senin kötülüğünü sergilememesi için onu görmek istemiyorum! Sen, sen dünyadaki yaratıkların en kötüsüsün!

Sen artık o kadar adileştin ki, sadece "Hak Sahibi" seni bu yozluktan çekip çıkarabilir!

Dün ağlamadım, taşlaşmıştım!

Kara Beyaz Kuğu! Kendinle birlikte benim tüm güzel düşüncelerimi de götürdün!

Şimdi götür her şeyi, çocuğu da götür! Defol git!

17 Nisan, Kutsal Cuma

Harriet'e dün bilezik konusu yüzünden çocuğu reddettiğimi bildiren bir mektup yazdım ve ona elveda dedim! Saat 10'da yolladım. Saat şimdi 10 buçuk oldu. Saat ikiye kadar Harriet'in sevimli, hatta neredeyse aşk dolu varlığını yanımda hissettim. Tam o sırada, bir fırtına koptu, önce kalp çarpıntıları ile başladı, daha sonra mideye giren acılı kramplar ve kulaklarda çekirge sürüsünün uğultusuna benzer bir gürültü (Swedenborg'a göre, Kötü İman ve Hissiyat). Bundan mektubun o sırada açıldığı sonucuna vardım. Sonra tütsü kokusu geri geldi (reçine), anlamı kesinlikle nefret ve kötülük...

Akşam saat 9. Bende bir şüphe uyandı, belki de bilezik sadece önemsiz bir oyuncaktı (ben de yakından bakmamıştım), çocuk bunu reddetmek istemedi, annesi de bunu ondan geri almadı! Bütün bunlar Kutsal Cuma günü bana acı çektirmek için planlanmış şeytani bir düzen miydi? Ben de gidip "o seni dövdü" desem? Şu anda bu hisse kapıldım! Harriet'in dostane varlığını duyumsuyorum. Birbirimizi seviyoruz. Evet, bizim aşkımız harikaydı! Bir kötülük değildi! Ama bu Kutsal Cuma gününde bu acıyı çekmemiz gerekiyordu!

18 Nisan, Paskalya arifesi

Dün gece saat 11'de nazikçe, aşkla aradı... XXXX. Saat 3'de aynı şekilde. Saat 7'de, aynı şekilde... Tam altı kere!

Dün oynanan *Paskalya* hakkında gece iyi haberler geldi. Stranvagen'de bir dükkanda benim portremle esmer bir genç kızınki yan yana vitrinde sergileniyordu. Hemen satın aldım. Anne-Marie'ye bir paskalya kartı yolladım. Zaman zaman Harriet'i yanımda hissettim, kalp çarpıntıları ile birlikte, bazen nazikti, bazen de umarsız...

Öğleden sonra, bahçeden gelen bir gürültü kendimi sakınmama neden oldu. Uyarıyı anladım ve kalktım.

Sonra Harriet... Bir düşman, bir arkadaş, bir ilgisiz...

Saat 9'da (esasında tam o sırada İsveç Tiyatrosu'nda W. ile

Elga'yı oynuyordu!) ağzımda bir gül tadı hissettirerek yanıma geldi. Eve gidip dinlenmeye ihtiyacı olduğunu hissettim. Saat 11'de gene geldi, aşkla, ateşle ve güllerle... Saat 2'ye doğru muhteşem bir şey hissettim.

Strindberg'den Bosse'ye, 18 Nisan

Bildiğin gibi her şeyin hüzünlü bir şaka olduğu bir Kutsal Cuma'dan sonra, gece geldi... Aklım sakinleşti, birisi kulağıma: "çocuğun kolundaki masum ve değersiz bir oyuncaktan başka bir şey değil, onu üzmemek için elinden almamışlar, o bir mücevher değil" diye fısıldadı.

İşte yeniden karşınızda pişmanlıklardan ezilen ben! Gene de olanların arkasından keşke olmasaydı, derken içim sızlıyor, çünkü bu gerekli olmasa bile en azından iyileştirici oldu. Değil mi? Buna rağmen sana bin tane özür yolladım! Hâlâ da yolluyorum, durum pek gerektirmese bile! Birilerinin sana benim hakkımda kötü şeyler söylediğini düşündüm, ben ki ruhen her zaman sana sadık kaldım, kelimelerimle bunu pek belli etmesem bile...

Belki de senin yanlış anladığın tek soru şudur: Özgür müsün? Benim için en hayati soru bu! Çünkü ben cinayetlerin içinde yaşayamam! Neden bana cevap vermiyorsun? Nasıl olsa cevabını saklı tutacağım!

Dün beni ateş gibi, ağzımın içinde gül tadı ile aradın! Güneşin doğduğu her sabah, benim sana bir şeyler vermem gerekiyor! Ama elim o kadar sakar ki, hediyelerim sürekli zarara yol açan başarısızlıklar haline geliyor, sana mutluluk verecekleri yerde...

Benden bir dilek dile, büyük ya da küçük! Büyük olursa, daha iyi! Beni severek bana verdiğin sevinci sana sunabilmek için bir kurban vermek istiyorum, benim için değerli olan bir şeyden kendimi yoksun bırakmak istiyorum. Ancak ruhların aşkının verebileceği bir sevinç! Anlıyor musun? Ama önce, bana cevap ver: Özgür müsün?

19 Nisan, Paskalya Günü

Sabah erkenden saat 2'ye kadar, Harriet dostça yanımdaydı. Şüphesiz, ayın 6'sı ile 12'si arasında, yani bana gelmediği günler, durumu uygun değildi, bu yüzden ayın 12'sinde, dün gece, rahatsızlığının yaklaştığını anladığından, ağzımın içini gül, meyve tadı ile doldurarak ve güzel kokular saçarak aradı. O zaman kendi kendime sordum: Acaba gül yıkımın tadı olabilir mi? Kesinlikle hayır! Swedenborg üstün varlıklar yaklaştığında etrafın çiçek kokularıyla sarmalandığını söylüyor...

Harriet ile her barışmamda, kendimi -umutsuzluğa düşecek kadar- onun hakkında düşündüklerim, yazdıklarım ve söylediklerim için suçluyorum. Ama sakince düşündükten sonra, onun içindeki şeytanı bunları kağıda yazarak çıkarttığım ve kağıdı rüzgara tutarak uçup gitmelerini sağladığım kanısına vardım. Her barışmadan sonra, kendini doğrulanmamış suçlamalardan, kibirden, kötülükten ve kavgalardan uzak tutuyordu, sanki arınmış gibiydi. Daha yumuşak oluyordu. O zaman bunda bir kötülük yok! Ben yazarak onu kötülükten kurtardığımda o da arınmış oluyor.

20 Nisan

Akşam yanında o gül kokularını da getirerek, aşkla ve şehvetle geldi. Gece oldu, kollarımda uyudu, sabaha kadar beni arzulamadı, ama sabah olunca, XXX...

21 Nisan

Güllerle kaplı bir sabah. Sonra varlığı kayboldu! Gece, geri geldi, sonra yine gitti. Sabaha kadar olaysız ve sakin bir gece, sonra sabah beni aramaya geldi, XXX.

22 Nisan

Sabahın ilk saatlerinden öğleye kadar, çalıştığım süre boyunca Harriet yanıbaşımdaydı. Öğle et yedim ve şarap içtim; 18 günlük oruç ve yoksunluktan sonra gücümü yeniden kazan-

dım ve Tanrı'ya şükrettim. Harriet'in Möller'lerde olduğunu, onların kendisine benimle yeniden evlenmesini ve çocuklarımız olmasını tavsiye ettiklerini sezinledim. Karşı koyuyordu! Akşam, içimde, beni geriyor ve çekiştiriyordu, sanki saldırmak ister gibiydi...

23 Nisan

Ağır bir hava vardı, aylaklık ettim. Harriet yoktu, ama akşama doğru, onu göğsümün üzerinde bir baskı şeklinde duyumsadım. Biraz uzandım ve sakinleştim. Gece herhangi bir temasımız olmadı, bütün gece onu aramama rağmen ancak sabah 5'te bulabildim. XXX.

24 Nisan

Harika bir sabah! Harriet'in aşk dolu, nazik varlığını ağzımın içinde gül tadı ile birlikte hissettim. Artık onun özgür olduğunu, yeniden birleşebileceğimizi sanıyorum! Akşam Axel gelince, o yok oldu, saat 10'da yatacağımı bildiği halde, randevumuza gelmedi. Aldatıldığım hissi ile uyuyakaldım. Kötü uyudum, ondan kurtulduğumu hissettim, ta ki o arsızca, aşk hissetmeden beni arayana dek... Ona cevap verdim. XXX.

25 Nisan

Hoş, aydınlık bir sabah! Çalıştığım süre boyunca, tam bir aşık gibi yanımda kaldı. Helsingfors'dan *Beyaz Kuğu*'nun fotoğrafları geldi; onları *Beyaz Kuğu*'nun kapak sayfası ile birlikte Harriet'e gönderdim. *Beyaz Kuğu* ona ait. Herhalde öğleden sonra 3 gibi almış olur. Akşama kadar sıradan bir gündü. Aşk duymadan beni aradı, sadece sabahleyin biraz ateşlendi, ama soğuktu. Aramızda bir nefret doğuyor!

26 Nisan

Harriet gece yoktu, ben de onu aramadım. Esasında beni çağırdı ama aşk sebebiyle değildi bu, o yüzden cevap vermedim,

27 Nisan

Güller aldım ve onları Anne-Marie'ye yolladım. Harriet'in onları aldığı anı hissettim, bir parfüm dalgası yaydı. Saat 3'ten 6'ya kadar çok yumuşak ve nazikti, ama birden endişelendi ve kalbimin hızlı hızlı çarpmasına neden oldu. Ama onun derdi W. ileydi, benimle bir alakası yoktu. Saat şimdi 7 ve o biraz daha sakin. (bu akşam W.'nin oyunu var.)

Bu acı ve neşe dolu muhteşem 23 gün sırasında bakın işte ne oldu: Strandvagen'de bir dükkanda Harriet'e benzeyen bir genç kızın resmini gördüğüm zaman, hemen bunu satın almıştım ve çerçeveletmek istiyordum. Sabahleyin bir çerçeveciye gittim, ama kapalıydı. Sokak boyunca yürümeye devam ettim, başka bir dükkan gördüm. Orada beni iki yıl önce adice dolandıran yaşlı bir adama rastladım, o zamandan beri bu adamdan nefret etmiştim. Bu sabah keyfim yerindeydi ve barışçıl bir havam vardı, adama: "Bir daha asla buraya gelmemeyi düşünüyordum ama, bak işte şimdi geldim!" dedim. Buradan bir barışma olduğu kanısına varmalıydı. Yaşlı adam homurdandı, sonra da işimi halletti.

Akşam pencereden etrafa baktım. Gökyüzü bulutlarla kaplıydı, kuzey-batıdan, spor kulübünün bacasından korkunç bir duman çıkıyordu. O sırada hâlâ güneşin batışından etrafa yayılan bir turunculuk vardı. Duman, turuncu ışıkla savaşıyordu, sonunda ışık galip geldi, kuzeye doğru yayıldı, halbuki gri duman silindi ve yok oldu...

28 Nisan

Harriet bütün gün benimleydi, aşkla, sakin ve mutsuz bir şekilde beni çağırdı. Akşam şarap içtim, derin bir uyku çektim, saat 3'de o gelip tekrar çağırana dek... Saat 5'de buluştuk. XXX.

Gözlem: Benimle aynı anda uyandığını sanıyorum, hem de biraz çarpıntıyla uyandı galiba, bunları hissettim. (Harriet geceleyin çarpıntı ve bir endişe hissi ile uyanmaktan yakındı. Gi-

dip hayata ve hareketin içine katılması ne kadar da garip). Akşam *Elga* son kez oynandı, Harriet'in özgür kaldığını sezdim.

29 Nisan

Tüm sabah boyunca bazen yoğunlukla, bazen de gürültü patırtıyla Harriet'e sahip oldum. Akşama doğru yok oldu.

Gece bir çok kereler çağırdı, saat 5'e kadar cevap vermedim. Tam o bana gelirken XXX, aşk dolu ve uysal, teşekkür etti.

30 Nisan

Harriet'le olanlar... Bazen bana öyle geliyor ki uykusunda beni arıyor. O sırada uyanıyor ve ona cevap veriyorum ama o kendini geri çekiyor. Herhalde biliçsizce beni arıyor olsa gerek, kesinlikle bilinçsizce, uykusunda sahip olmak istiyor!

Bütün sabah boyunca ben çalışırken Harriet yanımdaydı. Öğleden sonra yok oldu. Akşam, sadakatsizlik ve endişeler vardı. Onu aradım ama o bana sadece kalp çarpıntıları ile cevap verdi, sanki yatağında oturmuş ağlıyordu. Sabaha karşı çağırdı, ben de onu misafir ettim. XXX.

1 Mayıs

Bütün gün boyunca Harriet tam bir aşık gibiydi, özellikle öğleden sonra. Saat 6-7 gibi zincirlerinden kurtuldu ve beni çağırdı. Opera'da oynanacak olan *Beyaz Kuğu* hakkında Castegren'den telefon geldi. Harriet büyük bir olasılıkla bu rolü çalışıyor. Gece ısrarla beni çağırdı ama hayır dedim! Bunu üzerine o da kızgınlıkla geri çekildi.

2 Mayıs

Harriet yok oldu! Bugün onun aşkının tam bir yanıltmaca olduğunu hissettim. Kesinlikle W. dün onu terketti, o da boşlukta kalınca bana gelmek istedi! Çocuğu bunlardan kurtararak hemen kaçmak gerek! Onun doğası değişemez! Benim onu kurtaracak kadar gücüm yok, onun gibi sadece yalan dolan,

aldatmaca, kötülükten ve hovardalıktan oluşan bir insanı! Hovardalık ve nefret!

Akşama doğru, aşk dolu bir şekilde aradı. Castegren oynanacak olan *Beyaz Kuğu* hakkında konuşmak için geldi. B.'nin, prens rolünü W.'nin değil, Kage'nin oynamasını istediğini söyledi. Pek tabii ki bundan mutluluk duydum! Castegren gidince şarap içtim ve Romeo'nun uvertürünü çaldım. Beni zorbaca isteyen Harriet'i duyumsadım ve gecenin gelmesini bekledim. Ama saat 10'a doğru çok uykum geldi, 10 buçukta uyudum, 11 buçukta onun çarpıcı göğüslerinin üzerinde uyandım, XXX. Aynı şekilde saat 5'te ve 6'da yine uyandım. Bunlar benim için gerçek birer balayı gecesi gibiydi, bana verebileceği en büyük mutluluğu sundu! İşte tam da aynı gün W. ile nişanlanmasının resmi açıklamasını yayınlıyor!!!

3 Mayıs Pazar

Öğleye kadar Harriet aşk doluydu, ona samimi ilişkilerimizi konu alan bir mektup yazdım ve akşam postaladım. Sessizlik!

Strindberg'den Bosse'ye, 3 Mayıs

Artık senin ruhunu çalışma masamın üzerindeki küçük Japon işi kutuda saklıyorum. Bütün mektupların; üzerinde küçük halkalar olan bir yüzük (bir tanesi eksilmiş); gelinlik tacın, şalın ve bir de altın kalem. Bırak da bu altın kalemle daha birçok güzel şey yazabileyim! Aşkım! Ayrıca iki tane de küçük lavanta torbası var, biri yeşil biri de kırmızı, birbirlerine çözülmesi imkansız bir düğümle bağlanmışlar, Danimarka'dan alınmış (1901).

En güzel mektuplar 1904 tarihli olanlar (biz ayrıyken). Bir tanesini okuyorum, benim boşanma isteğime çaresiz bir endişe çığlığı ve parçalanmış aşkınla cevap veriyorsun. Gökyüzüne fırlatılmış bir umutsuzluk çığlığı gibi. Okuyorum ve kan beynime sıçrıyor! Eşim benim, yedi yıl önceki eşim! Şimdi ise bir başkasının! Ama gene de değil!

Bu bağı koparabilir misin? Bunu yapabilir misin? Ben yapamıyorum!

Ranft *Beyaz Kuğu* hakkında onbeş gün süren görüşmelerden sonra gitti ve bir cevap bile vermedi. Piyesi oynatmamaya karar verirse hiçbir şey yapamayız.

Benden bu elverişli öneriyi göz önünde bulundurmamı ve seni beklememi mi istiyorsun! Biliyorsun ki seni bekleyebilirim! Ama senin bir sürü başka şeyin var, benimse o kadar az ki... *Beyaz Kuğu*'nun Dramatik Tiyatro'da oynandığını seyretme şansım var. Sadece bir şans! Gene de! Falck onu hep oynamak istiyor, Ranft da bunu biliyor, hem de sana benzeyen küçük bir kız çocuğu ile![43] Senin gibi gülümsemesini bilen ama hüzünlü bir kız çocuğu... İyi bir aileden geliyor, kültürlü bir kız. Onu bir öğrenci, senin ruhani çocuğun olarak evlat edinmek istemez misin? Nasıl olsa artık dünyevi bir çocuk istemiyorsun! Hem gene sen oynamış olacaksın, ama onun vücudu ile!

Yeteneğinin gelişmesini, güçlü ve özel ruhunun bir torun vermesini gönüllü olarak istememen için bir sebep göremiyorum. Sıradan çocuklar, sıradan insanlar tarafından dünyaya getirilirler, ama insan ruhunun derinliklerinden yeni bir varlık yaratmak ancak Tanrıların Çocuklarının işidir. Bazen kendi kendime bizim Ubermenschliche Ehe'ye göre tinsel olarak çocuklarımızın doğup doğamayacağını merak ediyorum. Tinsel güçlerin birleşip kaynaşmalarından çocukların doğması gerekir.

Nasıl olacağını hiç bilmediğim halde, zaman zaman senin benden bir çocuk daha doğuracağını sanıyorum. Onun aşkın içinde doğacağını ve bu dünyanın önemli güçlerinden biri olacağını hissediyorum; durumuna razı ama hareket ve kelimelerdeki kuvvetinden gelecek bir güç... Minik bir ruhun bizim onun ebeveynleri olmamızı beklediğini hayal ediyorum. Onun yüzünü gördüm sanırım, ay ışığı ile aydınlanmış beyaz bir çarşafın üzerinde...

43. Genç aktris Fanny Falkner'den bahsediliyor. Sadece 17 yaşında olmasına rağmen *Beyaz Kuğu*'yu oynamış, kısa bir süre Strindberg ile nişanlı kalmıştı.

Şimdi bu vesile ile seni haberdar ediyorum, eğer bir şey olursa telaşlanıp şaşırmayasın diye. Bir kitapta, bütün belirtiler gerçek olduğu halde, karında bebek oluşmayan hamilelikler yaşandığını okudum. Bizim başımıza böyle bir şey gelebilir. Telepatik yollardan gerçek bir döllenmenin olabileceğini de okudum! O zaman biz neye inanırız, insanlar ne derler? Ne olursa olsun, ben hislerimle ne olduğunu algılayabilirim, çünkü ben içimde senin vücudunun ruhunu taşıyorum. Senin heyecanlarının her birini hissediyorum; neşeli olduğun zamanları, sana eziyet ettikleri zamanları (o zaman kalbimi bir çivi deliyor), Bana sinirlendiği zamanlar ise sanki kalbimin üzerinde bir şey patlıyor.

3 Mayıs, devamı

Sakin bir akşam. Harriet kendi evinde Minik ile birlikte kaldı. Saat 10'da yattığım zaman, beni yatakta bekliyordu XXX. Sonra saat 5'de XXX. Son olarak saat 6 buçukta, sonunda tatmin olabildi.

4 Mayıs

Harriet mektubuma cevap vermedi. Nişanlanmasının üzerinden bir ay geçti. Öğleye doğru ona bir mektup yolladım. Akşam da cevabı geldi! Yanında piyesle birlikte! Tam bir komedi! W. bu akşam Göteborg a gidiyor! Haziran'da evleneceğini söylüyor! Yalan! W. onu istemiyor ki!

İkinci mektubumu tiyatroda almış ama akşam 10'dan önce okuyamamıştır. Uyudum, Harriet beni uykusunda çağırıyordu, ona öyle bir cevap verdim ki afalladı. Sonra saat 6 buçukta birbirimize kavuştuk. Sonra dünkü kadar dokunaklı bir mektup! Bir başarısızlık kadar dokunaklı! Başarısızlıkları seviyor olsa gerek!

Strindberg'den Bosse'ye, 4 Mayıs

Beyaz Kuğu ile ilgili soruma direkt bir cevap vermiyorsun.

Eğer bu halin geçtiyse, canına yettiyse, bana söyle! Ranft'ın oynatmasına o kadar önem vermiyorum, senin yüzünden onu davet ettim. Helodas'ın kızı bundan sonra senin tarzına daha mı çok uyuyor acaba? Eğer sessizliğin devam ederse, umursamazlıkla piyesi oynatacağım ya da piyesi geri alacağım.

Artık senin huzursuzluklarından kurtulma zamanımın geldiğini düşünüyorum. Tek bir yolu var, ama zayıf bir ihtimal! Geçenlerde bu yöntemi denemiştin, başarısız olmuştu. Oysa ben başaracağım!

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 4 Mayıs

Hayır, sana cevap vermedim, çünkü son mektubumda aramızdaki her türlü ilişkinin bitmesi gerektiğini belirtmiştim.

Artık başka bir erkeğe aitim, onunla haziranda evleniyorum, kendini onun yerine koy, bu sana acı vermez miydi?

Sana *Beyaz Kuğu*'yu geri vermemi istiyorsun, bir kere verilen bir şeyi asla geri almamak gerekir. Gene de -işte burada- İntima Tiyatrosu'nda ya da Dramatik Tiyatro'da oynat.

Bunu üzüntü duymadan yapıyorum -sadece bu kadar güzel bir şeyin yazılmış olduğu düşüncesi ile mutlu olabilirim- onu ve senin düşüncelerini sahnede kim oynayacak olursa olsun.

5 Mayıs

Aynı şekilde sert bir mektup yolladım, saat şimdi 10, herhalde onu okuyor olsa gerek. O kadar sinirli ki, neredeyse boğuluyorum, ama gece de beni erotik bir şekilde arıyor.

Sabah, her kelimesi yalan olan bir mektup aldım. Parçalayıp attım.

Saat 4'de kalbim hızlı hızlı çarpmaya başladı, o kadar şiddetliydi ki, neredeyse nefessiz kalıyordum. Herhalde son mektubumu o sırada okuyordu. Saat 5'e kadar uyudum, beni çağırdı. Garip yaratık! Bütün akşam boyunca, *Elga*'yı oynarken yanımda kaldı. Saat 4'e kadar uyudum, tam o anda o geldi XXX. Saat 6 buçukta da aynı şekilde. Çok bencilce davrandı,

bir kere tatmin olduktan sonra beni bekleme zahmetine katlanmadı! Herhalde sabah hastalandı diye düşündüm.

6 Mayıs

Son mektubum postadan geri geldi. Açılmamış bile! Daha iyi, çok zalimce yazılmıştı zaten! Kötü olan son üç mektubu da yaktım, ateşin etkisiyle şiştiler, çeşitli şekiller aldılar, en sonunda da kalp biçimini!

Saat şimdi sabah 11, ben çalışırken ateşli ateşli yanımdaydı.

Ranft'dan telgraf geldi: *Beyaz Kuğu*'yu kabul ediyormuş. Haberi Harriet'e telgrafla ulaştırdım, bugünün evlilik yıldönümümüz olduğunu da hatırlattım... Sonra uyudum ve rüyamda W.'yi gördüm. Falck geldi, geçen pazar günü Harriet'in evlilik duyurusunun asıldığını söyledi. Geçen pazar, yani ayın üçünde. Benim haberim bile yoktu! Şimdi aklımı kaybediyorum! Harriet acaba iki ayrı insan mı? Bir tanesi bana ait olan iki ayrı insan? İyi olanı bana ait olan iki insan? Herhalde böyle, çünkü birbirimize yazdığımızda ya da karşılaştığımızda, nefretle doluyoruz. Bu mümkün mü? (birbirinden bağımsız iki insana bölünmüş olsa gerek, karşılıklı olarak birbirinden haberi olmayan iki insan, ben yaşadığımız gizli olaylardan konu açtığım zaman hiç cevap vermiyor, susuyor; bilmiyor ya da bilmek istemiyor.) Akşam Harriet'le neler oldu hiç bilemiyorum. Saat 4'de ve 6 buçukta beni çağırdı XXX.

7 Mayıs

Sabahtan öğleye kadar Harriet yanımda aşk ve şehvetle oturdu. Bunun etkisiyle, Falck'a bir mektup yazıp, onun hamile olup olmadığını öğrenmesini istedim. Eğer durum böyleyse, çocuk doğana kadar onunla beraber İsviçre'ye gidebileceğimizi, böylece evlenmesine gerek kalmayacağını söyledim. Şimdi saat öğleden sonra 5, beni baştan çıkarmaya çalışıyor. Neredeyse terk edecektim ama tam o anda tavandan bir uyarı gibi korkunç bir çatırtı sesi geldi. Sonra, eşyalar yer değiştirdi.

Akşam, *Bordeaux'lu Huon*'u bir ithaf ile birlikte yolladım.[44]
Gece saat 1'de alışık olmadığım bir his ile uyandım, Harriet üzgündü, bana sarıldı, boyun eğiyordu. Sonra beni çağırdı, ama neşesiz ve özensizdi.

8 Mayıs

Hava kapalı, ağır, Harriet üzgün, bir yandan da beni çağırıyor, şehvetli bir teslimiyetle. Bütün gün yanımda oturup beni baştan çıkarmaya çalıştı. Akşam da aynı şekilde. Akşam Harriet'e harika çiçekler yolladım, Minik'in doğumundan hemen sonra yolladıklarımın aynısından. Bu gece tiyatrodan dönüşte onları göreceğini hesapladım.

Saat 10'da yattım, o sırada Harriet kalbimin hızlı hızlı atmasına sebep oldu. Uyudum ama 11'i çeyrek geçe yeniden uyandım, gene kalp çarpıntıları yüzünden. Arkasından, bir de karnıma ağrılar girdi. (Onun Athanor[45]'una denk gelen yer). Birkaç zaman sonra, ateşli bir şekilde beni çağırdı, ben de cevap verdim. Saat 4 gibi geri geldi. XXX.

Bunlar da ne oluyor böyle? İkisi tarafından oynanan bir oyun mu? Resmi açıklama yapılmadı mı?

Gündüz, gece, hep benimle birlikte, onu düşünecek zamanı nereden buluyor?

10 Mayıs pazar

Gref Magnitagan Caddesi 12 numaranın önünden geçtim, orası biz nişanlıyken Harriet'in oturduğu ev. Orada, arkasından birbirimize iyi geceler öpücüğü vermeyi adet haline getirdiğimiz bir camekan vardı. Geçen yedi yıldan sonra, üzerinde hala dudak izlerimizin olup olmadığını düşündüm. Evet, ora-

44. Ortaçağ Fransız şiiri. Strindberg bunu çevirerek yanında *"Bana ilham ver benim Beyaz Kuğum. Bana yeni bir altın tüy ver Chrysaetos"* notuyla birlikte Bosse'ye gönderiyor.
45. Simyacılıkla ilgili. Burada rahim anlamına geliyor. Strindberg *"Mavi Kitap"*ta rahim hakkında şöyle yazıyor: İçinde insan ırkının hayat kaynağı altının eritildiği Athanor'a benzer.

dalar. Bir de, harika bir melek resmi gördüm, kollarında bir çocuk, havada uçuyor, arkasında da bir adam, ki bu ben olabilirim. Bu ne demek oluyor?

Saat 11. Harriet aşkını hissettiriyor. Bir ayet okudum ve Tanrı'ya onun için dua ettim. "Yardım et bize ey Tanrım! Kuruyoruz!"

Harriet aşk ve şehvetle beni çağırıyor ama ben cevap vermiyorum. Yazıyorum, İncil okuyorum, dua ediyorum, ağlıyorum. Bir yandan tehditler (o ağlıyor), diğer bir yandan umutlar (ama sefil umutlar) hissediyorum. Ne umuyorum? Minik, üvey babasından ayrılsın! Başka? Harriet ile hiçbir mutluluk geleceğine inamıyorum! Doğası değişemez! Tanrı'dan beni bu Nessus gömleğinden kurtarması için dua ediyorum.

Öğle neredeyse hiçbir şey yemedim. Ağladım, ölmek istedim! Birden bire yağmur yağmaya başladı, kuzey-doğudan kocaman büyük beyaz bulutlar geldi, sonra da göz kamaştıran bir gökkuşağı çıktı! Huzur içinde uyudum.

Bu telepatik durum (evlilik, doğru, bu da gerçekti) nişanlanmamızdan önce başladı. Harriet o zamanlarda da açıklanamayan bir şekilde geceleri beni çağırıyordu, uyandığımda onun yanımda yattığını, kollarımın arasında uzandığını ve ona sahip olduğumun yansımalarını görürdüm. Evlenmeden önce ona sahip olmuştum. Ama, bunu ondan istediğimde, artık benim hayalim olmaktan çıktı. Sonraları her şey kendiliğinden gelişti, o yolculuğa gittiği zaman vs... Bizim için uzaklık diye bir şey yok. Paris'ten Viyana'ya kadar beni çağırdı ve karı koca olarak birleştik. Bunun hiçbir zaman sonu gelmeyecek.

Akşam şarap içtim. Bu bana cesaret verdi ve hayat bana tiksinç gözüktü, bundan kurtulmaya karar verdim, özgürlüğümü tam yakalayacaktım... Uyuya kaldım. Saat 3 buçuğa kadar uyudum, sonra o geldi beni uyandırdı, 5 e kadar beni hoş tuttu, ama kısaydı ve şiddetliydi, sonra da beni istemedi. Oysa, daha önce cilveler yapmış, beni öpmüş, kendini teslim etmişti, bu daha önce sadece bir kere olmuştu, o da yarım kalmıştı...

11 Mayıs

Harriet sabah boyunca nazikti, bazen aşk dolu bazen de tahrik ediciydi, ama kısa sürdü. Galiba bu aralar durumu uygun değil. Sabah, aylardan beri gitmediğim Rosedahl şatosunda bir gezinti yaptım. Harriet'in orada olduğunu, birdenbire ortaya çıkacağını zannettim, birden heyecanlandım, ağlayarak ona seslendim. Yedi yaz boyunca onu düşünerek, onun hatırasını okşayarak, onunla dolu eserler yaratarak burada gezinmiştim. İşte bu yüzden onun burada saklı olduğunu zannettim.

5 Mart 1901'de Harriet ile nişanlandım, ama bundan önce 9 kere ona sahip olmuştum: 13 ve 26 Ocak, 12-18-20-21-22-25-27 Şubat tarihlerinde. O sıralarda gündüzleri beni görmeye gelirdi, sanki hiçbir şey olmamış gibi masum bir havası olurdu. Çok garip. Benimle olan gece maceralarından ve ziyaretlerinden haberi yok muydu?

Gün boyunca Harriet aşk doluydu, gece erotikleşti. Galiba hastalığı bugün bitiyor. Ona isteğimi bildirmek için bir mektup yazdım ama göndermedim.

12 Mayıs

Kuşkirazı ağacımızın yeşermesini görmek için Hasselbacken'e kadar çıktım, evliliğimizin kutlandığı salonun önüne... (her sene gelip bu ağaçtan ilk bahar dalını koparıyorum). Tepenin üstünde bir garson vardı, sanki beni bekler gibiydi. Gözleriyle beni takip etti ve bakışları ağaca kadar indi. Kenarda biri daha vardı, ağacın karşısında bir bankın üzerine oturmuş, sanki korumak istermiş gibi... Sonra iki adam daha belirdi, sonra garson gelip "bugün de ne kadar rüzgarlı böyle" dedi. Ağaç korunuyordu ve benim ağaçtan bir dal koparmama izin vermediler. Yemyeşil olmuştu ve üzerinde yüzlerce tomurcuk vardı! Bu neye işaret?

Geçen sonbaharda, Harriet Jamtland'dan döndüğünde beni görmeye gelmişti, bir anda eğilip kulağıma: "gerçekte biz evliyiz" demişti.

Esasında tüm yaz boyunca telepatik olarak karı koca hayatımızı sürdürdük!

Harriet gün boyunca üzgün ama baştan çıkarıcıydı. Akşam yemeğinde şarap, sonra da geçe panç içtim.

Bugün, daha fazla acı çekmek için fazlasıyla yorulduğumu anladım. Şaraba ve pançe geri döndüm. Bu kesinlikle böyle: Her şeyin bir zamanı var. Ayın 16'sında benim 40 günüm doluyor. Bu sabah neredeyse kendimi faytondan atıp öldürecektim, sonra cesaretim kırıldı.

Saat 10 buçukta uyudum, Harriet o sırada korkunç bir çarpıntı krizi geçiriyordu, sanki kötü bir haber almış, ya da saldırıya ve ihanete uğramış gibiydi. Saat ikide çarpıntı ile uyandım. Sonra gidip onu çağırdım, üzgün ve yorgun gibiydi. Saat 4'e doğru kendiliğinden geldi, ben de saat 5'e kadar arzuyla ona sahip oldum. XXX.

Saat 6'da şiddetli bir tutku azgınlığı ile uyandım, onu hemen o anda kollarımın arasına almak istedim ama tam o anda silahımın yokolduğunu gördüm. Herhalde uyku sırasında, o benim vücudumu kullanıyor, ama uyandığı zaman kendini geri çekiyor, çünkü başka türlü benim emekliliğimin açıklamasını yapmak mümkün değil. Eskiden de böyle olurdu, ortak hayatımızda, beni arzulardı, kendini bana sunardı, ona gittiğim zaman, kendine özgü bir bireyselliği olan Athanor'u tarafından silahsızlandırılırdım...

Akşam Anne-Marie'ye bir mektup yazarak her zaman onun emrinde olduğumu söyledim. Ama sonra bu mektubu yırtıp attım. Bu sefer ilk adımı atma sırası Harriet'te...

23 Mayıs

Öğleye doğru, Harriet'in kalbinin heyecan ve endişe ile çarptığını duyumsadım. Öldüğünü sandım! Hemen ona bir kart yollayıp, teselli edici bir kaç cümle yazdım ve yardıma hazır olduğumu söyledim. İki saat sonra Sfenks'den bir cevap aldım! Bu mektubun içinde ne var? Hiçbir şey! Birkaç kelime! Keli-

meler! Bana mutluluk dile! Çünkü ben mutluluğa inanırım. Bu ne demek oluyor? Hiçbir şey!

Uyudum. Arzuyla beni çağırdı, ama ben içeriden korunuyordum, benim varlığıma rağmen karşı koyabilen ve onun saldırılarını püskürten bir şey tarafından... Bu, bu şekilde sabaha kadar sürdü, sonunda o galip gelene ve ben onu kollarımın arasına alana kadar. Beni son damlama kadar içti, sonra da yok oldu gitti...

Strindberg'den Bosse'ye, 13 Mayıs

Miniğim, Sevgilim, Canım,

Bütün gün kalbin pırpır ediyor!

Sanki beni çağırıyorsun, mutsuz gibisin!

Bir şey söyle! Tek bir şey! Nezaketle cevap veririm! Bunlardan kurtulmana yardımcı olurum! Senin için, siz ikiniz için her şeyi yapmaya hazırım!

Tek sen bir kelime et, bir tek kelime!

Harriet Bosse'den Strindberg'e, 13 Mayıs

Daha önce de bana mektup yazmaktan seni men etmiştim -evet- kalbim pırpır ediyor, herhalde sinirsel, çünkü bu yıl çok çalıştım. Bana mutluluk dile -ben mutluluğa inanıyorum-.

Strindberg'den Bosse'ye, 14 Mayıs

Mutluluğa inanmaya mı başladın? Kanımca ben bunu şu muhteşem altı hafta süresince başarmıştım, ama senin son iki mektubun bu inancımı kaybetmeme sebep oldular.

Bir tane daha yaz!

Strindberg'den Bosse'ye, 14 Mayıs

Kalbimin en derin yerinden gelen şu kelimleri üç kere yazdım ve yaktım: Karım olmak ister misin?

Tanrı'nın, kanunun ve dünyanın huzurunda.

İyi günde, kötü günde.

Aşkın sadakatinin içinde.
Bugünde ve sonsuzlukta?
Bu mektup da yakılacak mı?
Evet? Ya da Hayır?
Ama evlenme aktinde bulunabilmek ve karnında kutsanmış, istenen bir çocuk taşıyabilmen için özgür bir kadın olman gerekiyor. Seni gördüğümden beri kollarımı başka bir kadına açmadım, hatta aklımdan bile geçirmedim...

14 Mayıs
Bu sabah Harriet'e bir mektup yazdım. Cevap yok! Öğle ona evlenme teklif ettim. Cevap yok! Sadece nazlı bir baştan çıkarıcılık... akşam güneşten bir ışık demeti sızdı ve Büyüyen Şato aydınlandı. Mektuba cevap yok. Erotik yakınlaşmalar var. Akşam boyunca neşeliydim, panç içtim ve Faust'u oynadım. Uyudum. 3 buçukta uyandım ve Harriet'i çağırdım ama gelmedi. Yeniden buluşmamız imkansız... Bu arada, saat tam beşi çalarken birden alevlendik, aşk ve şehvet dolu birleşmeler birbirini izledi. Onun döl yatağı sanki periyodik olarak saat 2'de ve saat 5'te birleşme yeteneğine sahip bağımsız başka bir varlığa ait gibi...
Küçük athanoru bendeki karşıtı ile iyi anlaşır gibi gözüküyor, çocuksu, ama bir yandan da kendi arzu saatlerine sahip olan Harriet'den bağımsız! Sahibinin isteğinin dışında olarak, onun athanoru beni seviyor. Saat 5'te iniyor ve aşk istiyor. Başka zamanlarda gelmesine gerek yok, nasıl olsa hiçbir şey olmuyor. Bunu 7 yıl önce bilmek gerekiyordu!

15 Mayıs
Sophie, Harriet'in adlarından birinin günü.
Sabah Harriet'e benim alt katımdaki dairelerden birinin boş olduğunu bildiren bir kart gönderdim. Kartı aldığında bunun onda çok hoş etkiler bıraktığı hissine kapıldım. Bu his 11 buçuğa kadar sürdü. Gene de cevap yok! Sonsuzluk kadar ağır

bir akşam. Uyudum. 5 buçukta uyandım. Artık onun sihirli çekiciliğinin kalmadığını gördüm. Tanrı'ya şükrettim ve kalktım. İyileştim, kurtuldum.

Strindberg'den Bosse'ye, 15 Mayıs

Kiralık (acele). Karlavagen 40 numara, 3. Kat 4 oda, mutfak..vs.. Kira ödemeye gerek yok!

Harriet Bosse, 1932

Strindberg'in her an, her saat düşüncelerinde benimle yaşadığını bildiğim o dönemde çektiğim acıyı tarif etmek mümkün değil. Onunla her türlü teması kesmek istiyordum, bana yazmasını yasak ettim, ama gene de...

1908 baharından sonra Strindberg'i bir daha hiç görmedim. Kızım, ölümünden bir kaç ay öncesine kadar onunla görüştü.

16 Mayıs

10.30'da uyudum. Üşüyordum, üzerime ikinci bir örtü aldım, şal gibi bir şey. Galiba Harriet'i bekliyordum, gece beni çağırmış ve tahrik etmişti. Ona uzun ve detaylı bir mektup yazarak evlenme konusundan bahsettim, ayrıca mektupla beraber Hartman'ın Erkek ve Kadın fotoğrafını da yolladım. 11.30'da, tiyatrodan dönüşünde mektubumu okuduktan sonra uyandırılmayı bekliyordum ama ancak 2'de onun bana yarım saattir saldırdığını farkederek uyanabildim. Örtüm beni koruyordu. Saldırılarına devam etti ancak başarılı olamadı. Yeniden uyudum. 5'ten önce kalkıp onu çağırdım. Cevap verdi ama buluşamadık. Salondaki duvar saati beşi vurduğunda birbirimize kavuştuk. İşte gerçek bir balayı! XXX. 6'da aynısı oldu. Sonra o yok oldu ve yeniden hiçliğin içine düştü.

17 Mayıs, Norveç Ulusal Bayramı

Saat 11.30'da Harriet'in nişanlısı W.'den bir mektup geldi. Eğer Harriet'in peşini bırakmazsam beni öldüreceğini söylü-

yor. Onun iddialarına göre Harriet'in gençliğini mahvediyormuşum falan filan. Üstelik, Harriet'e dün gönderdiğim mektup geri geldi, açılmamış bile. (Herhalde Harriet aynı anda W. den de bir mektup almış olacak; çünkü bir saat boyunca bende çarpıntıya neden oldu, o sırada onun aşkını ve arzusunu hissedebiliyordum. Bu 2.30'da halen devam ediyor.)

Sabah Strandvagen kitapçısında Harriet'in çok çirkin suratlı ve kötü kalpli iki portre resmini gördüm. (Şeytan gibi) çok korktum ve Tanrı'ya beni kurtarması için dua ettim. Felaketti! İkimizle de oynuyor, özellikle W. ile! Beni kalbi ve vücuduyla seviyor ama onun kötü benliği fırsatını bulsa beni seve seve öldürürdü!

Bu kesinlikle bir trajedi gibi bitecek. Toplum içinde, sokakta, tramvayda benimle temas halinde olduğunu biliyorum, çünkü biz kökleri birbiriyle bütünleşmiş, beraber büyüyen iki ağaç gibiyiz. İkimiz tek bir varlık oluşturuyoruz ama gene de beraber yaşayamıyoruz.

Burda W. için yer yok! Bugün açıklamayı üçüncü kez bastılar! Bu ne demek oluyor? Bütün gün tam olarak saat 5'ten bu yana beraber yaşadık: Aynı kalp atışı, aynı korkular, aynı acılarla!

Şu anda o, oyununu sergilemek için tiyatroya gidiyor, ama benimle kalıyor. Benimle konuşuyor. Asla ayrılamayız. Harriet ilişkimizi sürdürmemeye çalışarak daha büyük bir incelik gösteriyor. Birlikteliğimiz o kadar kırılgan ki, kelimelere tahammülü yok, sözlü ve yazılı ifadeye yer yok! Benim elim katı. (Ungeschickte Hand)

Akşam çok şarap içtim, ağır bir uyku uyudum, saat 3'e doğru uyandım. Harriet beni çağırıyordu. Uyudum, sonra 6.15'de uyandım. Bir baktım ki, kurtulmuşum! Demek ki saat 5 sularında uyuyordum! Tanrı'ya şükürler olsun! Saat 10'da, uyumadan önce Harriet kendini o kadar kaybetti ki ölüyor sandım. Sonra şehvet ve aşkla çağırdı ama ben korunuyordum.

18 Mayıs

Akşam Axel geldi, Beethoven çaldı ama pek ruhsuzdu. Gece ise tam bir dehşet gecesiydi. Saat 2 civarında Harriet'in yemek boruma yaptığı şiddetli baskı ile uyandım, tam anlamıyla zincirlerinden boşanmış gibi şehvetle üzerime saldırdı ama karşı koydum ve saat 3 gibi yeniden uyudum. Saat 5.30'da yeni bir saldırı ile uyandım, gene karşı koydum. Kalktım. Kurtuldum.

19 Mayıs

Sonunda bir gül kadar aşk dolu ve masum Harriet beni çağırdı. Öğleye doğru, o koku burnuma geldiğinde cevap verdim. Akşam yemeğinden sonra, o tam dinlenmeye hazırlanırken bu sefer ben ona saldırdım. Yeniden bütünleştik. Eskisi gibiydi. X. Tüm akşam boyunca, o tiyatroda oynarken, yanımda kalıyor, bütün içtenliği ve erotizmi ile benimle birlikte...

Sabah Djurgarden'de bir adama rastladım, bana bir yaka iğnesi sattı. Üzerinde kırmızı bir taş ve beyaz bir inci ile süslü bir çapa. Çapa=Umut.

Gardet'nin üzerinde beyaz bayraklar dalgalanıyor. Büyüyen Şato akşam güneşi ile aydınlandı. Bir rahatsızlık hissi ile saat 9.30'da yattım uyudum. 3.30'da uyandım. Hiçbir şey olmadı. Harriet soğuk ve şüpheciydi. Kurtuldum.

20 Mayıs

Harriet durmaksızın beni çağırıyor. Dagens Nyketer'de Harriet ile jüponlar, balayı yolculuğu önerileri ve *Beyaz Kuğu* hakkında yapılan bir röportaj okudum. Öğle yemeğinde içmeye başladım, 5'e kadar içtim ve Harriet'in portre resimlerini parçalayarak onu yok ettim.

Bir sobanın içinde yeşil odanın[46] tüm resimlerini yaktım. Saat 9'da yatmaya gidecektim ama üzerime nefret ve elektrik dalgalarıyla öyle bir saldırdı ki, yatağa girmeye cesaret edeme-

46. Karlavagen 40 numaranın odalarından biri.

dim. Göğsüm sıkışıyordu. Galiba beni öldürecek. Uyuya kaldım. 4.15'de uyandım, 5'te çağırdı. Derhal kalktım ve yatağımı terk ettim.

Savaşıyorum ve Tanrı'ya bana yardım etmesi için dua ediyorum. Odada turlamaktan parkeleri eskittim, yatmaya cesaret edemiyorum. Sonra yapmak istemediğim bir şeye zorlandım, kollarımın arasına geldiğinde hiç pişmanlık duymadım, derin bir mutluluk hissi benliğimi sarmaladı... Hiç sonu gelmeyen birleşmelerimiz onun da benim gibi hissettiğini gösteriyor. XXXX. Ayrılmamız üzüntü verecek. Şimdi ne düşünmeliyim? Benim olduğunu, bana geri verildiğini ve bunun Tanrı'nın isteği olduğunu! Ya da ölmem gerektiğini mi? Kendi elimle bunu yapmalıyım, W.'ye Harriet aracılığı ile edilen zulmün günahı içinde yaşamama imkan yok.

21 Mayıs

Sabah gezintim boyunca Harriet, Eros gibi beni izledi. Gidip bir tabanca aldım. Ölüme hazırlanıyorum. Şimdi saat 10, o, aşk ve şehvetle yanımda duruyor.

W.'den bir mektup aldım ama zarfı açmadan yaktım gitti! Saat 11, Harriet beni çağırıyor, bu garip bir şekilde bende intihar isteği uyandırıyor. Tanrı'dan beni teselli etmesini diliyorum. Ev öyle sessiz ki, sanki içinde bir ölü var. Sabah korkunçtu: Dualar, intihar saplantısı, kalp çarpıntıları ile doluydu. Falck geldi ve öğle yemeğine kaldı. 5.30'a kadar sakin sakin uyudum. Harriet sık sık intiharı düşünüyor. Bu ölümcül sıkıntıyı benim içime sokan o mu? Yoksa W.'mi?

Axel ziyaretime geldi, bu beni sakinleştirdi. Gece çok iyi uyudum, Harriet'in beni ısrarla çağırmasına karşın. Kalktım. Kurtuldum.

22 Mayıs

Enerji doluyum, sokağa çıktım. Harriet umutsuzca beni arıyor, beni kaybetmişçesine aşk dolu. Bütün sabah beni çağırdı.

Üzerinde PAX (barış) yazan bir kağıt parçası buldum. Palmiye yüklü bir arabanın önünden geçtim (Zafer ve Barış). Djurgarden'de gök gürültüsü kadar kuvvetli bir tüfek sesi duydum, güney doğu yönünden geldi. Güney doğuda bulunan Götenborg'u düşündüm.

Sabah sağ kulağımda bir uğultu duydum, ölmek üzere olan bir canlının çıkardığı sese benziyordu. (W.) Gün boyunca kendimi iyileşmiş hissettim, zevk ve umutla çalıştım. Harriet aşkı ve tutkusuyla bana eşlik etti ama ona yanıt vermedim. Bugün kendi çıkarı için oynadı. İki taraftan güller aldım. Akşam Axel geldi, şarap içtik, o Beethoven çaldı. Neşeliydim, yattım. Hafif bir uyku uyudum, yarı uyanıktım. Saat 11.30'da Harriet kendisini sundu, ama ben korunuyordum ve uyudum. Bütün gece beni çağırdı durdu, ona karşı koydum. Sonunda saat 5'i çaldı, o da beni buldu. XX. Aşkla ama arzusuz ve hüzünlü. Canım Stocksund'a gitmek istedi. Bavullar satın aldım.

23 Mayıs

Ağır bir hava! Tanrı'ya beni öldürmesi için dua ettim. Şimdi yeniden ona bağlandım. Bütün gün sıkıntılı bir hava vardı, ağladım ve özgürlüğüm için dua ettim. Tanrı'dan bizi bunlardan kurtarmasını diledim. W. için de dua ettim, belki de en çok acıyı o çekiyor.

Falck'ın ziyareti. Axel geldi. Saat 9'da uyandım. Kesintisiz uyudum, gelip çağırmasına da aldırmadım.

24 Mayıs

Ağır bir sabah, zamanımı ağlayarak geçirdim. Axel geldi. Nils Anderson[47] geldi. At arabasıyla onu gara kadar geçirdim. 7.30'da eve geri döndüm. Beni özleyen Minik için ağladım. En azından beni özlediğini düşünüyorum. Ardından Harriet geldi, onu terk etmediğimi işaret ettim, cevap olarak o da ağzını

47. Strindberg'in arkadaşı. Önce noterdi, daha sonra Lund belediye başkanı oldu.

güllerle doldurdu. Uyudum. Geceyarısı uyandım. Onu sonsuz bir aşkla kollarımın arasına aldım. XXX. Evli olmasına karşın.

25 Mayıs Pazartesi

Bugün evleniyor olmasına rağmen arzuyla beni izliyor. Sabah üzerinde bir nöbetçi kulübesinin yanında ayakta duran iki gemici resmi bulunan bir kart buldum. Üstünde "korumalar" yazıyordu. 7 yıl boyunca Djurgarden'de zaman zaman iki gemiciyle karşılaşıp durdum. İçgüdüsel olarak hep yolumu değiştirirdim. Bunun bir uyarı olduğunu düşünürdüm. Bu sabah açıklamasını bulduğumu farkettim. Banergatan'da, eski evimin önünde, birbirine demir bir telle bağlı, kartuşa benzer iki eşya buldum. Yoldan geçen birine bunun dinamit olup olmadığını sordum, şöyle bir baktı, cebinden bir pense(!) çıkarıp teli kesti, bunun bir kapı zili parçası olduğunu söyledi. Onları eve götürdüm ve telleri uçlarından yeniden birbirine bağladım. Yazı yazdım, yemek yedim. Sonra Harriet çağırdı. Sarı odamıza girdim. Yanıma geldi ve tam 6 kere birleştik! W. ile evli olmasına karşın!

Saat 6'da Falck'dan Harriet ve W.'nin dün (24 Mayıs) evlendiklerini bildiren bir telefon aldım. Bütün bunlar da ne demek oluyor? Gün boyunca keyfim yerindeydi, hatta neredeyse neşeliydim. Bu açıklanabilir mi? Akşam ziyaretlerden kurtulmak için saat 10'da yattım. O sırada, çok telaşlı olan Harriet ile aramızda bir şeyler geçti. Tüm benliğimle Tanrı'ya beni kurtarması ve gerçek bir yetişkin gibi yaşatması için dua ettim. Göğsümün üzerinde ilahi kitabım ile uyudum. Uyuyana kadar Tanrı'dan ruhumu yanına alması için dua ettim. Göğsümde bir boğulma hissi ve taş gibi bir ağırlıkla uyandım. Saat 2'ye kadar İncil okudum ve dua ettim. Tam o sırada karşı konulması olanaksız bir samimiyet ve dostlukla Harriet geldi, kollarında beni okşuyordu ama buna hakkımız yoktu. Beraberinde pişmanlıklar ve umutsuzluk getiren sabah geldi çattı.

26 Mayıs

Pişmanlık, umutsuzluk! Tanrı'dan beni günahlar içinde yaşatacağına öldürmesini diliyorum, çünkü artık Harriet evli! Evli olmasına karşılık sabahın 9 buçuğunda şehvetle beni çağırıyor. Gün boyunca arzuyla çağırdı, öyle ki sonunda perişan olmamak için onunla birleşmek zorunda kaldım. (Oysa o W. ile evli.) Umutsuzluk ve utanç! Tanrı'ya beni öldürmesi için gözyaşlarıyla yalvarıyorum. Günahlar içinde yaşamak istemiyorum. Birkaç gün önce Axel gördüğü bir rüyayı anlattı. Az sayıda şarkıcıdan oluşan bir koro yönetiyormuş. Harriet koronun bir ucunda, ben de diğer ucunda duruyormuşuz. Axel koroyu gümüş bir yemek kaşığı ile yönetiyormuş. Bu neye işaret ediyor? Harriet ve benim yeniden birleşeceğimiz anlamına mı geliyor? Bunun Job'un hikayesi gibi bitme olasılığı var mı? Üç kızıyla, İemina=Gün, Kesia=Koku, Keren Hoppuch=Zafer ve Gücün zıtı: Bu mümkün mü? Hayır! Her gün, her an Tanrı'dan beni öldürmesini diliyorum. Ama o karşılık vermiyor. Hiç kimse benim kadar acı çekmiş olamaz.

Harriet beni takip ediyor ama ben kaçıyorum. Biri Harriet'e, diğeri Axel'e olmak üzere iki elveda mektubu yazdım. Gece olmadan kendimi öldürmeyi planlıyordum. Çok şarap içtim.

27 Mayıs

Dün gece uyudum ve Harriet'in saldırılarından kurtuldum. Yüce Tanrım!

Sabaha doğru Harriet'ten koptuğumu hissettim; vücudumdaki küçük bağlar parçalanıyorlar gibi geldi, önce sırt sinirlerim, sonra ciğerler, karaciğer, böbrekler, mide, kalp... Bütün bir baskılar dizisinden kurtuluyorum sandım ve mutlu oldum. Kalktım, banyo yaptım, temiz iç çamaşırları giydim ve dışarı çıktım. Strandvagen de insanlar yürüyüş yapıyorlardı. Üzerinde haç olan siyah bir bayrak gördüm, esasında maviydi. Sokakta resimler gördüm, kırmızı ve yeşil renkliydiler. Kahvemi içerken, iki aşık güvercin penceremin kenarına gelip salonumu

seyrettiler. Sokağa çıktım, güvercinler ayaklarımın arasında uçuşuyorlardı. Saat şimdi 9. Yeni bir *"Mavi Kitap"* doğuyor! Gardet'nin üzerinde beyaz bayraklar dalgalanıyor. Günün yarısını Minik'i düşünüp ağlayarak geçirdim. Yemek yemedim. Akşam biraz daha sakindim, oyun oynadım. Harriet bütün gece tutkuyla beni çağırdı, savaştım, neredeyse yeniliyordum ama sonunda kurtulabildim...

28 Mayıs

Şu fikirle uyandım: Harriet W. ile sadece zaman geçirmek için beraber. (İlk mektubunda bana öyle söylemişti.) W. Harriet'in yeni dairesinde bir oda kiralamış. W. onunla nişanlanıyor, Harriet gece bana geliyor; evleniyor, Harriet gerdek gecesini benimle kutluyor! İlişkileri platonik mi? Somut ilişki olmadan ruhani bir evlilik mi sürdürüyorlar? Pactum turpe? Hadım evliliği? Belki de... Belki işin gizemi orada? Bu arada kulağıma onun Pasteur Fries'in önünde evlenmediği, ama sadece bir evlilik sözü verdiği ve şimdilik ortada ciddi hiçbir şey olmadığı söylentileri geldi. Bir sabah Fries'e ratladım, çok alaycı bir havası vardı.

Sabah boyunca ağladım. Harriet'in saldırılarına karşı koydum! Ama öğleden sonra, yanıp kül olacağıma onu kollarımın arasına almayı tercih ettim. Pişmanlık yok, sadece mutluluk var. Melankoli ve intihar isteği de yok oldu. Eskiden yoksunluk intihar arzusu uyandırırdı, hep böyle olmuştur zaten! (Ağustos-Eylül 1901) Artık her şeyin olması gerektiği gibi olduğuna inanıyorum. Göreceğiz!

Harriet'in beni şehvetle takip etmesine karşın. Bütün gece uyudum, korunuyordum. Kalktım. Kurtuldum.

29 Mayıs

Berbat bir sabah! O kadar ağladım ki neredeyse ruhum bedenimden uçup gidecekti. Harriet arzuyla beni çağırıyor, endişeli ve üzgün. Kendimi öldürmemek için onunla birleşmek zo-

runda kaldım. Ağzımı güllerle doldurdu. Bu günah mı? Neden hiçbir uyarı almıyorum? Eğer bu bir günahsa, Tanrı'dan beni öldürmesini istedim.

Akşam Axel geldi. Yeni düşüncelerle yatağa girdim. Saat 2'ye doğru uyandım, Harriet'i aradım ama bulamadım. Saat 6'da o beni çağırdı, korunuyordum! Kalktım...

30 Mayıs

Matmazel Falkner e yazdım. Beni görmeye geldi. Harriet beni o kadar çağırdı ki onu kollarımın arasına almam gerekti! Akşam kendimi hafiflemiş hissettim. Bu iş artık çözülecek mi? Göteborg'da bir şeyler olduğu kesin! Panç içtim, piyano çaldım. Sakince uyudum, üzgün ve ısrarlı bir arayıştan sonra kalktım. Kurtuldum.

31 Mayıs Pazar

Harriet sonsuz bir aşkla beni arıyor, üzgün ve umutsuz. Kesinlikle W. ile ayrıldılar.

Akşam Axel ve Aulin gelip güneşin doğmasına kadar Bach ve Beethoven çaldılar. Güzel ama ağır bir ortamdı. Saat 5'te öldürecekmiş gibi bir hali olan Harriet tarafından uyandırıldım. Kurtuldum, kalktım ve evden dışarı çıktım.

1 Haziran

Harriet sabah boyunca üzgün üzgün beni aradı, ona cevap verince öyle kuduruyor ki onunla bir çok kere birleşmem gerekiyor! Hiç çekinmeden ve kendini sakınmadan, sonsuz bir aşkla beni kabul ediyor. Bugün de kocası W. gelecek!

Öğleye doğru felaket derecede çarpıntım oldu, karnım da çok ağrıdı. Herhalde Harriet W.'nin kaçtığını ya da buna benzer bir şeyi bildiren bir telgraf aldı ve histeri krizi geçiriyor. Tüm öğleden sonra canım yandı. Harriet beni takip ediyor, sanki kıskanıyor gibi. Bugün ne oldu? Dün Stockholm ve Göteborg'da tiyatrolar kapandı. O zaman W. bugün gidiyor! Ya

da geliyor! Yarın tüm geleceğim belli olacak. Tabanca hazır.

Gece korktum, Tanrı'ya beni özgür bırakması için dua ettim ve tabancayı yatağımın yanına koydum. Sabaha doğru Harriet ateşli bir şekilde beni arıyordu ama bir anda yok oldu. Kalktım. Kurtuldum!

2 Haziran

Herhalde şu anda buluştular. Harriet yok oldu. Ama, sabah 11 sularında çekingenlikle beni aradı. Cevap verdim! O şimdi nerede? Göteborg da'mı? W. nerede?

Bugün çok kritik bir gün!

Harriet hüzünlü hüzünlü, sanki sadece hâlâ onun olup olmadığımı anlamak istermişcesine beni aradı. Tam ben ona cevap verirken, kendini geri çekti. Galiba rahatsız ve hasta, Stockholm'de olduğunu düşünüyorum. Saat 5.30 ile 7.30 arasında Tor Aulin ziyaretime geldi. Zaman zaman zorbalık yaparak, Harriet durmadan beni çağırdı. Saat 10'da yattım. Beni bekliyordu, sonsuz bir aşkla birçok kere bütünleştik. Saat 5'te bir kere daha, ama neşesiz. Bu ne demek oluyor? Nerede? Evli mi? Nasıl oluyor da benim için bir yer bulabiliyor?

3 Haziran

Şu anda Harriet çalışma masamın üzerinden hiç durmadan beni çağırıyor. Bütün gün! Bazen umudumu yitiriyorum! Albert Wickman ve Matmazel Falkner beni görmeye geldiler. Öğle çok az bir şey yedim. Berbat bir akşam. Fırtınalar! Tanrı'ya ağladım: Tanrım, Tanrım, neden beni bıraktın? Akşam Blake'in *"Job'un Kitabı"* beni teselli etti.

4 Haziran

Harriet sabah boyunca sonsuz bir aşk ve şehvetle, ağzımda gül tadı bırakarak beni aradı. Bugün acım biraz daha dindi. Krizin yaklaştığını sezinliyorum. 4 nisandan beri tam iki ay oldu! (Nişan)

Akşam çok içtim, saat 11'de yattım, Harriet'in saldırılarına rağmen sabaha kadar uyudum.

5 Haziran

Tanrım! Kurtulmama yardım et!

Gece canım sakin bir şekilde uyumak istiyordu, kendimi özgür bırakmaya karar verdim. Buna karşın, saat 5'te uyandım, karşı koymak imkansızdı, sonsuz bir sevgiyle birleştik. Harriet şaşırmıştı, mutlu gözüküyordu. Önce yüzünü gördüm, sonra da gülümseyen bir kız çocuğununkini...

6 Haziran, Yortu arifesi

Harriet sabah boyunca nazik bir erotizmle, çalışırken bana eşlik etti. Her nefes alışımda, varlığını hissediyorum. Ama saat 10'a doğru öyle bir azdı ki, neredeyse karnımın üst kısmı patlayacaktı! Ağzımın içinde bir koku gibi... Nerede o? Rahatsız mı? Benden bir an olsun ayrılmadı. Onun geçen pazartesi çıktığı yolculuk hakkında hiçbir bilgim yok. Saat 6'ya doğru Harriet'e sahip oldum. Akşam çok yedim ve bir o kadar da içtim. Gece boyunca uyudum.

7 Haziran, Yortu

Harriet sabah kayboldu. W. onu dövüyor mu? Karnımın üst kısmındaki sancılar sabah ve öğleden sonra tekrarlamaya başladı. Bugün, sabahtan beri de bir buharlı gemi sesi duyuyorum. Berbat bir gün, öğleden sonra yattım ve Harriet'le buluştum. Beni çağırdı. Kesinlikle hasta, yatıyor.

8 Haziran, Pazartesi (Yortu)

Saat 9'dan 11.30'a kadar karnım ağrıdı. Harriet aşkla beni arıyor, ama güçsüz, üzgün bir arayış bu, hasta gibi...

Sabah ve öğleden sonra onu son kez sonsuz bir aşkla kollarımın arasına aldım, gece boyunca beni izledi, bu çok hoşuma gitti. Artık onun kararını benden yana verdiğini, W.'den ayrıl-

dığını düşünüyorum. İçtim ve geceyarısına kadar onun için piyano çaldım. Saat 11'e doğru bir şeyler oldu, Harriet kalbimin pırpır etmesine yol açtı, sanki birileri onaköti bir oyun oynamış gibi bir hali vardı. Harriet'in saldırılarına rağmen gece boyunca uyudum. Kalktım. Kurtuldum. Yortu üzücü geçti ama *Mavi Kitap* üzerinde çok çalıştım.

9 Haziran

Harriet şehvet ve aşkla beni arıyor ama ben onun şehvetine yanıt vermiyorum çünkü onun ruhuyla buluşmak istiyorum. Saat 10'a doğru karnımı ağrıttı, o kadar çok ağrıttı ki masadan kalkıp, yatıp uyumam gerekti. Acaba sabah akşam ona acı veren bir ülseri mi var? Yoksa bir bebek mi bekliyor?

Dün Swedenborg'u (Matter)[48] okurken, kendi kendime Harriet'in ortak yaşantımızdan haberdar olup olmadığını sordum. Acaba kollarıma aldığım kişi Harriet'in varlığından habersiz olduğu bir kopyası mı? Bir hayalet mi?

Esasında 243. sayfada Matter, bir keresinde Swedenborg yazı yazarken Cuno'nun girdiğini anlatıyor. Swedenborg ona ölmüş olan kral ve kraliçeyi görmekten geldiğini, kraliçenin ruhlar aleminde hâlâ yaşamakta olduğunu söylüyor. Cuno yaşayan bir insanın bir ölüyü ziyaret edip edemeyeceğini sorduğunda, Swedenborg onun kraliçenin kendisi değil, ailevi ruhu olduğunu belirtiyor. (Ailevi ruh acaba ne oluyor?) S. ruhlar aleminde aynı şekilde kendi ruhuna ve Profesör Ernesti'nin ruhuna da rastlamış.

Bu Harriet için geçerli olamaz. Bana geçen sonbahar iki aylık yokluktan sonra kırlardan döndüğünde "bizim evli olduğumuz doğru" demişti. (Gerçekte demek istediği, bizim bütün yaz boyunca telepati yoluyla karı koca hayatımızı sürdürdüğümüz, birbirimizin yokluğunu hiç hissetmediğimizdi.) Son olarak, nişanlanmasından sonra bana W.'nin bizim ilişkimizden

48. 1863'de Swedenborg'un biografisini yayınlayan Fransız teolog.

rahatsız olduğunu, bunu sezinlediğini söylemişti. O zaman sorun yok. Evliliğimizin ilk zamanlarında bizim nasıl nişanlandığımızı, beni nasıl aradığını anlatmıştı. Yatıp yoğunlaşıp düşüncelerime girmeye çalışıyormuş... dün öğleden sonra, yastığın üzerinde net bir biçimde yüzünü gördüm. Bu kesinlikle onun göksel vücudu!

Matmazel Falkner geldi, Harriet'in Grand Hotel'de oturduğunu söyledi ama W.'den bahsetmedi. Bu ne demek oluyor?

Harriet'i hissediyorum. Yok. Hiç arkadaş canlısı değil. Kesinlikle beni arıyordur ama ben korunuyorum ya da o kendini geri çekiyor. Saat 6'da karnım çok ağrıdı. Sabah 10'da ve akşam 6'da. Ne düşünmem gerek? Bu sabah onları uyurken yok ettim, dün akşam Harriet'le öyle bir birleştik ki! Açıklamak mümkün değil...

Gece, Harriet beni baştan çıkarmaya çalıştı, etti ama karşı koydum çünkü onu davranışlarını sahte ve düşmanca buldum. Sonunda dayanamadım ve suça ortaklık ettim, benim için hiç de keyifli olmadı.

10 Haziran

Harriet şehvetle beni arıyor. Saat sabah 10'da karnım o kadar ağrıdı ki gidip yatmak zorunda kaldım. Öğle XXX.

İntihar fikri tekrar geri geldi.

5.30'da karnımdaki baskılar yeniden başladı ve 6.30'a kadar sürdüler. (Bu sinirsel bir mide hastalığı ya da kolit değil.) Ben bunları Harriet hissettiği için yaşıyorum (çok nazik, ağzımın içinde güller var), onunla kucaklaşmamı istiyor ama onun bu isteğini kötüye kullanamam. Harriet bugün Minik'in yanında Vettersö'deydi.

Akşam *Mavi Kitap*'ın son bölümünü okudum. Hayat bana bitik geliyor! Dehşetengiz bir gece! Saat 10'da yattım, Harriet bütün gece aradı, korunuyordum. Bütün gece boyunca küçük bir köpek havladı durdu.

11 Haziran

Kalktım, hastaydım, yeniden yattım. Rahatsızım. Minik'ten bir mektup ve çiçekler aldım. Zarfın üzerinde Harriet'in yazısı vardı.

Akşam Bayan W.'den (Bosse) bir telefon geldi. Cevap verecektim ama telefonun çalması durdu. Yattım, Harriet'ten bana gelen kalp çarpıntılarını dinledim.

12 Haziran

O kadar büyük baskılar hissettim, Harriet beni o kadar çok çağırdı ki, sonunda onu sarmalamam gerekti. Sonra kalktım, iyileşmiştim, güzel bir banyo aldım, süt içtim ve giyindim. Çalışmak için masama oturdum, Harriet şu anda yanımda, aşk ve şehvetle beni bekliyor. Bu ne demek oluyor?

Gece boyunca Harriet beni baştan çıkarmak için uğraştı, karnıma dayanılmaz acılar soktu. Ama dayandım, her ne kadar onunla birleşsem acılarımın dineceğini bilsem bile...

Tanrı'ya karşı nasıl bu kadar büyük bir günah işlerim?

13 Haziran

Harriet o kadar eziyet ediyor ki yakında öleceğim. Saat sabah 10'da ağrılar dayanılmaz oluyor, ama kararımdan döneceğime ölürüm daha iyi. Şu anda da ağzımı güllerle doldurarak beni arıyor, onun şehvetine karşı koymaya çalışıyorum.

Acaba ülser mi oldu? (geçen sene olduğu gibi) Yoksa hamile de fetüsün periyodik olarak karnında hareket etmesi onu rahatsız mı ediyor? (saat sabah 10'da ve akşamüstü 6'da) Ya da bir yalancı hamilelik. Günahkar olarak yaşayacağıma Tanrı beni şuracıkta öldürsün! Artık, eğer ölsem bile, iyilik için çalışacağım. Daha önce nasıl davranacağımı bilmiyordum, doğrusunun böyle olduğunu düşünmüştüm çünkü karşı koymaya imkan yoktu ve Tanrı yardımıma gelmemişti. 10 buçuk. Acılarım doruk noktasına ulaştılar, kalbim bile etkileniyor bundan. Uyumak için yatağa yattım, çok iyi geldi. (okuma: Hıris-

tiyan Bilimi) uyandığımda, salonun penceresinden baktım, üzerinde bir şeyler yazan bir kağıt parçası düşeceği yerde havaya doğru yükseliyordu. Bir mektup? Küçük köpek havlıyordu. (Anne-Marie) *Mavi Kitap* üzerinde çalıştım. Hıristiyan Bilimi kitabından sayfalar okudum. Öğle hiçbir şey yemedim. Sakin sakin uyudum. Sonra uyanıp Hıristiyan Bilimi kitabından birkaç sayfa daha okudum. Gökyüzü siyah! Son günüm geldi! İntihar yaklaşıyor! Ama nasıl olsa açlıktan öleceğim için bunun gerekli olduğunu sanmıyorum. Yemeklerden o kadar nefret ediyorum ki inanılmaz şekilde zayıfladım. 12 günde ölünüyor. Vücudun 3/5'ü hâlâ canlı olsa bile. Falck geldi, W.'nin parası olmadığını, bu yüzden de gidemediklerini söyledi. Grefgatan 6 numarada oturuyorlarmış.

Saat 5.30'da ağrılar başladı. Dayanılmaz!

60 yıllık işkenceden sonra! Tanrı'dan bu hayatı terketmem için bana izin vermesini diliyorum. Bulabildiğim pek az mutluluk, hayaller ve sahtelikler oldu. Tek mutluluk işti! Esasında bu da gerekli değil, lüzumsuz...

Eş, çocuk, yuva, her şey sahteydi! Bana mutluluk veren tek sahtelik şarap oldu. O yüzden içiyordum. Yaşamanın sancısını da azaltıyordu. Zekamı keskinleştirdi ve tembel aklımı uyandırdı. Bazen açlığımı azalttı, gençken.

Mavi Kitap'ta yanmış topraklar üzerine yeniden inşa etmek, yükseltmek zorunda kaldım. Artık söylecek hiçbir şeyim kalmadı.

Kadın da bana bir mutluluğun sahte görüntülerini sundu, bu yüzdendir ki mutluluk hemen soldu, yok oldu. Sonuncusunda, üstün dünyalardan bir şeyler vardı ama o kadar çirkinlik ve kötülük yaptı ki! Gene de onunla ilgili anılarım genellikle çok güzel, büyük bir bölümü yalan da olsa! Çocuklar küçükken beni çok mutlu ettiler. Ama bu da kayboldu...

Arkadaşlar... Onlar hayatın yanında gelenler. Pek tabii ki insan tek başına kalamaz. Bütün insanların da birbirine zıt ilgi alanları olduğuna göre, arkadaş olmak imkansız! Buna izin

yok! Her zaman bir çıkar söz konusu. Nils Anderson benim en sadık arkadaşımdı, ben de onun. Belki de ikimiz farklı yollar izlediğimiz içindi, bilemiyorum.

Sakin bir akşam. Harriet'in Minik'le birlikte Vettersö'de olduğu hissine kapıldım. Geceyarısı beni uyandırdı, korunuyordum. Sabaha kadar uyudum, erotik olarak bütün gece beni aradı ama umursamadım. Kalktım. Kurtuldum. Kesinlikle ona cevap vermek, acılarımı dindirmek, intihar fikrimden kurtulmak isterdim ama buna izin yoktu. Küçük köpek korkunç şekilde havladı, sanki iki köpek var gibi; anne ve çocuk?

14 Haziran

Kalktım. Günahları savunduğum için dini kitabım tarafından cezalandırıldım. Saat 9'da karnıma çok şiddetli ağrılar girdi, yeniden yatmak zorunda kaldım. Saat 11'e kadar uyudum, iyiydim. Bir vaaz okudum ve yeniden cezalandırıldım. Ama kendimi tam olarak suçlu bulmuyorum çünkü Harriet uykumda, savunmasızken saldırıyor, ayrıca birleşmelerimizde namuslu bir aşk var, eşler arasında olduğu gibi. O nasıl olsa benim eşim sayılır! Bu beni sağlığıma kavuşturuyor ve mutlu kılıyor. O yaşadığı cehenneme benim ona sunduğum aşkla dayanabiliyor. Bazen Minik'in iyiliği için onu W.'den kurtarmayı düşünüyorum. (Kendim için değil.)

Saat 1'de saldırılar yeniden başladı. Bir süre karşı koydum ama Harriet'in beni aradığını farkedince ona cevap verdim ve ortalık sakinleşti. Nazik ve aşk doluydu. Onu yeniden bulmuştum, ağzımın içinde güller, kalp çarpıntıları ve şehvetle. Ne oldu o zaman? Bu baskılara yol açan o mu? Hem de bu kadar şiddetli baskılar?

Ya sevmeye ya da ölmeye mahkum edildim...

Öğle az yedim. Sakin bir uyku uyudum. Saat 6'da baskı olmadı ama 8'de başladı. Piyanonun başına oturdum. Harriet de oradaydı. Ona cevap verdiğim anda sancılar ve baskı azalıyor. Demek ki bana o saldırıyor.

İntihar düşüncesiyle dolu korkunç bir geceydi. (Kapıçı Bayan Carlen gelip Klemming[49] hakkında gevezelik etti.) Sonra çalışma masasına oturdum. Harriet geldi, nazik, aşk dolu. Saat 10'da yattım. Harriet tarafından saldırıya uğramaya başladığım an onu kollarımın arasına aldım: Ortalık sakinleşti. Uyudum. Ama geceyarısı uyandım ve sabah 5'e kadar ağrı çektim, neredeyse nefessiz kalıp öleceğimi zannettim. İki kılıç gibi midemden akciğerlerime kadar çıkan bir ağrı. Bunu her seferinde Harriet'i kucaklayarak halledemezdim. Harriet'in delilikten doğan, mide bulandırıcı bir kılıfla örtülmüş cehennem kadar büyük nefretini gördüm. Sanki beni öldürmek ister gibiydi. Saat 5'te baskılar azaldı, halbuki genelde bu saatte beni kollarına alırdı.

15 Haziran

Djurgarden'de dolaştım. Saat 9'da, Djurgarden'in ortasında, midemden ciğerlerime kadar çıkan o ağrı başladı. Ama sadece yarım saat sürdü.

Gün boyu çalıştım, yeni ağrılar girmedi, herhalde Harriet ile ilişkimi zayıflattığım için... Herşey sakindi, ta ki saat 6'da yeniden karnımda ve göğsümde o basıncı hissedene kadar. Hiç tadı olmayan bir viski içtim. Çalışma masama geçtim, Harriet oradaydı! İçimde bir acı patlaması yarattı! Sarı odaya girdim ve onu kollarıma aldım. XXX.

Yeniden huzur bulduk. Benden ne istiyor? Onun için kocasının anlamı nedir? Ama o benim kadınım olduğuna göre, her şey yolunda demektir!

Gece oldu. Harriet yine bir acı patlaması yarattı. Hemen elini okşadım, sakinleştim. Saat 3'te ve 5'te uyanıp onu okşadım, böylece acıları atlatmış oldum. O beni kabul edemedi. (Periyodik rahatsızlık, yoksa engelleme, sapkınlık?)

49. Gustav Edward Klemming Kraliyet Kütüphanesi'nde Strindberg'in şefiydi. Strindberg ona çok hayrandı çünkü Klemming Swedenborg okurdu.

16 Haziran

Bu sabah 8.30'da evden çıktım, ağrılar gene başladı. Harriet'e cevap vererek ağrıyı azaltmaya çalıştım, bu beni biraz sakinleştirdi ama tamamen değil... Saat 11'e kadar böyle sürdü, yarım saat uyudum.

Varolmak dayanılmaz, ama kendi kendimi öldürmeme gerek yok, kalbimi sıkıştıran bu ağrılar nasıl olsa sonunda beni yok edecek... Ne olduklarını bilmiyorum bile! Matmazel Falkner geldi ve benim için Mendelssohn çaldı.

Öğle yemeğinde çorba içtim. Uyudum. Sakin sakin. Tüm akşam boyunca yedim ve içtim. Geceyarısına kadar içtim ve yattım. Harriet'in şehvetli ama aşktan yoksun saldırılarını farketmeme rağmen sabaha kadar huzurlu bir uyku çektim. (Bu saldırıları ağrılara benziyor.) Nefretiyle beni elinde tutmak ve yeniden evlenmemem için beni güçsüz bırakmak amacında... Ya da beni şeytani planlarına dahil etmek istiyor!

17 Haziran

Djurgarden'de dolaştım. Saat 9'da acı patlaması. Eve dönüşümde onu ağzımda bir delilik, ilkel bir kötülük, nefret, cadılık, cehennem tadı, bakır ve kadavra olarak hissettim. Çalışma masamın üzerinde şehvetle beni çağırıyordu, cevap vermeden uyudum. Saat 1'de acı patlaması. Apsent içtim. Yazmaya başladığım an tüm arzusuyla beni çağırıyor, aynı zamanda da zonklayan ağrılar yolluyor. Demek kesinlikle o yapıyor! Benden elde etmek istediği nedir? Nasıl olsa bir kocası var...

Korkunç bir gün ve akşam. Nefret!

Eziyet dolu gece. Saat 2'den 5.30'a kadar acıdan kıvrandım durdum.

18 Haziran

Sabah hemen hemen hiçbir şey yemedim. Djurgarden'de dolaştım. Yaşam ve doğa simsiyah. 8.30'da sancılar yeniden başladı. Arkadaşça davranması için Harriet'i yavaş yavaş okşadı-

ğımda acılar kesildi. Sabah böyle geçti. Saat 11'e kadar sancılardan kurtulmak için onu kucaklamam gerekti. Kendimi hafiflemiş hissettim. Saat 10'dan itibaren sakin bir geceydi, Harriet'i her okşadığımda ağrılarım kesildi. Ama birleşmemize izin vermedi, şüphesiz hasta.

19 Haziran

Zayıf baskılar, isteğimi belirtince kayboldular. Zamanın çoğunu uyuyarak geçirdim. Az yedim. Acılı gece.

21 Haziran Pazar

Felaket bir gün! Felaket bir gece! Tam 5 saat boyunca acı çektim. Harriet'in hayalini kurdum, bir keresinde kravatımı bağladıktan sonra uzanıp dudaklarımı öpmüştü. Şefkatli bir anne gibi... Aynı zamanda okşanmak için yaklaşan bir çalı tavuğu da gördüm; korkuyordu, tehlikeli olduğumu zannediyordu, onu okşadım o da uçup kümesinin kenarına kondu.

22-23 Haziran Aziz Jean arifesi, 24 Haziran Aziz Jean günü,

Korkunç günler! O kadar korkunç ki onları betimleyemeyeceğim! Tanrı'dan tek bir dileğim var, bıraksın da öleyim! Öleyim de bu korkunç bedensel ve ruhsal acılardan kurtulayım!

Bir doktor çağrıldı![50]

11'e kadar Karlavagen 40 numarada kaldım.

11 Temmuz

Drottninggatan 85 numara, 4. kata taşındım.

50. Aynı gün, 24 Haziran 1908'de Strindberg Karl Otto Bonnier'ye şöyle yazıyor: Galiba mide kanserine yakalandım. Yirmidört saatin onikisini acı çekerek geçiriyorum, yavaş yavaş yemek yemeyi ve uyumayı kestim. Strindberg bu teşhisten 4 yıl sonra vefat etti.

AUGUSTE STRINDBERG

GİZLİ GÜNLÜK*

Auguste Strindberg 22 Ocak 1849'da Stockholm'de dünyaya geldi. Ailesinin yoksulluğu, umursanmama hissi, büyükannesinin dinsel tutuculuğu ve onun getirdiği baskılar Strindberg'in çocukluğunu ve gelecekteki yaşantısını gölgeleyen duygusal güvensizliğin temellerini oluşturan sebeplerden ön önemlileridir.

Strindberg'in yapıtları, İsveç edebiyatının ve modern tiyatronun en önemli örneklerini oluşturmaktadır.

Gizli Günlük, Strindberg'in 1900-1908 yılları arasında düzenli olarak tuttuğu günlüğüdür. Bir anlamda Strindberg dışavurumunu sadece bu yazılar aracılığı ile yapmıştır. Bunun dışında düşündüklerini, yaşadıklarını, hissettiklerini kimseye söylemediğinden, güncenin Strindberg'in karmaşık, ağır bunalımlarla dolu iç dünyası hakkında elimizde bulunan tek kaynak olduğunu söyleyebiliriz.

ISBN 975-570-076-6

Kapak Desen: Mustafa Horasan

* SEL YAYINCILIK